

Belgia 3.— fr. / Böhmen-Mähren 4.— kr. / Bulgaria 8 lewa / Danmark 50 øre / Finland 4.50 mk. / Frankrike 5 fr. / Hellas 150 drs. / Italia 3 lire / Kroatia 6 kuna / Nederland 25 cents / Norge 50 øre / Portugal 2.— esc. / Romania 25 lei / Serbia 6 dinar / Sverige 55 øre / Sveits 50 rappen / Slovakkia 3 ks. / Spania 1.50 pts. / Tyrkia 20 kurus / Ungarn 40 fillér / Sørsteiermark, Ostland 40 Pig

Signal

Montering av skrog
i en sal i en av
Europas mest berømte
flyfabrikker
Fly og atter fly
I dette nummer:
Arbeidende folk —
bilder fra Protektoratet

TOSCA

EAU DE COLOGNE

ET FREMRAGENDE PRODUKT
FRA VERDENSFIRMAET

N° 4711.

FOR FESTLIGE STUNDER

Duft og friskhet, ynde og charme

— takket være den kostelige 4711

“Tosca“ Eau de Cologne, en vellykket

kombinasjon av forfriskende, klassisk

Eau de Cologne og parfymen “Tosca“s

henrivende duft.

Den underjordiske

Omtrent et halvt år før utbruddet av den nuværende krig fløy jeg med et utmerket fly fra det egyptiske flyselskap Misr Air Lines fra Kairo til Bagdad. Ved siden av meg satt tilfeldigvis major Richardson — dengang en i alle land i den nære orient velkjent mann som en av organisatorene av det med det britiske luftvåpen forbundne Imperial Airways. På den annen side hadde en ung amerikaner tatt plass. Seinere ga han seg til kjenne som direktør for et stort amerikansk bergverkselskap. Reisen over den endeløse syriske ørken falt oss alle lang, og vi kom

inn i en samtale, som var overskygget av de truende skyer, som allerede den gang dekket de store makters horisont. Vi snakket meget åpent. Mer enn ved skipsreiser oppfordrer den særlige atmosfære til dette ved en lang luftreise over land. Major Richardson var i en aggressiv stemning. Han var skuffet over avtalen i München og sa til meg: „De skal vite at vi vil kjempe.“ Jeg svarte på dette: „Kanskje vil det gå slik — men jeg tror at vår medreisende vil ha fordelen av det.“ Hertil svarte Richardson: „Det kan være. Deres land er vår fiende for de neste tiår“ — og

„Oh, Suzanna, don't cry for me —“
Amerikanere som er tatt til fange i Tunis,
blir fra kampområdet ført bakover i tysk
fangenskap PK-foto: Dr. Fettl

krig mot imperiet

Av Giselher Wirsing

til amerikaneren: „Og Deres kanskje for de neste århundrer.“ Det var noe som ble sagt overflatisk og Richardson forsøkte seinere sågar å slette over det. Jeg har no mangen gang tenkt på om den britiske major også enno erindrer sin uttalelse, hvis han da ikke forlengst er falt i kampene i Afrika.

Hva er De forente staters krigsmål?

Er det virkelig nedkjempelsen av aksemaktene, som den offisielle nord-amerikanske tese lyder? Det kan være at den store masse av nordamerikanere

og noen optimister i England enno tror på det. Den ledende krets i De forente stater vet dog likeså vel som den britiske overklasse og som Stalin i særdeleshet, at Amerikas framskutte mål er av annenrangs betydning sammenliknet med det som i virkeligheten har foregått i disse månedene. Gis det et eller annet fornuftig eller innsiktsfullt krigsmål, som amerikanerne kunde forfølge i Europa? Ingen i De forente stater har noensinne forsøkt å formulere det. England og Nord-Amerika har garantert sovjetrusserne herredømmet over Europa i tilfelle av en felles seier. „Slike utsik-

ter“ skrev Voigt, utgiveren av „Nineteenth Century“, allerede i april 1942, „er ikke ideelt, sett fra britisk standpunkt... Men det er uendelig meget bedre for oss å ha russerne stående ved Rhinen, istedenfor tyskerne ved Volga.“ Enno i desember 1942 har Eden bekreftet denne mening i underhuset, og amerikanerne har fullt ut sluttet seg til den i tallrike offisielle forklaringer. Kan man altså derfor komme til den slutning at England og Nord-Amerika i dag egentlig bare fører en krig til beste for de sovjetrusiske erobningsplaner i Europa? Vi kan ikke tenke oss at noen

kan være så naive å tro på dette. Kunde nordamerikanerne i motsatt fall love noe i det hele tatt om et herredømme over Europa? Også dette kan bare besvares med nei.

Resultatet av denne enkle overveielse er at det — skjult bak Englands, USA.s og Sovjetunionens krig — må være igangsatt enno en annen krig mot tremaktspåttens stater, så å si en underjordisk krig, som de egentlige nordamerikanske krigsmål kan påberope seg. Hvis det ikke var slik, så besto no bare den mulighet at De forente stater, som jo har den avgjørende andel i at denne

Protektoratet i Det stortyske rom

„Alle vassdrag i Böhmen
flyter inn i Tyskland“

Den som på kartet betrakter protektoratet Böhmen og Mährens beliggenhet, vil se at det danner en naturlig bestanddel av det landområde, som det tyske folk har hatt som sitt livsrom i årtusener. Böhmen og Mähren hører derfor såvel i geografisk og økonomisk, som i historisk-politisk henseende til Det stortyske rike.

Geografien lærer oss at Böhmen og Mährens randfjell (Erzgebirge, Böhmerwald og Sudetene) er tyske mellomfjell, og at det indre-bøhmiske lavland mot sør er forbundet med Wiener-bekkenet. På den annen side strekker Karpatene seg mellom Böhmen og Mähren på den ene side og Slovakia og Ungarn på den annen. De tyske mellomfjells høydedrag er brutt av så tallrike pass at vandringsmannen neppe har følelsen av å overvinne en hindring. I ikke mindre grad enn Böhmen og Mährens fjell og sletter hører også dets elver til det samlede tyske landområde. Et gammelt ordspråk sier: „Alle vassdrag i Böhmen flyter inn i Tyskland.“ Og riktignok forsøker disse elver enten å nå Elben eller de flyter til Oder eller til Donau, til alle sider til hovedelver, som er det tyske områdes livsårer.

Europas største geograf i renessansens tidsalder, italieneren Enneas Silvia Piccolomini, den seinere pape Pius II., skrev: „Böhmen er Tysklands hjerteland,“ skjønt begrepet Tyskland i det 15. århundre enno ikke var så nøye opptrukket som i dag.

I 1925, altså på en tid, da enno ingen regnet med en nyorning i Europa, skrev geografi-mesteren Albrecht Penck: „Hele Böhmen, Mähren og Schlesia ligger innen den tyske kulturjordbunns område... Alle byene har ren tysk karakter. Byggekunsten er den samme hos tyskerne, tsjekkerne og mährerne, likeså husformen.“ Dette kan enhver overbevise seg om, som over-skrider de tyske mellomfjell; han vil med letthet konstatere at i byene i Altreichsområdet og byene i Protektoratet, som Prag, Brünn, Iglau, Pilsen, Eger osv., finnes den samme kultur.

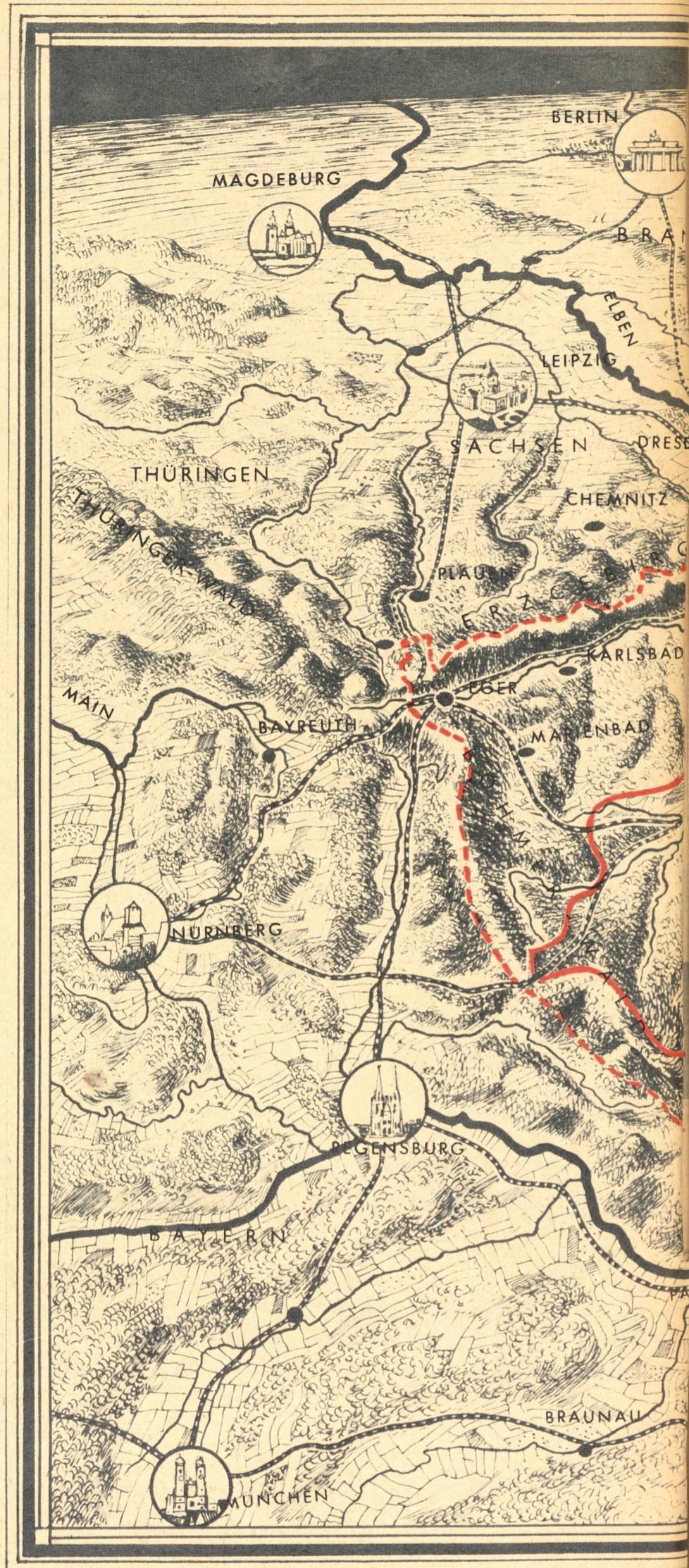
Böhmen og Mährens samhørighet med hele det tyske livsrom framgår tydelig av det samferdselsnett, som menneskene har laget. Böhmen og Mähren har ikke mindre enn tretten jernbaneforbindelser med det nord- og sørtyske rom: jernbanene Budweis — Linz, Budweis — Znaim, Pilsen — Eger, Prag — Saaz,

Prag — Leitmeritz, Turnau — Gablonz, Starckenbach — Trautenau, Senftenberg — Mährisch-Trübau, Olmütz — Freudenthal, Prerau — Mährisch-Ostrau, Cadca — Jablunca, Wien — Brünn og Wien — Znaim. Grensefjellet mellom Mähren og Slovakia krysser imidlertid inntil for kort tid siden ikke én eneste jernbanelinje. Da jernbanestrekninger erfaringsmessig bare blir bygd mellom slike områder, hvis økonomiske forhold krever en utlikning mellom jordskatter og fabrikkvarer, vitner Böhmen og Mährens kunstige samferdselsnett også om den økonomiske samhørighet mellom disse og de omliggende tyske land.

Hvor sterkt selv det tidligere Tsjekkoslovakia i økonomisk henseende var henvist til Altreich og Østerrike, fra hvilke det som bekjent forsøkte å fjerne seg mest mulig, går bl. a. særlig tydelig fram av handelsstatistikken fra 1932 (det siste år før nasjonalsocialismens maktovertagelse): mens det tidligere tyske rikes import til Tsjekkoslovakia dengang beløp seg til 1973 millioner kroner, og eksporten derfra til det tidligere tyske rike til 1198 millioner kroner, og selv det lille Østerrike hadde en eksport til Tsjekkoslovakia for en verdi av 1031 millioner kroner, omfattet den tsjekkiske eksport på Elben over den fri sone Hamburg til ikke-tyske land bare en verdi av 675 millioner kroner.

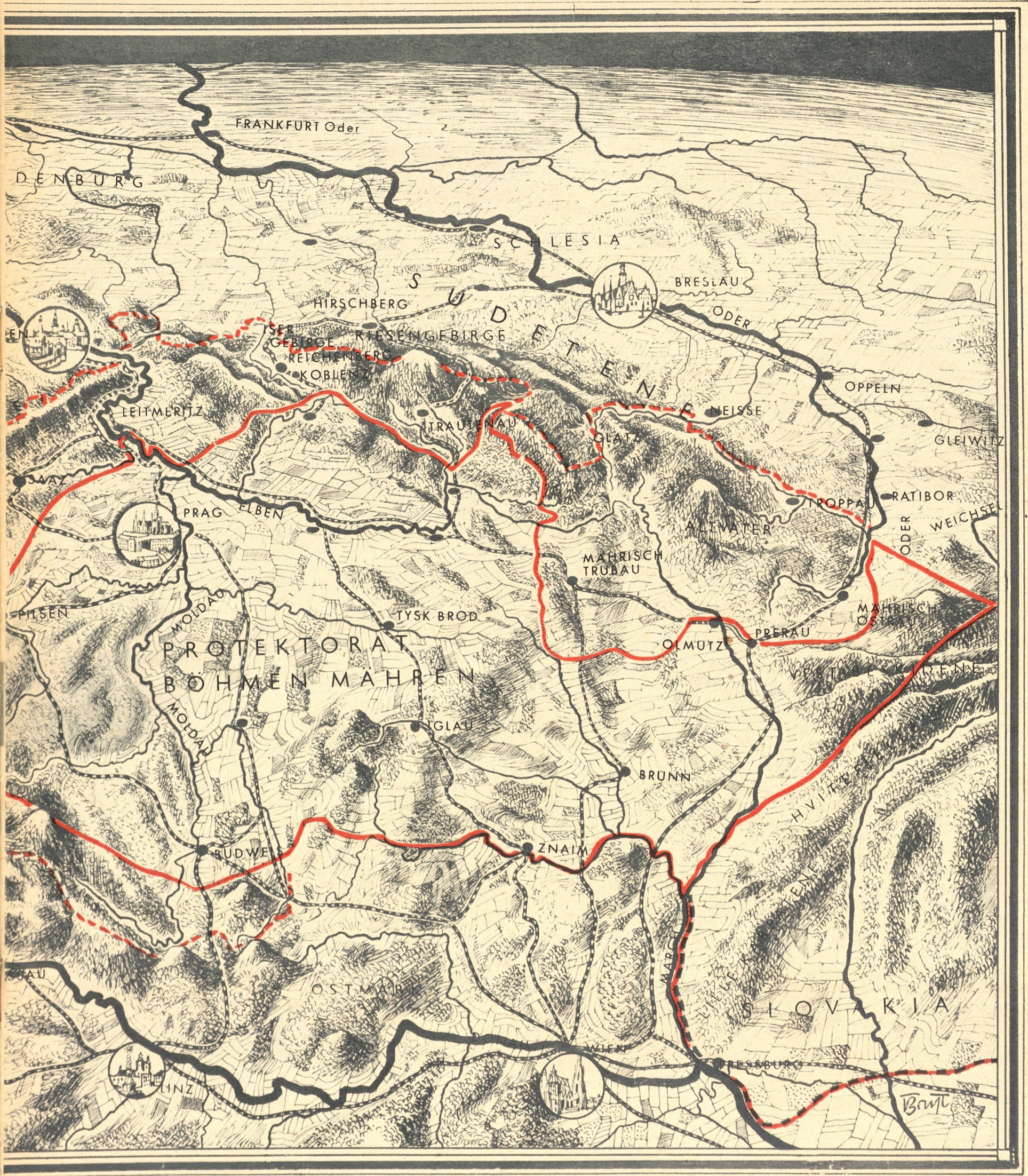
Ved Protektoratets innlemmelse i Det stortyske rike har dets økonomi fått et kraftig oppsving, fordi industri og jordbruk i den tyske sørøstlige del mellom Wien, Breslau, Dresden, Hof, Passau og Linz utfyller hverandre ad naturlig veg. Aldri mer vil no den sudetertyske arbeidsløshet, Prags overbefolkning eller Linz' avskårighet komme igjen, og Wien har no fått tilbake det mährisch-schlesiske råstoff-oppland, som det savnet så bittert etter freden ved St. Germain.

Heller ikke for Det tyske rikes samlede strategiske synspunkt er gjeninnlemmelsen av det böhmisk-mähriske rom i riksområdet uten betydning, for enhver stat må trakte etter å bringe lengdene av sine grenser i et sunt forhold til sitt flateinnhold. Ved Protektorates innlemmelse i Det tyske rike ble riksgrensen forkortet fra 7470 kilometer til 5820 kilometer. Denne Det stortyske rikes grenseutstrekning er dermed blitt enno mindre enn det allerminste tyske rikes fra 1920, som var på 6400 kilometer.

Det stortyske rikes innbyggertall er imidlertid sammenliknet med Versailles-rikets steget med ca 26 millioner til ca 86 millioner. Men det tidligere Tsjekkoslovakia var mønsteret på et fordreid statsområde, og ikke med urette sa man om det at det hadde form som en krokodille, med gapet vendt mot Tyskland. En av følgene av denne anormale gren-

sefastlegging var de høye tsjekkiske utgifter for forsvarsmakt og grensepolitikk, som — i forhold til statens befolkningstall — var de høyeste i hele Europa. Ved oppløsningen av det tidligere Tsjekkoslovakia og opprettelsen av protektoratet Böhmen og Mähren er det tsjekkiske folk igjen vendt tilbake til forbundet med Det tyske rike, og de

Etter oppløsningen av den tsjekkosllovakiske stat i 1939 ble protektoratet Böhmen og Mähren dannet. Kartet viser dets naturlige beliggenhet innen det stortyske rom. Den rødt opptrukne linje betegner Tsjekkiyas utstrekning inntil 1939

böhmsk-mähriske land er igjen blitt til en bestanddel av den geopolitiske enhet i jordens midte. Løsningen på et årtusens livsproblem fører dermed tilbake til de naturlige rompolitiske og

nasjonale grunnlag for historiens utvikling i denne del av Mellom-Europa, og den her gjeldende lov blir igjen kjennelig og virksom.

Hele historiens forløp bekrefter det

som en fast kjensgjerning: alltid når det tsjekkiske folk løste seg fra det tyske folk eller sågar vendte seg mot det tyske folk, ble et slikt foretagende skjebnessvangert for det. Men hvis det innordnet seg i sin omgivelse, blomstret det opp og trivdes. Dets ve og vel avhang alltid av dets innstilling til tysk vesen. I alle epoker av dets økonomiske

og kulturelle framgang befant det tsjekkiske folk seg innenfor det tyske statsforbund og var en del av riket. Det ble båret fram av det fremadstrebende germanske og tyske vesen. Den tyske innflytelse har aldri virket hemmende, men alltid fremmende på utfoldelsen av dets nasjonale liv og den økonomiske bestelse av dets nasjonale eksistens.

En ridderlig soldat som statsmann, som jagerflyver i øst og i vest og som menneske —
og som god sportsmann var Reinhard Heydrich også en god fekter, av første europeiske klasse

Ved en konsertaften i Prag: Den stedfortredende riksprotektor, Reinhard Heydrich, til høyre for ham hans frue

TESTAMENTET

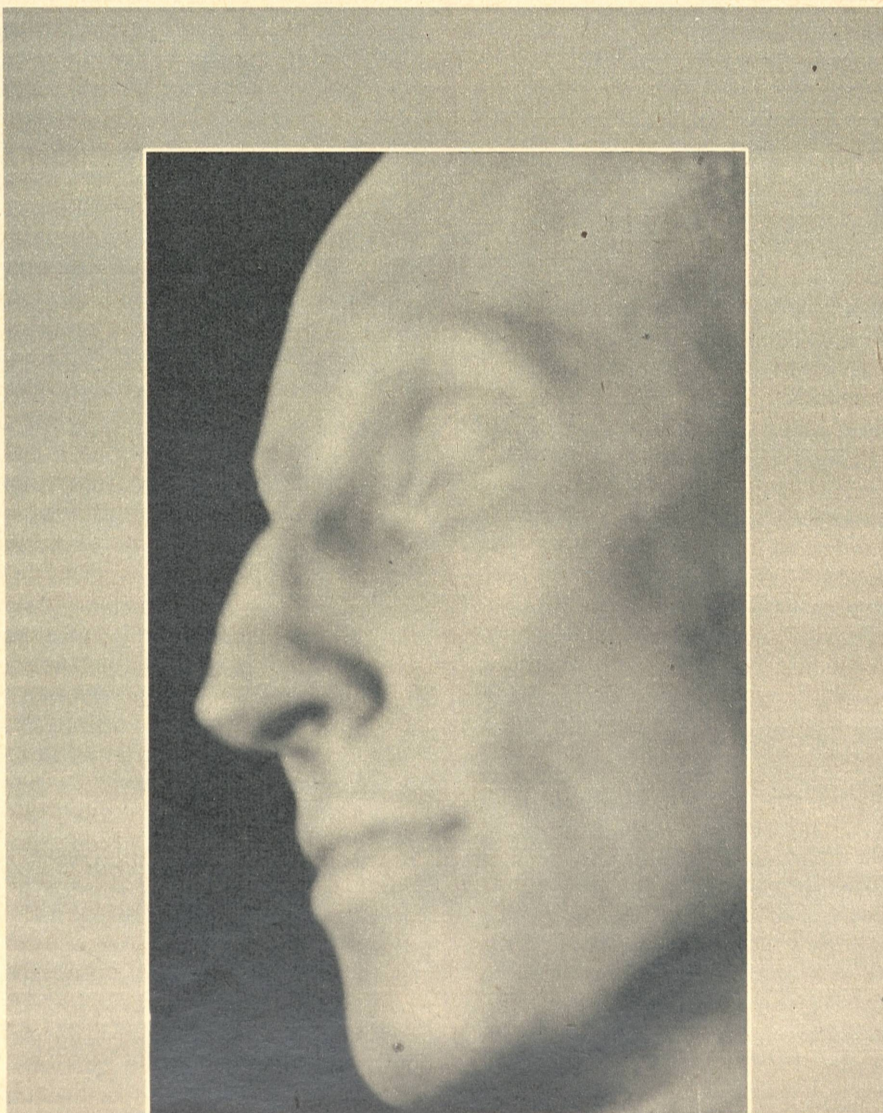
„Signal" bringer i dette nummer en rekke artikler om den del av Det stortyske rike, der som protektoratet Böhmen og Mähren inntar en enestående politisk særstilling innen Riket, og som har verdensinteresse. Reken av disse artikler ble åpnet på side 4 og 5 med en skildring av Protektoratets geografiske beliggenhet og de alminnelige historiske konsekvenser, som er resultatet av den. Følgende artikkel fører oss midt inn i nutiden, når den tegner bildet av Reinhard Heydrich, den stedfortredende riksprotektor for Böhmen og Mähren, som våren 1942 ble myrdet i Prag. For det som denne mann har skapt i løpet av den korte tid han fikk virke, ble ved hans død til grunnrisset av en oppbyggingsplan, der — som et testament — forplikter tyskere og tsjekkere

En tviler nesten på at en annen enn en tsjekk eller en tysker vet hva det betyr, når det sies at statspresident Hacha tok opp igjen St. Wenzeltradisjonen, da han stilte landene Böhmen og Mähren inn under Det tyske rikets beskyttelse. Wenzel var den böhmiske konge, som for tusen år siden, i 929, ble dolket ned av sin bror, da han besluttet å gi sitt land i kristendommens hand. Å være kristen betydde dengang å være tysk. Flerkoneri, slavehandel, ran og mord holdt til huse ved føttene av borgen, da Wenzel fattet sin beslutning.

Den 4. juni 1942 døde Reinhard Heydrich av følgene av det mordforsøk, som ble utøvd i oppdrag av fiendtlige internasjonale opphavsmenn, den tysker, som bare et par uker tidligere hadde tatt imot nøkkelen til Wenzelkapellet av statspresidentens hand. Mordbefalingen kom fra London, men det var tsjekkere, som dengang Wenzel ble myrdet; de har utført befallingen om å la seg sette ned fra britiske fly over Böhmen og Mähren, og har fullført mordet, fordi de var imot orden, og for mørket.

Ikke engang et helt år var Reinhard Heydrich i Prag. Han kom i september 1941 og falt i juni 1942, en forsommermorgen, da han sorgløs og med god samvittighet vilde kjøre til Pragerborgen.

I „Narodny Prace" skrev Vaclav Stočes den 7. juni: „Den tyske manns legemlige ideal, som den myrdede statsmann legemliggjorde, ble utfylt av

Dødmasken. Den ble laget av Pragerbilledhoggeren, professor Rotter

den ideelle sjel og sinnelag, som i høyeste grad fylte hans personlighet. Som person og personlighet en vakker mann — slik var den falnes menneskelige profil."

Heydrich besatt den egenskap, som kjennetegner den ekte mann: harmløsheten. Han foraktet ikke faren, men han trodde aldri at hans sikkerhet var truet i Protektoratet. Vel hadde han tenkt på sin død, også en brå død — og han hadde engang også talt med sin venn og etterfølger Daluge om muligheten for sin død — men han trodde aldri at han skulde finne døden i Prag.

Heydrich kjente sine mordere. De hilste på ham flere dager, når hans bil saktet farten i den vegsving, som skulde bli hans skjebne. Heydrich hilste igjen, for han trodde at disse menn, som lot som om de hadde noe gatearbeid fore, var arbeidere.

Sjefen for sikkerhetspolitiet og general der Polizei kunde ha hatt mange muligheter for å beskytte seg. Men han forsmådde dem og gikk uten ledsagelse gjennom Prag, fordi han levde i den bevissthet, bare å ha vist godhet mot det tsjekkiske folk. Da han kom, blomstret ågringen, svarhandelen og forræderiet. Det arbeidende folk var i fare og mangel. Heydrich grep til, og til sin tilfredsstillelse så han at blant de skyldige, som han grep, var det neppe én eneste arbeider.

Heller ikke hans mordere kom fra den arbeidende stand; det var lediggjengere, emigranter, som måtte slip-

pes ned med fallskjerm over det bøhmiske land, fordi ingen arbeidende tsjekker vilde ha kunnet heve mordvåpenet mot **H**-obergruppenführeren. Det vilde være overdrevet å si at det fremmede folks sympatier tilhørte ham, men det er sant og ubestridelig at folket hadde fattet tillit til den slanke, blonde mann.

Da han falt, var alt de forholdsregler i gang, som han hadde anordnet til beste for det tsjekkiske folk. At de ikke ble opphevet, er bevis på tyskerens lidenskapsløshet.

Den 18 oktober 1942 ble Prager Moldaoumrådet — hvorfra en har det det vakreste blick på Pragerborgen (Hradschin) — omdøpt til „Reinhard Heydrich-bredden“. Statssekretær, **H**-Gruppenführer Karl Hermann Frank holdt en betydelig tale, som var viet det forpliktende minne om den døde.

I talen het det: „På dette sted vil jeg gjerne si et ord i alminnelighet til den tsjekkiske intelligens. Når vi hittil har inntatt en så skarp stilling mot den tsjekkiske intelligens, gjorde vi det bare fordi nitti prosent av alle konstaterte statspolitiske fiender av Riket, hjelperkretsen til Heydrichs mordere og de fiendtlige agenter, stammet fra den tsjekkiske intelligens.“

Taleren skjelned tydelig mellom de skapende, åndelige krefter i det tsjekkiske folk, lægene, og ingeniørene, embetsmennene og teknikerne, forfattere og kunstnere og de velmenende lærere på den ene side og det destruktive lag i den tsjekkiske intelligens på den annen side, som samler seg om det såkalte „tsjekkosllovakiske statsråd med sete i London“. Denne intelligens hadde Heydrich erklært krig, fordi den var ukvalifisert til de borgerlige ervervs-muligheter eller utilfreds med dem og hadde ført den bedre del av det tsjekkiske folk opp i utenpolitiske eventyr, ført det i ulykke og til slutt hadde forsøkt å bringe det til mord og opprør.

De stormannsgale politikere, som har ført det tsjekkiske folk til fordervelsens rand, sitter i London og blir ernært, fordi de skal spille forræderiets rolle mot sitt eget folk i europafiendtlige maktens tjeneste videre, og fordi de frivillig har meldt seg til denne rolle.

Det beste naturen kan gi, er godt humør og sunn forstand. Med disse to gaver kan en også komme over sykdommer og nød. Men dårlig humør og liten forstand er en naturens forbannelse, den fører til en misfornøyd betraktning av verden, og den forespeiler en falske perspektiver.

Men denne naturens forbannelse lå på den del av den tsjekkiske intelligens, der har fratatt Böhmen og Mährens arbeidsomme folk alle dets venner, der tålte og fremmet Petsjeks hundrefoldige millionrikdom, og der lot folket, som dog denne intelligens stammet fra, leve i arbeidsløshet og nød.

Da representanter for de tsjekkiske arbeidere midt under krigen ble mottatt av Heydrich på Pragerborgen (for første gang betrådte denne dag tsjekkiske arbeidere borgens mottagelsesrom, for makthaverne i det tyveårige tsjekkisk-demokratisk-republikanske regime hadde aldri mottatt arbeidere), ble de spurt om sine sorger og ønsker. Bl. a.

nevnte arbeiderne at mange av dem etter mangeårig arbeidsløshet i det tidligere Tsjekkoslovakia ved økonomioppvinget siden 1939 igjen er kommet i arbeid. Disse tidligere arbeidsløse hadde før i sin arbeidsløshet ikke kunnet kjøpe seg sko. No, da de igjen har arbeid, er anskaffelsen av sko imidlertid vanskeliggjort for dem på grunn av krigsforvaltningen. En må altså forestille seg at i landet for en Batas verdensberømte skofabriker hadde de mange tsjekkiske arbeidsløse ingen mulighet til å skaffe seg sterkt skotøy! Et bevis på at det regime, som ble båret av en degenerert intelligens, var dårlig og asosial. **H**-Obergruppenführer Heydrich ga arbeiderne de nødvendige sko, midt under krigen.

Den tsjekkiske politiske intelligens hadde sett mot Frankrike, England og Amerika, enda den tsjekkiske eksportstatistikk sa: Tyskland er den største avtager av de tsjekkiske industriprodukter.

Det gis ikke og bør ikke gis noen lov, som forplikter et folk til hyklerisk vennskap med dets handelspartnere. Men en politikk og en intelligens, som forskriver sitt eget folk til sin handelspartners erklærte fiender, er en dårlig politikk og en råtten intelligens. Det er til velsignelse for et folk, når det erklæres krig mot en slik råtten intelligens.

Men på samme tid har Heydrich strakt handen ut mot det arbeidende folk. Etter hans mord ble det gjennomført en donasjon, som han hadde stiftet noen måneder før sin død. På protektorens bekostning ble 7500 tsjekkiske industriarbeidere sendt til rekreasjon ved de beste bøhmiske badesteder.

Etterat Heydrichs etterfølger, Generaloberst Daluge, hadde overbevist seg om at mordsanlaget på Heydrich ikke var villet av det tsjekkiske arbeidsskap, vilde det ikke ha vært den falnes ønske å stanse utførelsen av denne donasjon. Rekreasjonsverket for arbeidsskapet var en symbolsk handling. Bare en del av arbeidsskapet kunde bli delaktig i den. Den falne betraktet seg herved ikke som en velgjører: han vilde som sosialist si arbeidsskapet: dette er det dere har krav på, når det engang hos dere vil finnes en sosial rettferdighet.

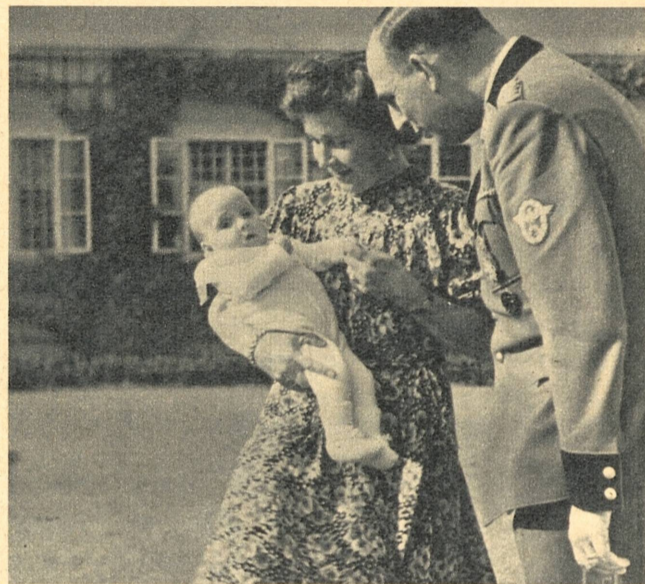
Heydrich oppdaget snart hva det tsjekkiske folk egentlig var blitt ødelagt av tidligere, nemlig av motsetningen mellom det arbeidende folks lengsler og dets villedete intelligens, som var bestemt på å føre folket på avveger. En har ikke gitt det tsjekkiske folk noen anledning til å finne sin egen livsstil. Overføringen av vestlige idealer, som dertil var blitt misoppfattet, kunde ikke gjøre det tsjekkiske folk lykkelig. Folket kan bare finne den livsstil som passer for det, når det gjør seg selv til lærer for sin intelligens. Folket må kunne rope til sin intelligens: det er galt å tenke det en ikke kan leve etter! Folket må klart og tydelig erkjenne de farene, som truer det fra en villedet intelligens. Forat det skal kunne dette, må en framfor alt skaffe det ro. Det var Heydrichs vilje, og at denne ro — som alene garanterer utviklingen av en ekte og sann livsstil for det tsjekkiske folk — ikke igjen skal bli forstyrt av revolverskudd, det er det testamente som den falne har etterlatt seg.

„DEN GAMLE“

Litt om Heydrichs etterfølger, **H**-Oberst-Gruppenführer og Generaloberst der Polizei Kurt Daluge

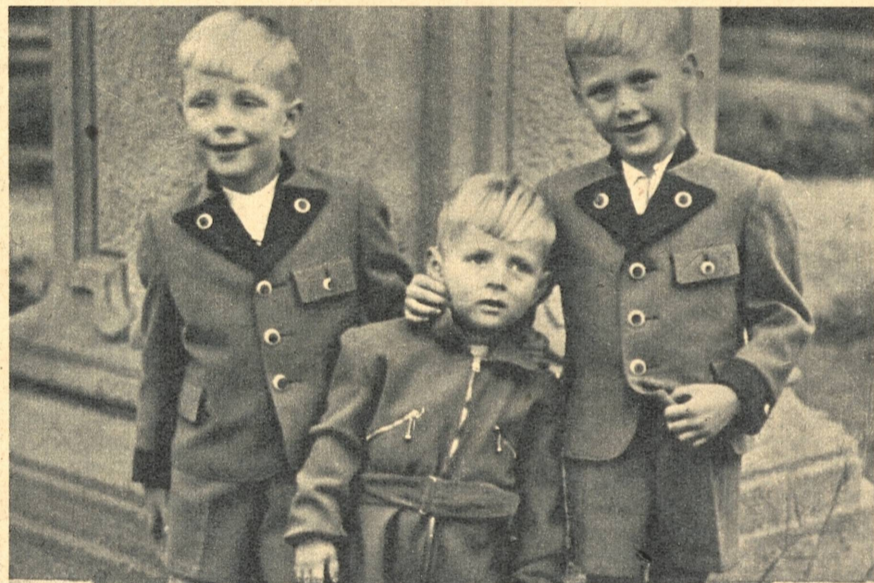
Heydrichs etterfølger som stedfortredende riksprotektor er en kjempestor schlesier. Ordspråket sier at de beste berlinere kommer fra Schlesien. Kurt Daluge valgte å bli berliner. For en mann med så utpreget soldatmessig holdning er det egentlig forunderlig å høre at han er ingeniør av yrke. Generalobersten var sågar en meget dyktig

ingeniør, han har bl. a. gjennomført den tekniske åpning og kanalbyggingen for industriområdet i Velten, som ligger i nordkanten av Berlin. Seinere gikk han som ingeniør inn i byen Berlins tjeneste. Men allerede dengang pendlet han mellom plikt og tilbøyelighet. Som frivillig offiser i riksværnet ble han satt inn i det stabsarbeidet, som i

Generalobersten privat

Til høyre: Den lykkelige familiefar med fru Daluge og minstebarne. Nedenunder: de tre eldste barna. „guttene“

dag fordrer den største del av hans tid.

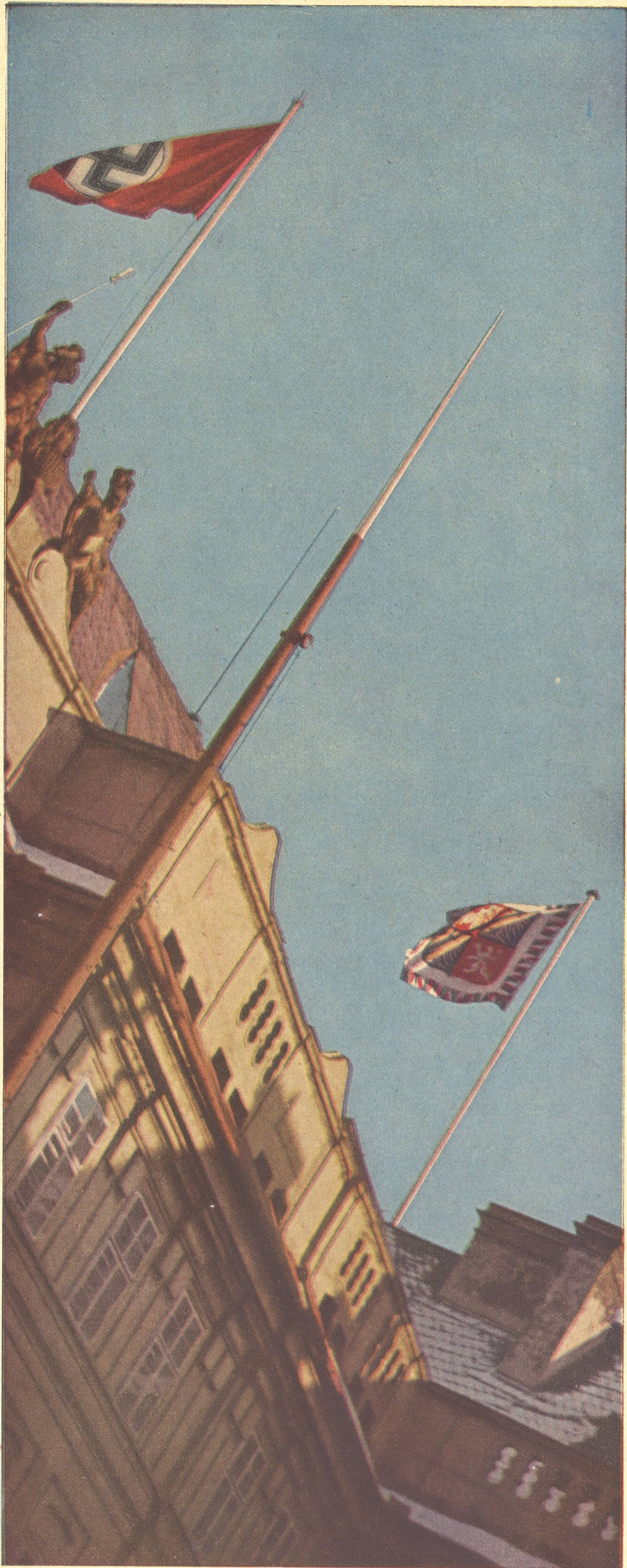
Daluge var den eldste og mest populære Berliner SA-fører. Som prøyssisk landdagsrepresentant var han nasjonal-socialistenes taler for politietaten. Det lå derfor nær å tildele ham nyorganiseringen av det prøyssiske politi. Det var då tiltenkt politiet en spesiell oppgave. I tilfelle av gjeninnførelsen av den alminnelige verneplikt måtte politiet stille en stor del av ledermaterialet. Politiets soldatmessige utdannelse var den hovedoppgave Daluge fikk, og hvor utmerket han har løst den, går fram av at 190 tidligere politioffiserer, som i dag er troppesførere i forsvarsmakten, er innehavere av ridderkorset. Også i dag har Daluge i ordenspolitiet 3 millioner mann polititropper, som beskyttelsespoliti, gendarmeri og brannpoliti, luftvernpoliti, teknisk nødhjelp, frivillig brannvern og andre hjelpepoliti-organisasjoner. Dessuten er han riksprotektor. Det er klar at en under disse forhold vel neppe kan snakke om

Daluge som privatmann. Han tilbringer en stor del av sin fritid arbeidende i fly og i bil. Han reiser fram og tilbake mellom Prag og Berlin og frontene, hvor hans tropper er satt inn. Han er en lykkelig familiefar og en lidenskapelig jeger. Offentligheten ser sjelden noe til hans familieliv, hans frue og de fire barna. Generalobersten fører et meget tilbaketrukket liv, og også hans frue virker i stillhet for sin yndlingsoppgave, omsorgen for de barnerike familier. Svært sjelden ser Daluges medarbeidere sin sjef privat — „den gamle“, som de kaller ham — altså en aften i kameratslig samvær, da erindringerne om svunne kamper blir levende igjen, og da en plutselig ser på den rolige og tunge kjempen hvor stor glede han har av jegerens mandige og råbarkedede liv.

H-Oberst-Gruppenführer og Generaloberst der Polizei Daluge, stedfortredende riksprotektor i Böhmen og Mähren

PK-foto: Krigskorrespondent Weidenbaum

VED RESIDENSEN TIL RIKSPROTEKTOREN FOR BÖHMEN OG MÄHREN

Pragerborgen ble valgt til residens for riksprotektoren, da protektoratet Böhmen og Mähren ble opprettet. Hver dag paraderer den tsjekkiske vakt (bildet nedenunder) sammen med den tyske vakt (bildet ovenfor)

Flaggene
på Pragerborgen

Rikstjenesteflagget og stats-
presidentens standart sammen
med Böhmen og Mährens våpen

BESØK I BØRGEN

„Signal“ viser på disse sider det felles sete for riksprotektoren og den tsjekkiske statspresident, og gir en kort framstilling av det moderne samspill av selvforvaltning og statlige direktiver

Den befestede borg over Moldau var det gamle tyske keiser sete. Av Habsburgerne hadde bare Rudolf II, alkymistenes venn og den store kunstsamler, residert i Prag. De andre gjorde Wien til sin residens. Men Maria Theresia lot i det minste den gamle borgen redde fra forfall, og dens bygninger ga berget de flate, kraftige linjer fra den klassiske byggeperiode. Inntil da var berget gotisk steilt og kløftet, og alle linjer strebet til himmels. Noe ligger borgen der bred og litt kaserneaktig, men høyt opp i det grå skydekket jubilerer gotikens filigran fremdeles, og den grønne, barokke hette på dômens tårn smiler som et rundkinnet skøyeransikt nedad de kraftige murer mot elven.

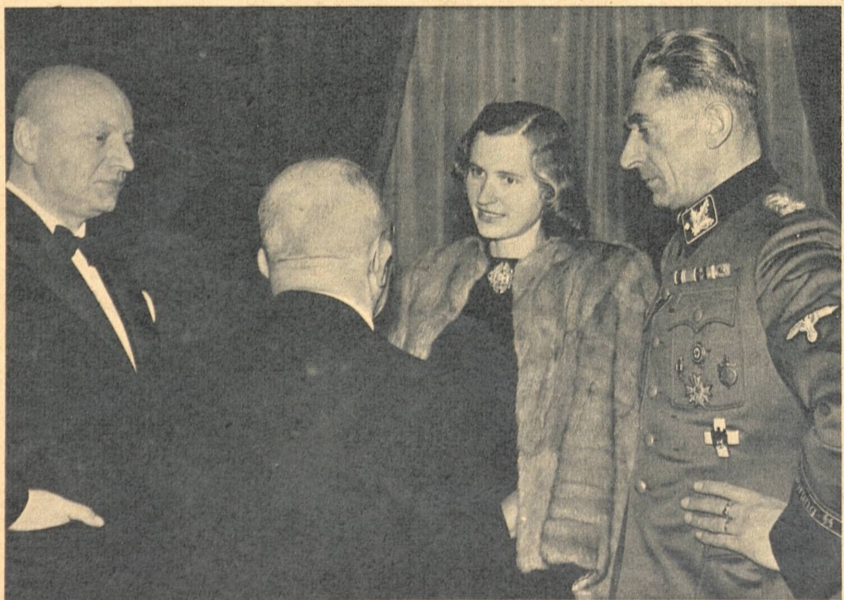
Borgen er sete for Det stortyske rikets høyeste representant i Böhmen og Mähren — riksprotektoren.

Også Protektoratets statspresident har sitt sete i borgen. Over Mathiasporten på borgens æresgårds plass vaier de tyske og tsjekkiske farger ved siden av hverandre. Under krigen eksisterer der i Tyskland ikke noen såkalte æresvakter. Prag er en unntagelse fra denne regel. Der står en dobbeltpost foran den kunstferdig smidde inngang til æresplassen.

Denne inngang er bare åpen for riksprotektoren og for statspresidenten. En æresvakt trer an når general Daluge eller statspresident Hacha går gjennom porten. I den bakre borggård, hvor

Den stedfortredende riksprotektor, generaloberst Daluge og statspresident Hacha i samtale på borgen

Statssekretæren hos riksprotektoren H -Gruppenführer K. H. Frank og fru Frank ved en mottagelse hos statspresidenten. Til venstre den tsjekkiske minister Moravec

På Wenzelplassen i Prag. Demonstrasjon av den tsjekkiske befolkning mot opphavsmennene til attentatet på Reinhard Heydrich. Den tsjekkiske befolkning avla troskapsløfte til Riket

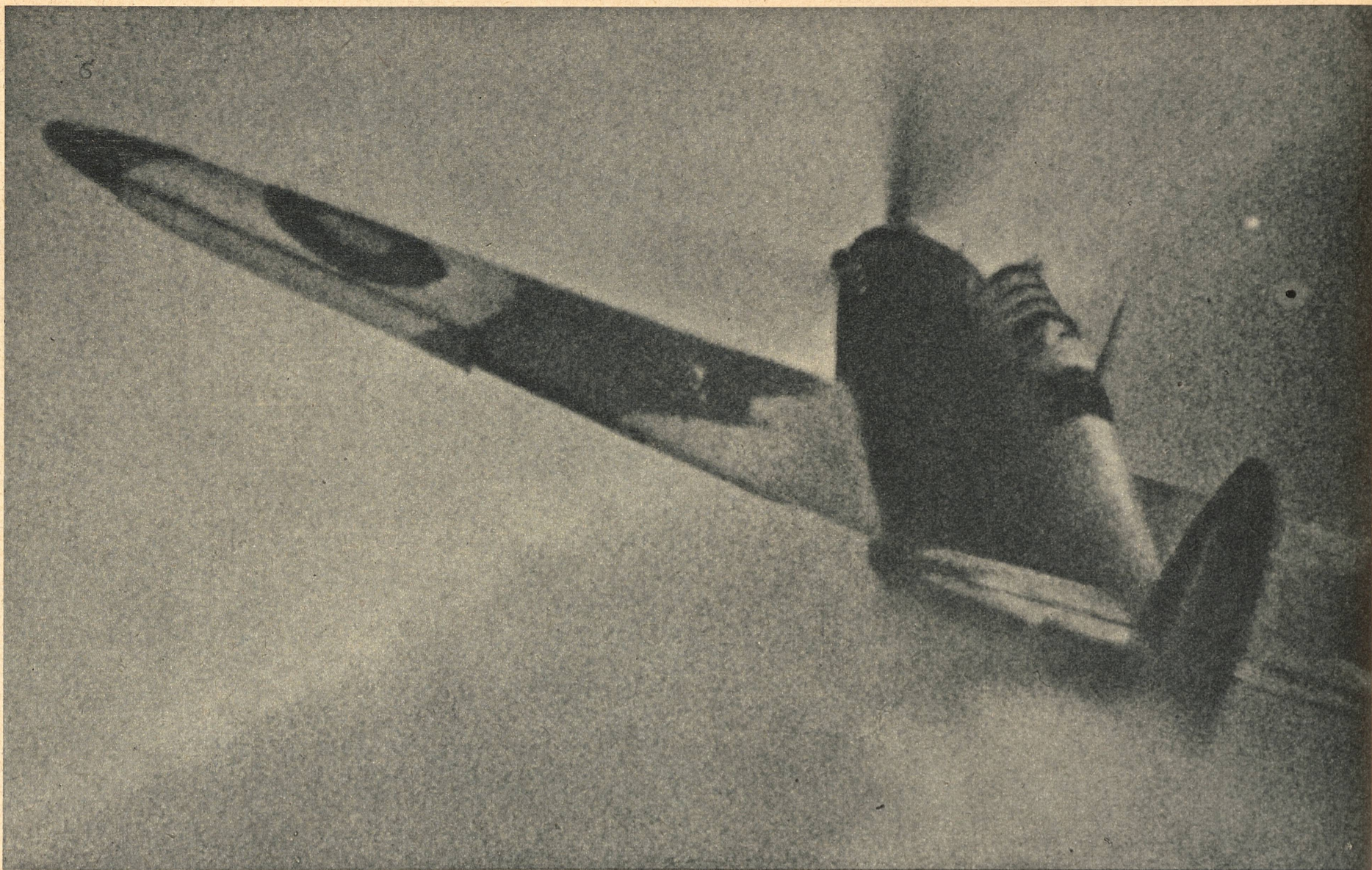
presidentens embetskontorer befinner seg, er det også en æresvakt fra den tsjekkiske regjeringstropp. Har de to representanter for Tyskland og for det tsjekkiske folk offisielle gjester, blir adgangen til æresplassen også åpnet for dem.

Dette strenge seremoniell på den store ensomme borggård uttrykker på en høytidelig måte Rikets verdighet.

Protektoren har bare noen få rom på borgen, et arbeidsværelse og arbeidsrom for hans adjutanter, dertil en konferansesal og en spisesal, det er nesten alt. Spisesalen er smykket med et stort maleri av en tsjekkisk mester, og i den tsjekkiske statspresidents fløy befinner der seg tyske kunstsaker.

Riksprotektorens stadige stedfortreder er H -Gruppenführer, statssekretær Karl Hermann Frank, hvis sete befinner seg få minutter fra borgen, i Czerninpaléet. Denne praktfulle bygning huser også riksprotektorens embetsmenn. På det tidligere Tsjekkoslovakias tid holdt utenriksministeriet til i Czerninpaléet. Her er også kontakten mellom Det tyske rike og den tsjekkiske regjering. Riksprotektoren står direkte under Det

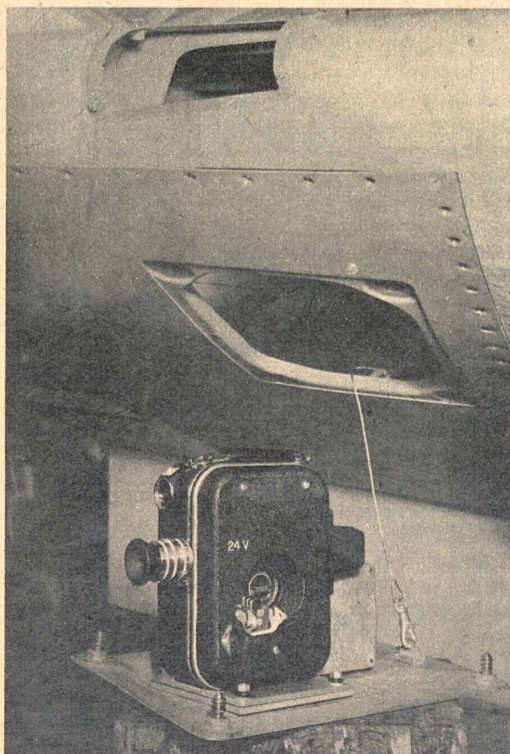
tyske rikets Führer. Riksprotektorens embete er et øverste riksembete, dvs. det er likestilt med rikministeriene og har ikke karakteren f. eks. av en landsregjering. Disse embetsmenns avgjørelser er derfor riksavgjørrelser. Det tsjekkiske folks regjering er helt autonom i alle kulturelle spørsmål. Forskjellen mellom denne og en tysk landsregjering framgår av det egne ministerium for propaganda hvor også de autonome tsjekkiske kulturanliggender blir bearbejdet. Landene Böhmen og Mähren er inndelt i syv forvaltningskretser; maktområdet til disses ledere når ned til de kommunale myndigheter. Forvaltningen er et moderne samspill av selvstyre og statsdirektiver. Utfoldelsen av produktiv personlighet er sikret i dette system. General Heydrich, den falne riksprotektor, anordnet selv innførelsen av denne mest moderne tyske administrasjon. Det var en av hans siste store embetshandlinger. Hevder denne administrasjonsmåte seg, da vil de gjensidig befruktende strømmer mellom det øvrige område innen Det stortyske rike og Protektoratet flyte enno sterkere.

NESTEN RAMMET!

Et hurricane-jagerfly er blitt anskutt av et Messerschmitt-fly. Hvit røyk fra skroget viser at bensinbeholderen er truffet. Hurricane'n forsøker med en steil høyrekurve å komme utenfor forfølgerens skuddhold. Herved kommer det forfølgende Messerschmitt-fly så nær at den rette posisjon for å ramme oppstår. På filmbildet vises hurricane'n så stor at bare en del av dens spennvidde kan komme med

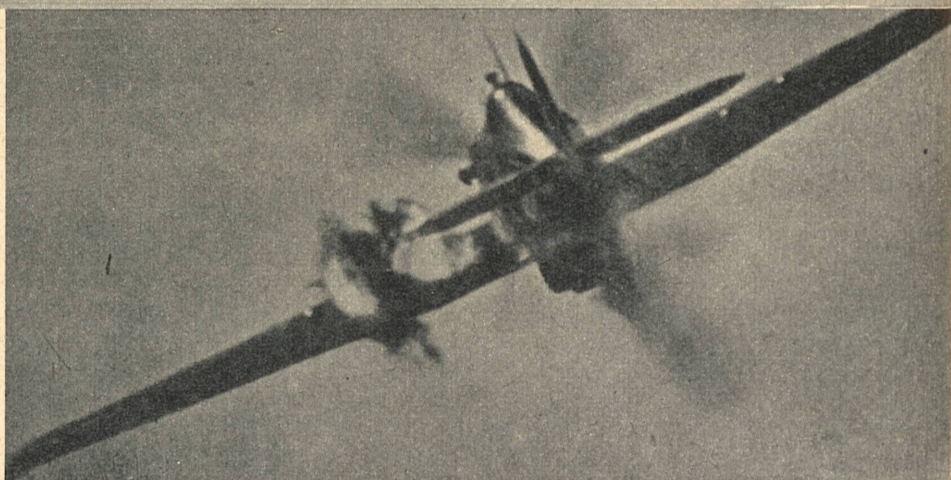
JEG FILMER MINE LUFTSEIRE

De fleste tyske jagerfly har et innbygd smalfilmkamera, som ad elektrisk veg er koblet sammen med våpnene ombord, og som arbeider fullt automatisk. Med filmen bringer flyveren heim det dokumentariske bevis på sine nedskytinger, som så kan „godskrives” ham. „Signal” viser her noen slike fotos, som er blitt til i luftkampene ved Kanalkysten

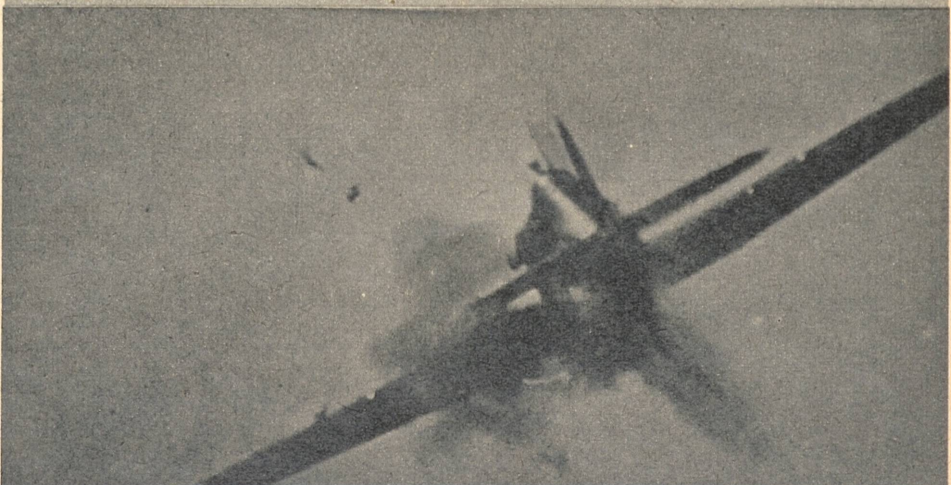

← Slik blir smalfilmkameraet bygd inn. I snittkanten på bæreflaten er det skåret ut et vindu, og bak dette sitter kameraets objektiv. Kameraet føres inn gjennom en stor åpning på undersiden av bæreflaten og festes der. Det blir innrettet slik at det oppfanger alt, som befinner seg innenfor våpnenes rekkevidde. Utløsningen av kameraet følger samtidig med våpnenes virksomhet

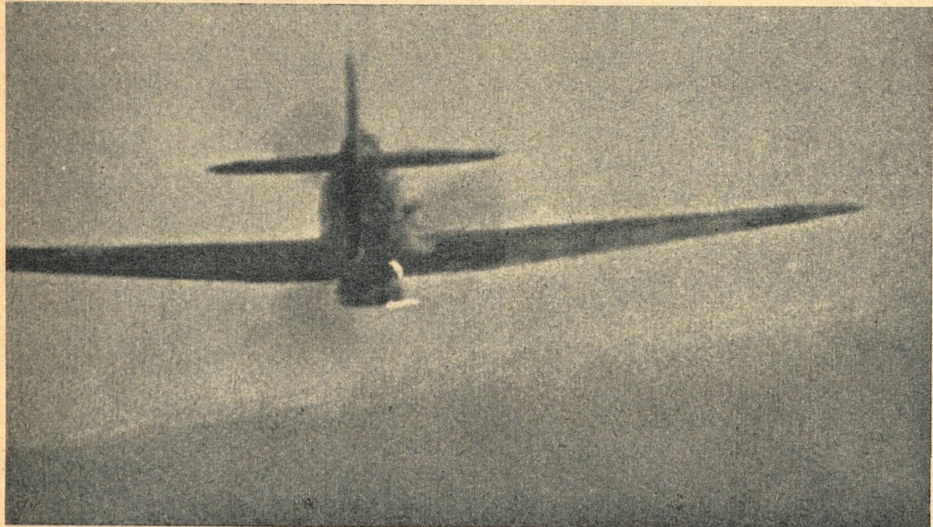
DEN VENSTRE BÆREFLATE

har fått en kanontreffer. Fotoet har grepet øyeblikket for trefferen og detonasjonen av prosjektilet

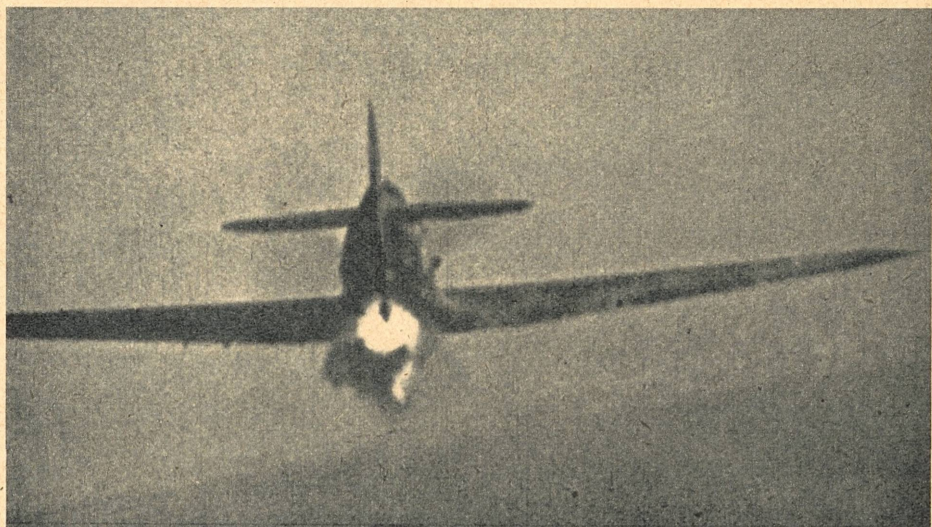

... og et sekund seinere. Av detonasjonen ser en no bare røyken. Deler av bæreflaten er løsnet og faller ned

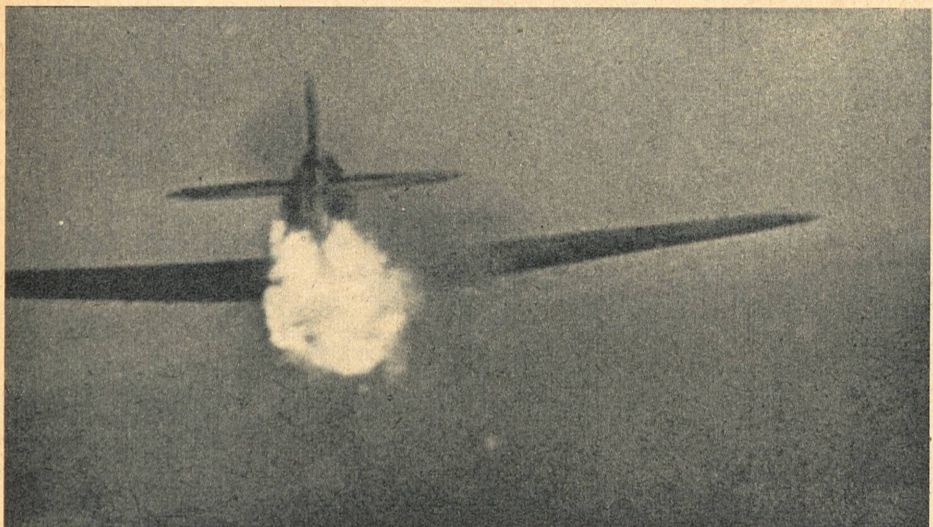
DEN BRENNER!

1 Det drepande prosjektil. Lyse flekker under skroget viser lyssporene av to prosjektiler. Det øverste vil komme til å treffe skroget

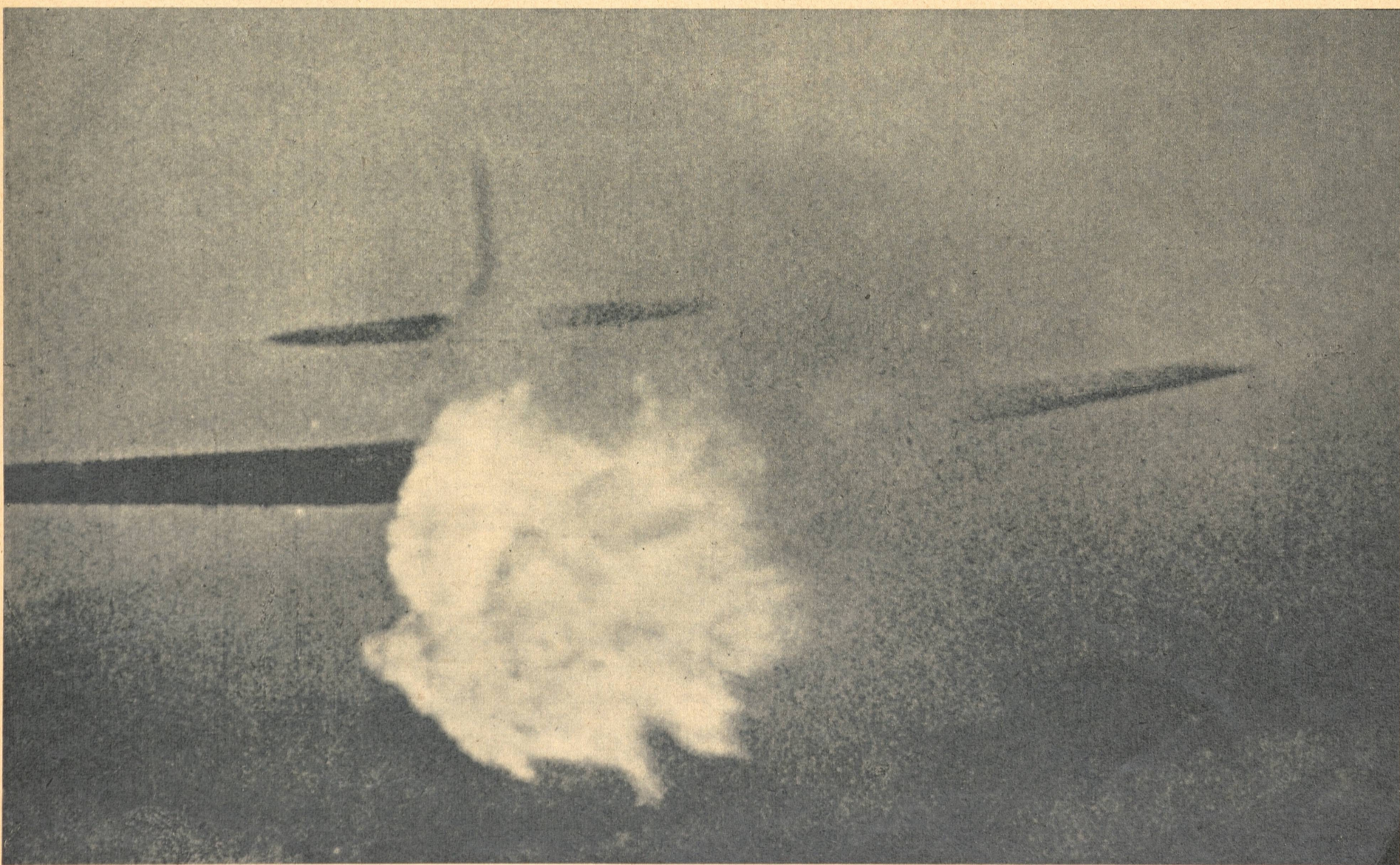
2 Treffer! Nede i hurricane'ns skrog er sprengprosjektilet slått inn. Bensinbeholderen er truffet og begynner å brenne

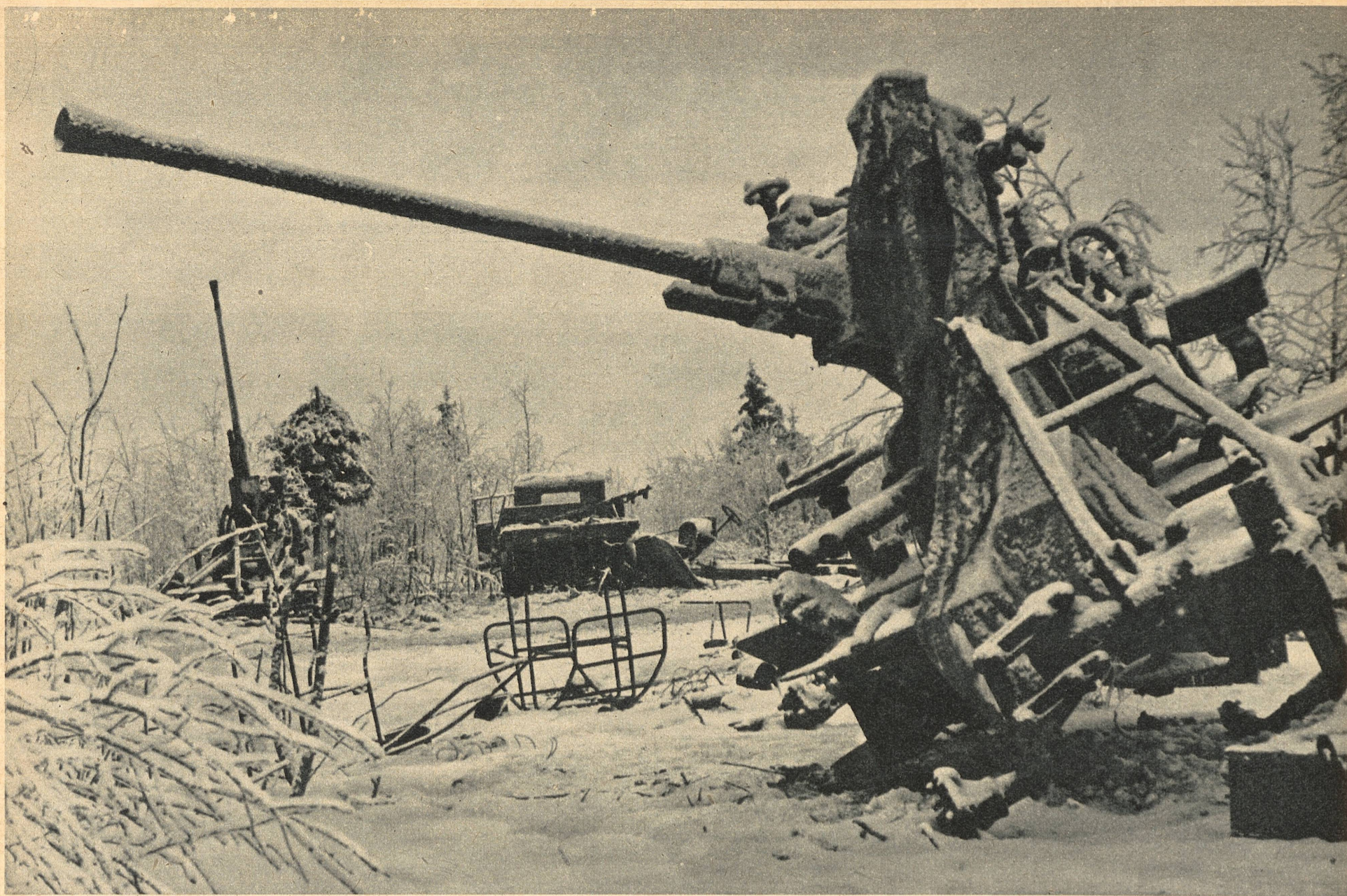
3 Brannen brer seg. Skrogets bakerste del er allerede hyllet inn i en lang stikkflamme

4 Enno en treffer! Den hvite streken til høyre er lysspor av nok et prosjektil, som forkynner enno en treffer

5 Slutten. Brannen er blitt så stor at hele hurricane'ns midtre del blir skjult av stikkflammen. I de neste øyeblikk styrter hurricane'n ned. Fotos: Luftvåpenet

KNUST I GRYTEN VED TOROPEZ

Luftvåpenet slo til, dets bomberegn brakte luftvern batteriene til taushet, mens tyske divisjoner omsluttet bolsjevikene med et kvelende grep —

— og nådig la snøen et dekke over bildet på den fullstendige tilintetgjørelse. Byttet talte ikke mindre enn 447 kanoner PK-fotos: **ff** Krigskorrespondent F. Fritsch

ARBEIDENDE FOLK

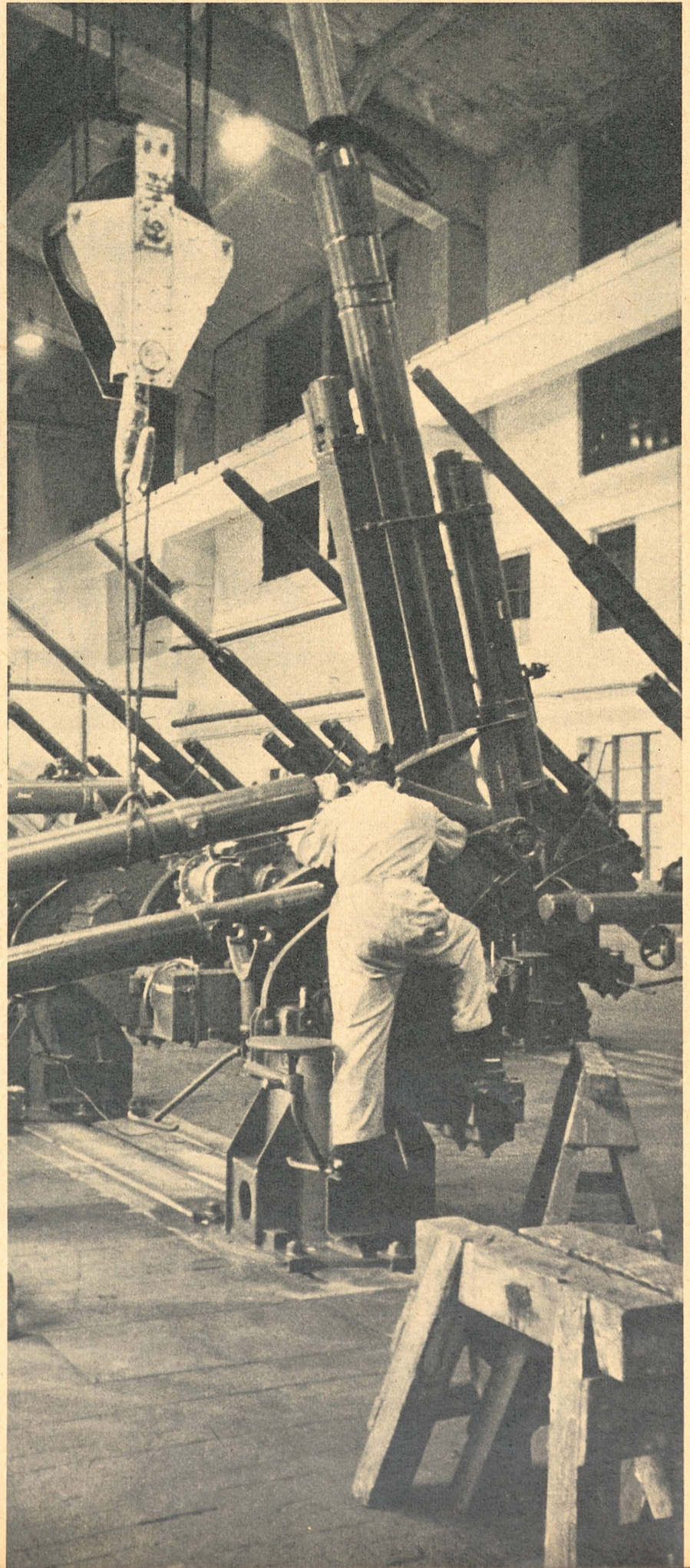
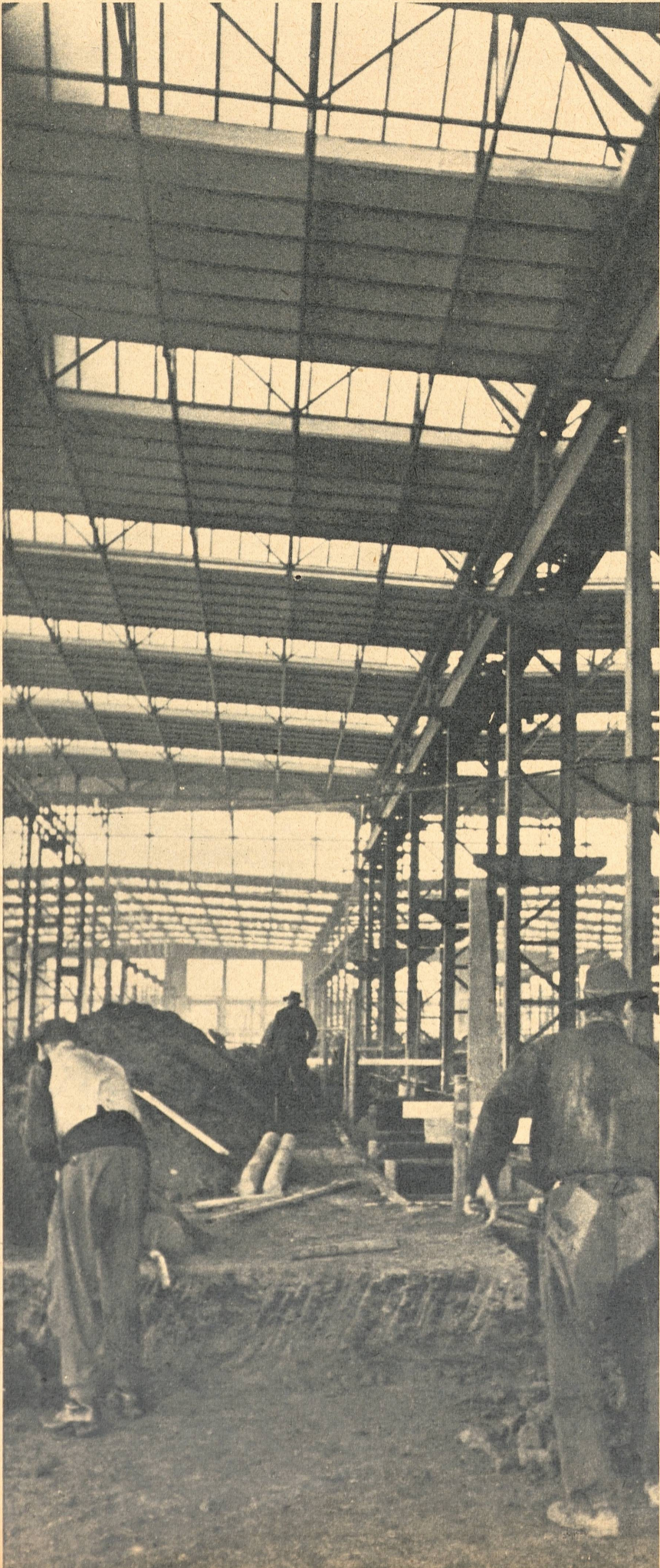
Våpen for Europas frihetskamp blir smidd / Bilder fra store fabrikker i Protektoratet

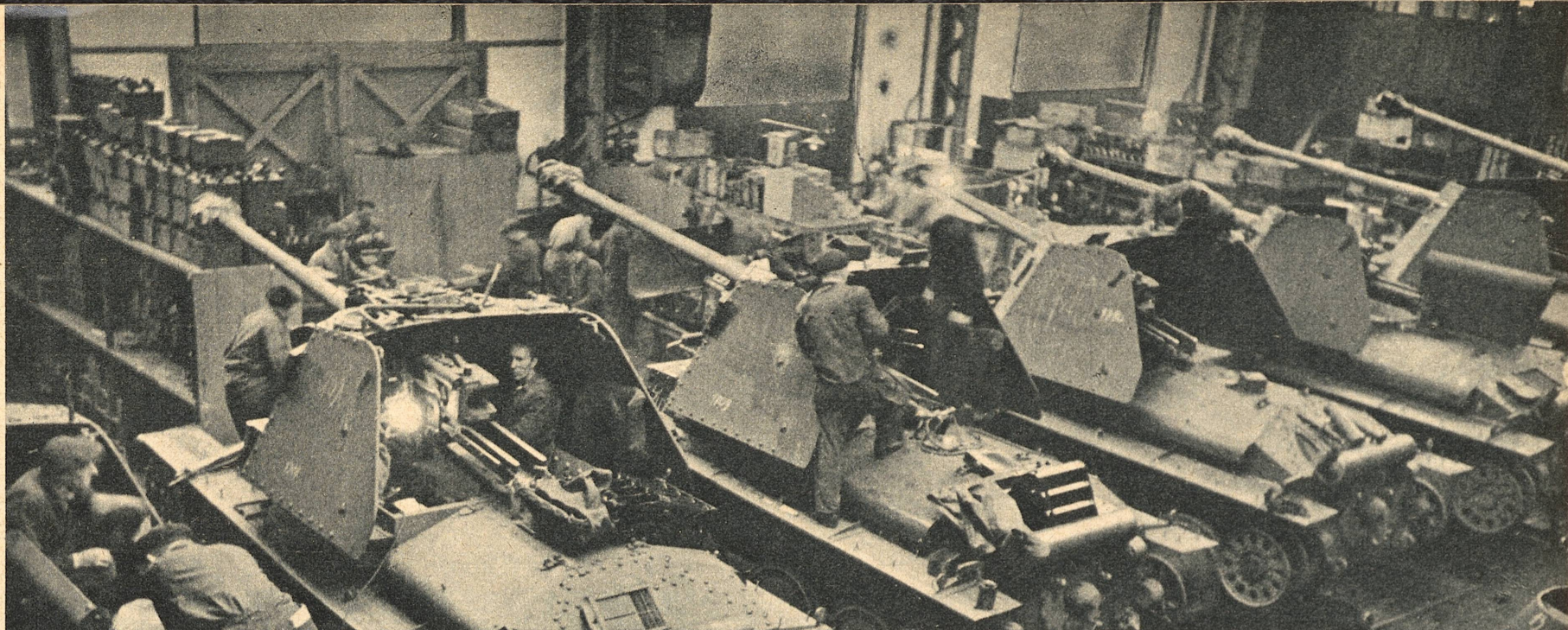
„Signal“ bringer på de følgende sider bilder fra noen av de mange rustningsverk i Protektoratet. I teksten finner leseren en framstilling av situasjonen innen det tsjekkiske arbeiderskap og metodene for det tysk-tsjekkiske samarbeid. I hele Europa ryker våpensmedenes smi-

esser og deres hammere drønner. Dag og natt brenner ilden i rustningsverke. Kameraet kan bare gripe små utsnitt av våpenproduksjonens gigantiske skuespill. Skueplassene er så store og det er så mange av dem at det her bare gjøres et forsøk på å gi et overblikk

Produksjonen blir stadig øket — nye verkstedhaller vokser opp av jorden rundt om i landet

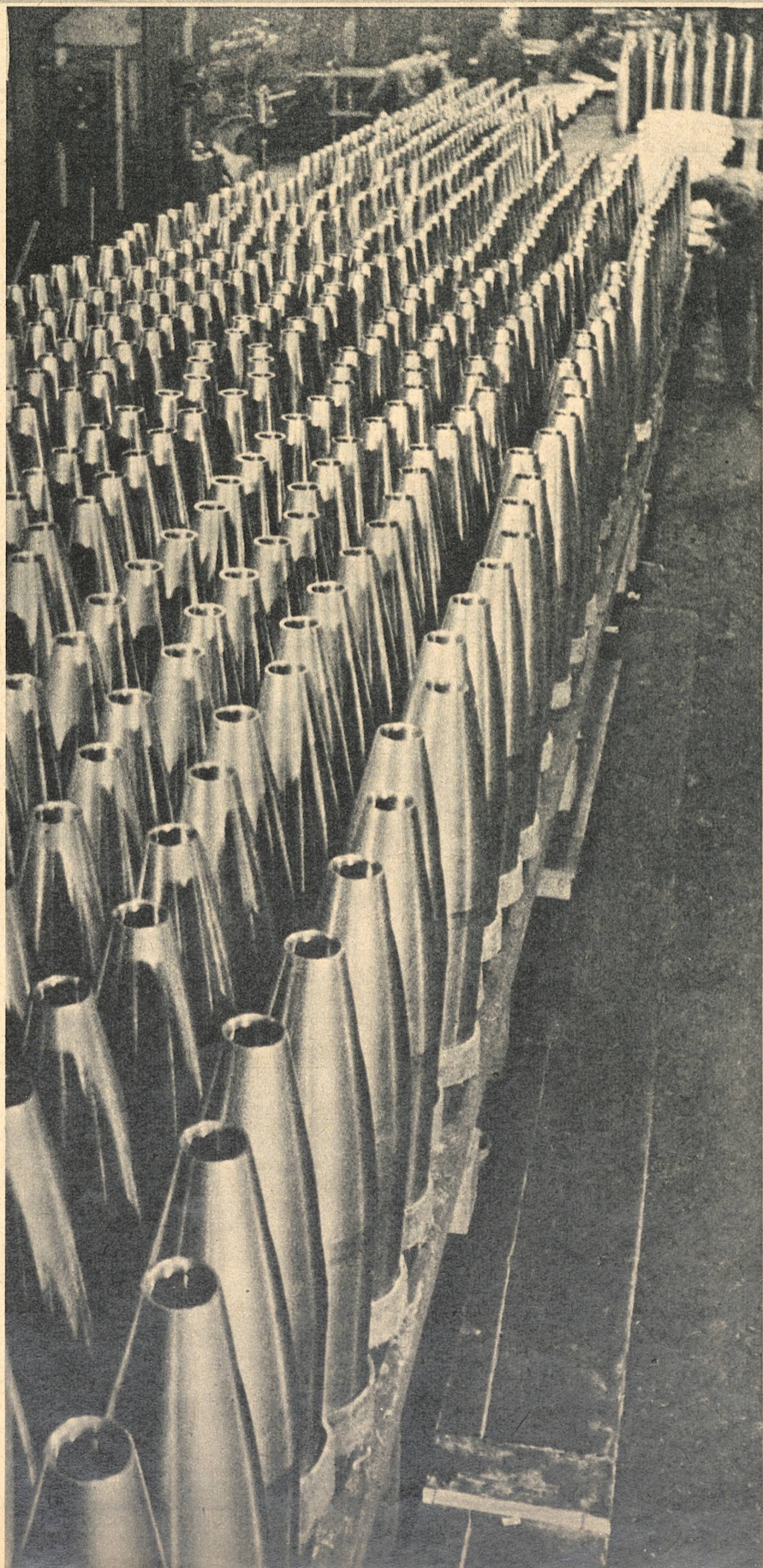
Montasje på lavettene ved serieframstillingen av tungt luftvernsskyts PK-fotos: krigskorrespondent Weidenbaum

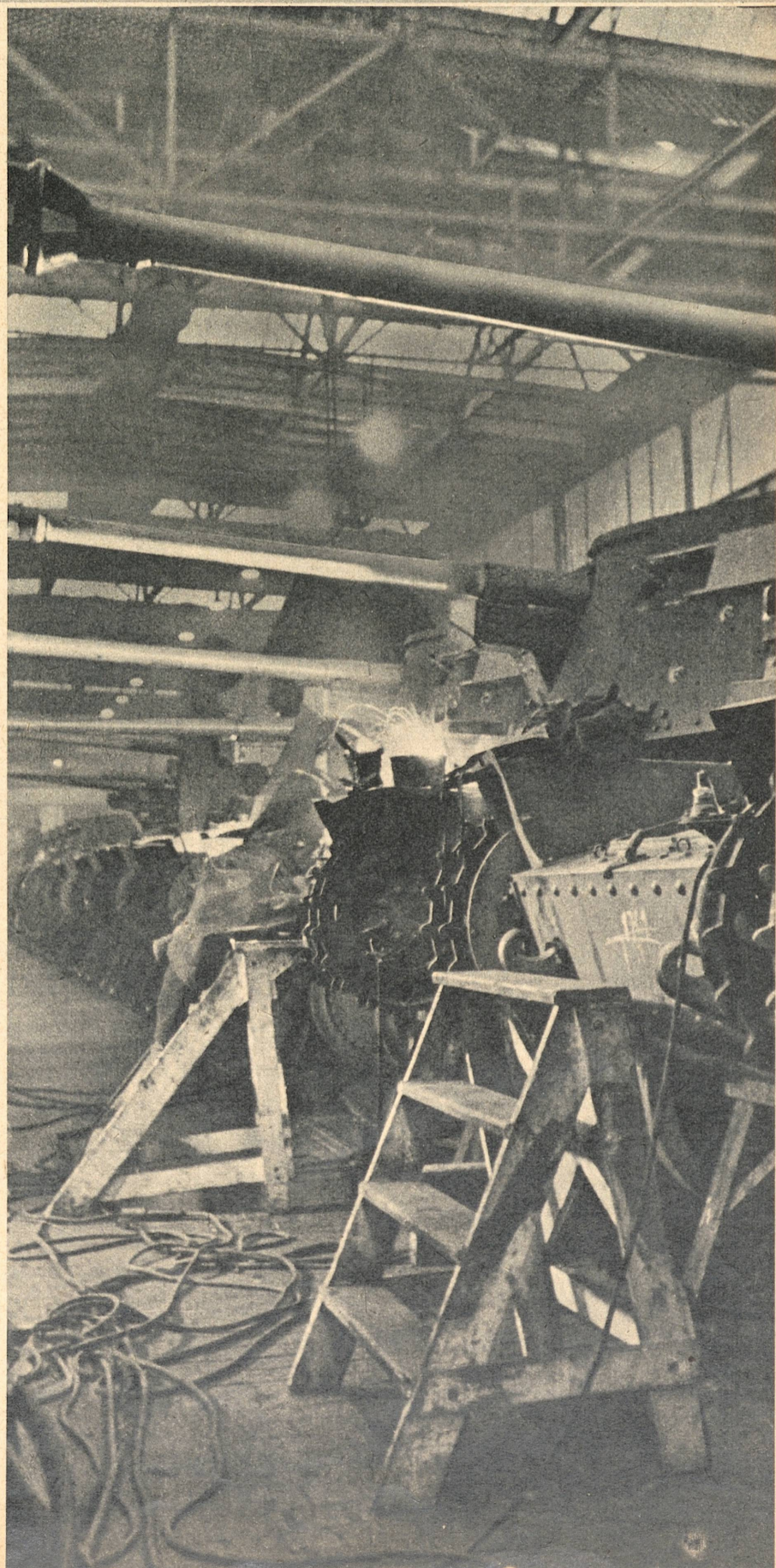

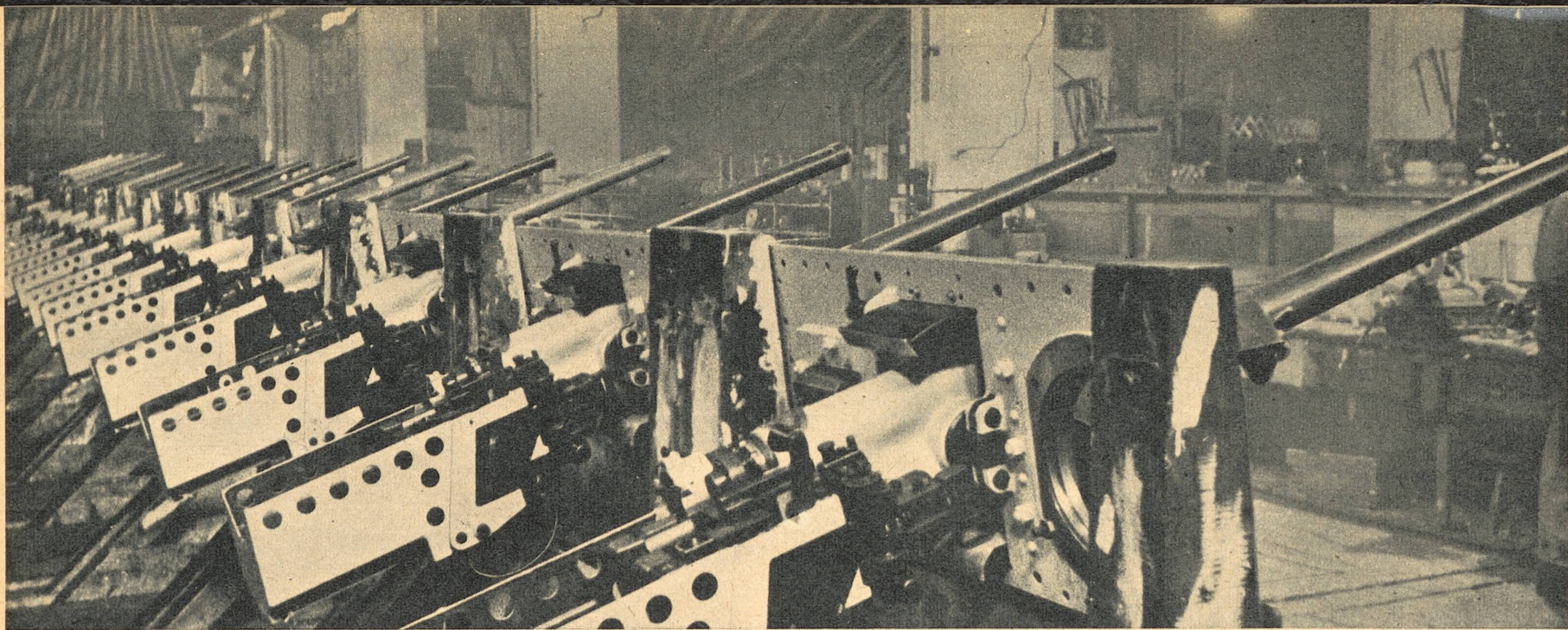
Panserkampvogner på transportband i sluttmontasjen

Granater for skipskanoner „marsjer“ i uendelige kolonner til kontrollen i dreieriet

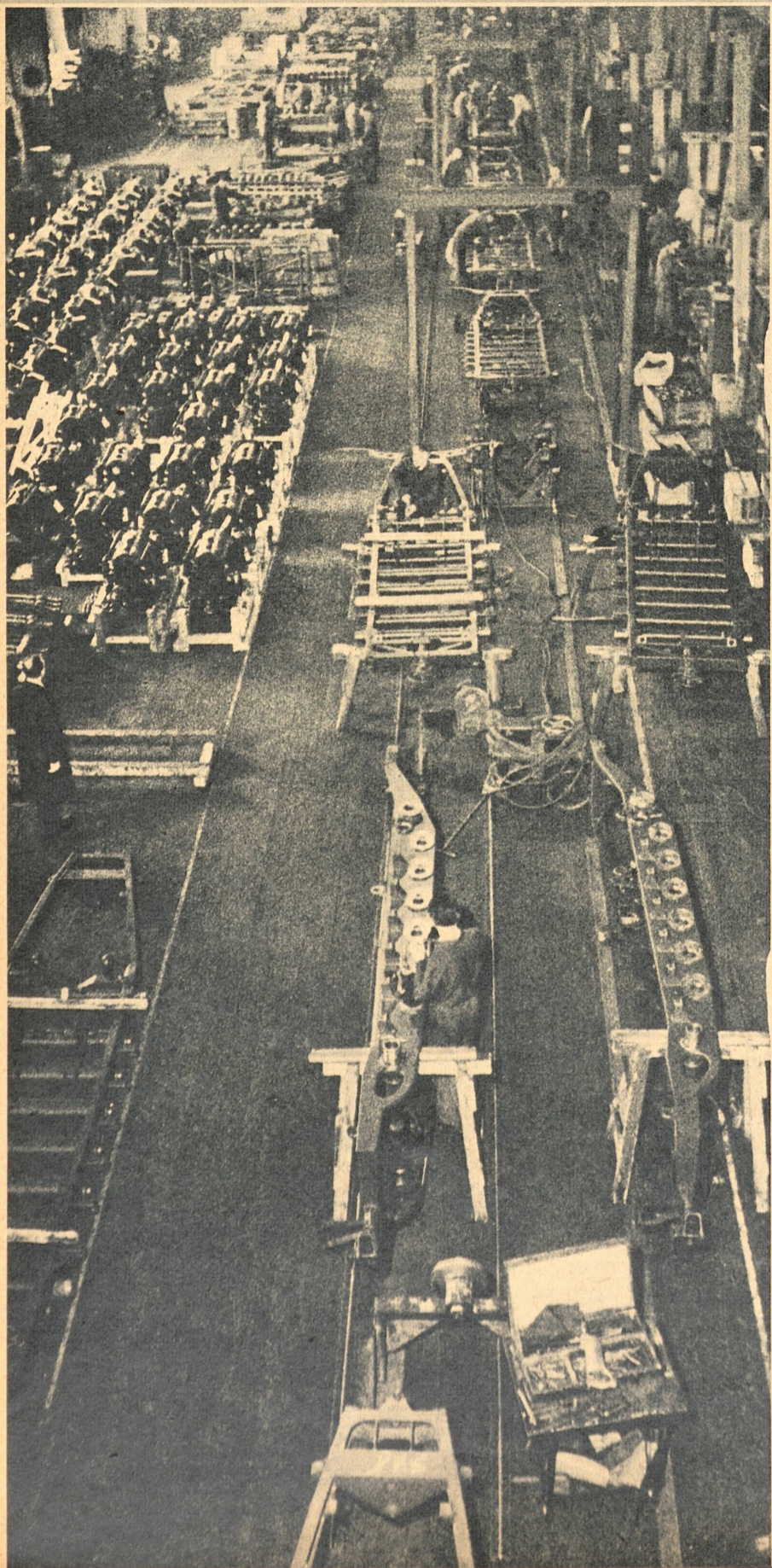
Transportbandet surrer og sveiseapparatene gnistrer under monteringen av panservognene

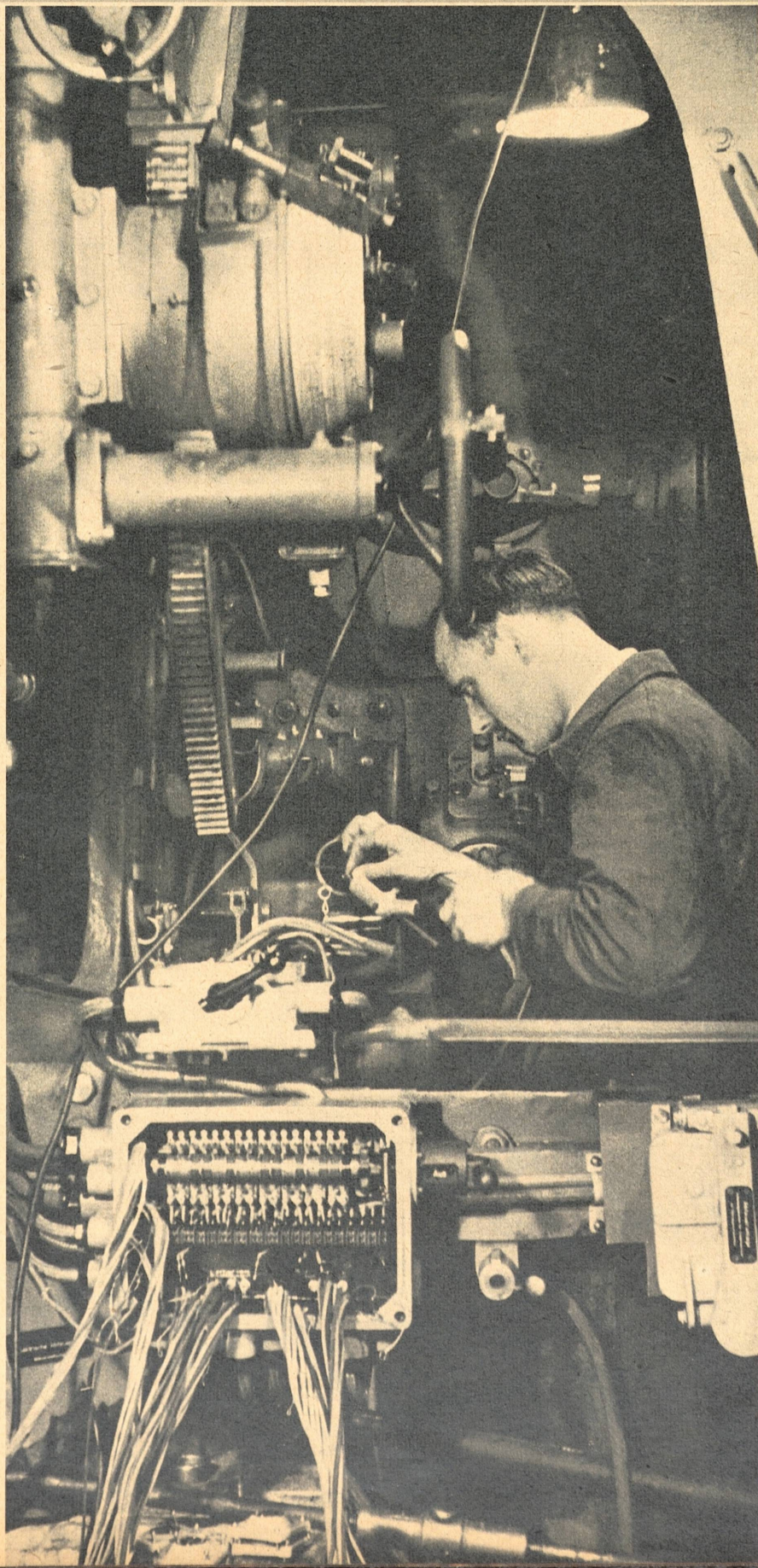

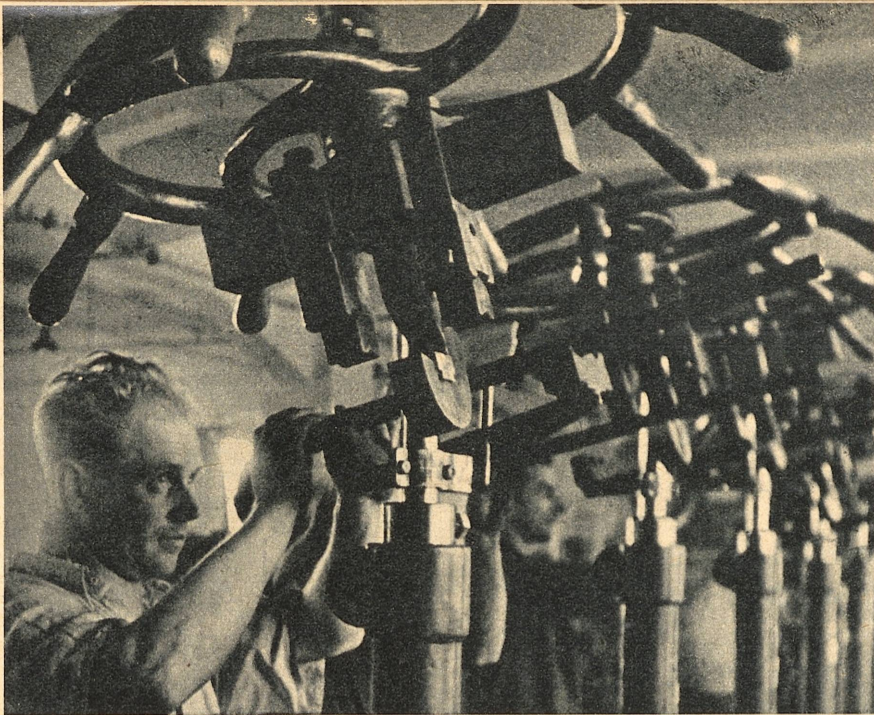
Lette antitank-kanoner „vander“ til innbyggingen i panserkampvognene

Blikk inn i en montasjehall med begynnelsen på det løpende band for artilleri-trekkmaskinene (til høyre chassisramme-bærere, til venstre motorer)

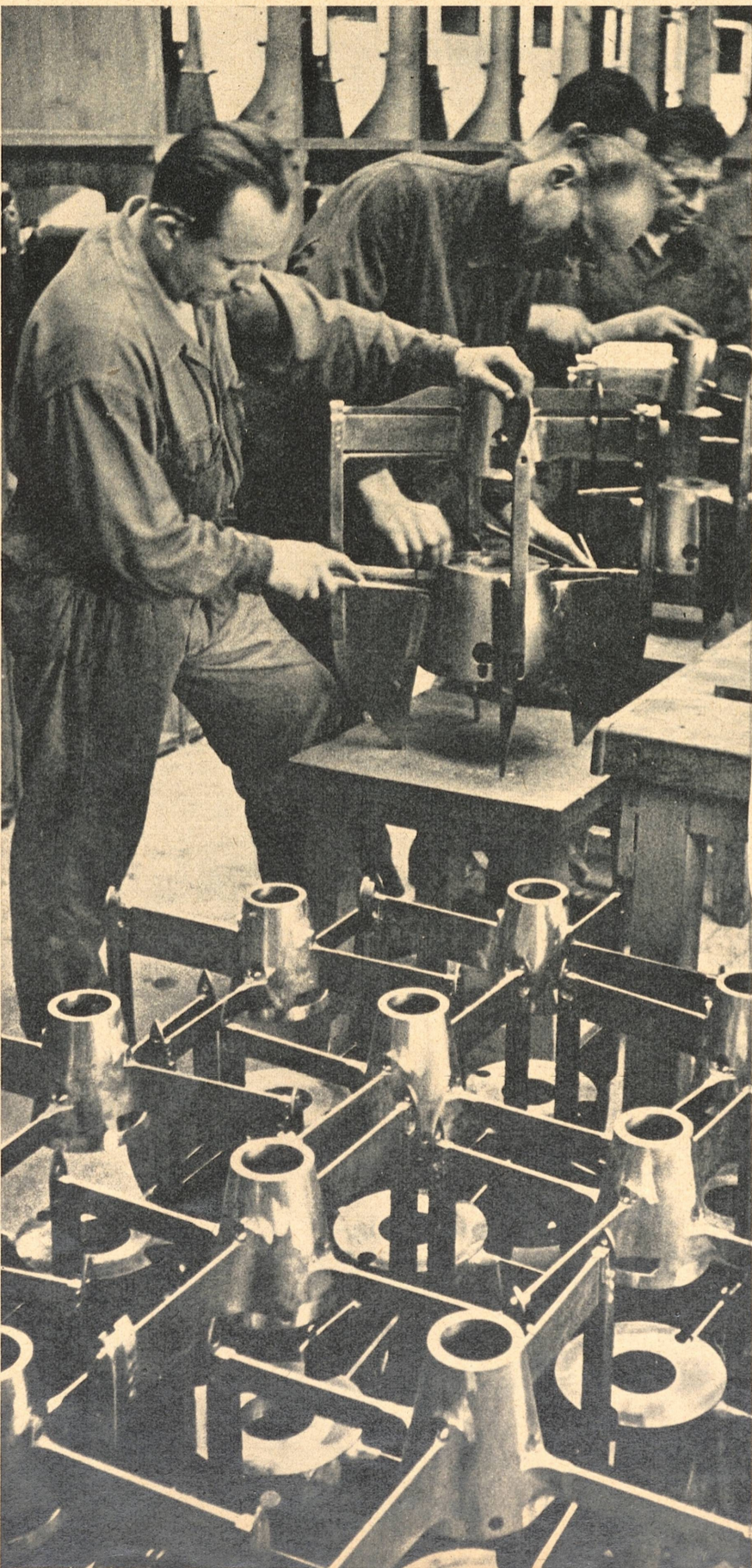

En høyt kvalifisert elektro-mekaniker, som monterer den raffinerte sjalting på en marinekanon

Maskingerørøp blir siket inn . . .

Torpedo-halestykker blir montert

SOSIALISME UTEN DEMAGOGI

Bortsett fra bønderne og landarbeiderne tjener i Bøhmen og Mähren to millioner mennesker, altså en tredjepart av befolkningen, sitt brød ved sine henders arbeid. Resten utgjøres av embetsmenn, offentlige funksjonærer, kvinner og barn.

Inntil Protektoratet ble opprettet, var arbeiderne organisert i omtrent et hundre fagforeninger som man nå har slått sammen i én eneste organisasjon for arbeidere og funksjonærer. Den heter „Arbeidernes nasjonale fagforenings-sentral“ og har en tsjekkisk ledelse. De offentlige tjenestemenn blir ivaretatt av en spesiell sentral.

Den tidligere tsjekkosllovakiske republikk var en kapitalistisk-liberalistisk stat med alle en sådans typiske sosiale yt-ringsformer, kriser, arbeidsløshet osv. For en fremmed synes dette så meget forunderligere som dog det bøhmisk-mähriske folk alltid har vært et hand-verker- og bondefolk. Det er imid-ler-tid et faktum at det arbeidende folk ikke oppnådde noen sosiale fordeler av be-tydning ved dannelsen av den tsjeko-slovakiske republikk.

Da Tyskland overtok beskyttelsen av Bøhmen og Mähren forefant det den tsjekkiske arbeiderstand på akkurat det samme nivå som før. Å bringe den tyske sosialisme eller deler av den, som f. eks. arbeidsfronten, denne felles organisasjon av arbeidsgivere og ar-beidere, i anvendelse overfor det tsjek-kiske folk, lot seg ikke gjøre, allerede av den grunn at Tyskland jo ikke har til hensikt å eksportere sine egne poli-tiske former. Hertil kommer at den tankegang som arbeiderne og arbeids-giverne hadde vent seg til, neppe uten alvorlige kriser vilde ha tålt den plut-selige forandring av livs- og anskuelses-former, dette sammenstøt med en annen verden. Den gang, for fire år siden, kom det framfor alt an på å skaffe det arbeidende folk den ro som det etter de stadig politisk spente tider hadde krav på. Å stille opp et nytt politisk ideal for de tsjekkiske arbeidere vilde være forfeilet allerede av den grunn at de årelange, tendensiøse avisskri-verier om Tyskland fullstendig hadde forkvaklet folkets syn på tingene.

Folk som kjenner den bøhmiske ar-beider, gir ham ord for å ha en sterk sans for livets realiteter. Allerede de første måneder Protektoratet besto, måtte det bevises om denne sans vir-kelig var forhanden, ti der inntrådte uunngåelige begivenheter, som rammet hver enkelt husholdning.

I Tyskland er alle økonomiske for-hold mer konsentrert. I Protektoratet er energiutfoldelsen på langt nær så stor. Dessuten var det en stor for-skjell på pris- og lønnsnivået i de to land. Åpningen av slusene mellom de to lands næringsliv, opphevelsen av tollgrensene, måtte ifølge loven om de kommuniserende rør gjøre seg gjel-dende og det gjorde den også i sterk grad. Virkningen var kraftig, og det viste seg at sansen for realitetene nok var til stede, men at den ikke var så

sterk at den med letthet overvant den gjennom emigrasjonen nærrede politi-ske agitasjon.

Ved krigsutbruddet gjorde den av hviskepropagandaen utbredte påstand seg særlig bemerkbar, at tyskerne levde høyt på de næringsmidler som de berøvet det tsjekkiske folk. Men i virkeligheten er det så at Bøhmen og Mähren ikke har noe overskudd av landbruksprodukter, ja fettproduksjo-nen f. eks. er ikke en gang tilstrekke-lig.

De tillegg til fettrasjonen som man i det tredje krigså har tilstått de to millioner tsjekkiske arbeidere, kom-mer fra Tyskland.

Allikevel var de økonomiske virk-ninger, som hver enkelt av innvånerne i Protektoratet merket etter innlem-melsen i det tyske næringsliv, så sterke at de måtte føre til gjenoppvekkelse og styrkelse av sansen for realitetene. Lønningene klatret langsomt oppover og dette gjaldt i første rekke de lavere lønninger. Med lønningene steg også prisene.

Men hvis Protektoratets næringsliv i det hele tatt skulde kunne hevde seg innenfor Tysklands ramme, måtte man innføre en priskontroll fra statens side, og det ble det snart sørget for. To av de herpå inntredende bivirkninger var oppkomsten av smughandelen og åger-priser på de varer det skortet på. Det arbeidende folk så med tiltagende harme på denne utvikling, og da det var gått tilstrekkelig lang tid ble den gjort til gjenstand for en prøvelse gjennom folkets realitetssans.

Og nå viste det seg at kjensgjernin-gene med én gang var sterkere enn den fiendtlige propagandaen. Arbeiderne tok selv opp kampen mot smughandelen og ågerprisene, de lot ikke myndighetene være alene om denne kamp, og det første resultat var at fabrikk-kantinene ble tildelt de næringsmidler som man kunde beslaglegge hos smughandlerne og profittmakerne.

Dette lille eksempel gjelder for mange områder. Det arbeidende folk fikk på mange måter beviser på at Tyskland er de verdiskapende menne-skens venn.

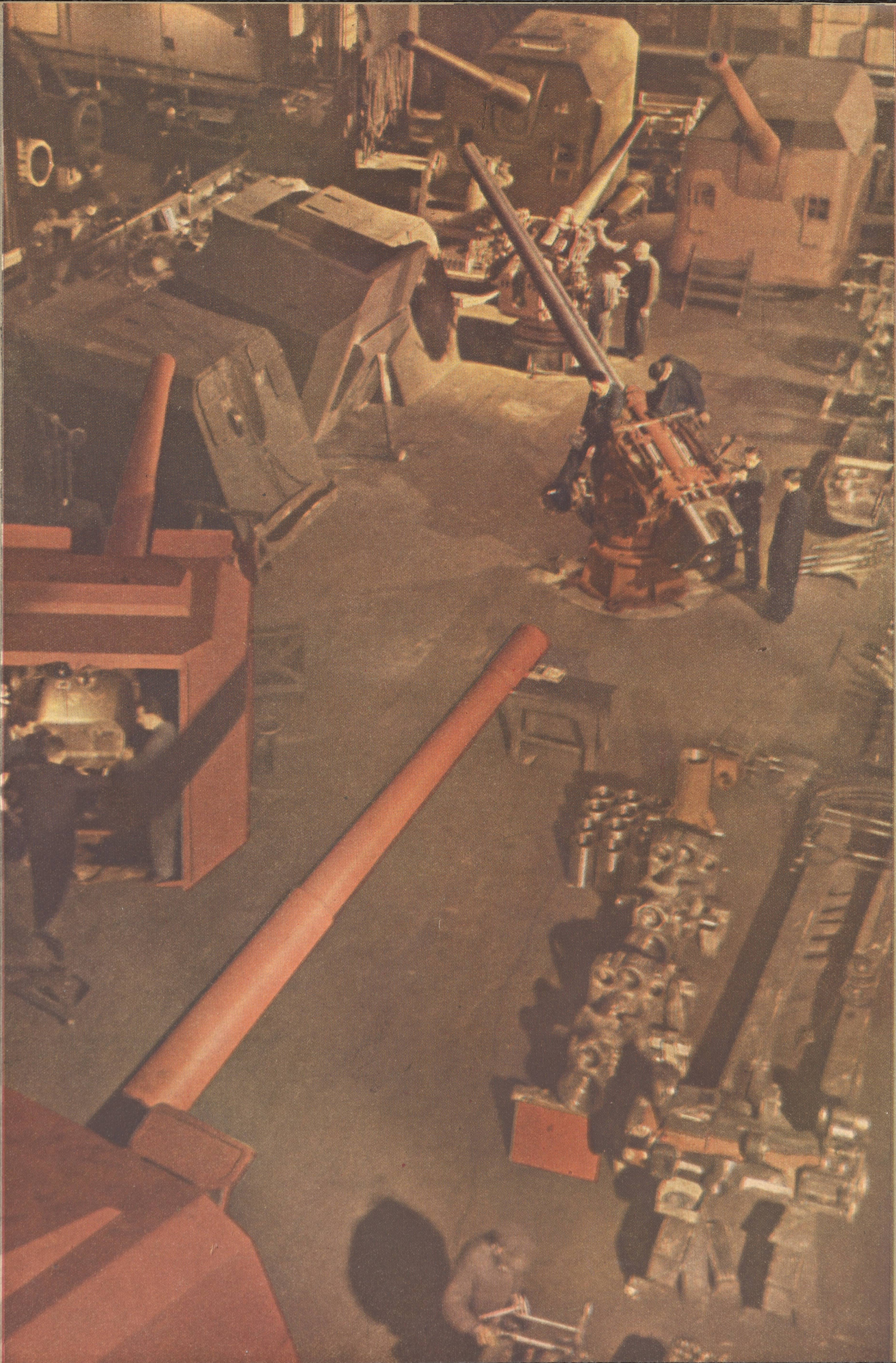
Den tsjekkiske arbeider og hand-verkers ytelse har et meget godt ry i Tyskland. Men mellom de tyske og tsjekkiske produksjonsmetoder består imidlertid visse forskjelligheter; så-ledes er f. eks. rasjonaliseringen mer framskeden i Tyskland. Den tidligere så lave tsjekkiske arbeidslønn syntes i mange industrigrener å gjøre en kon-sentrasjon, en forenkling og mekani-sering av arbeidsprosessen overflødig.

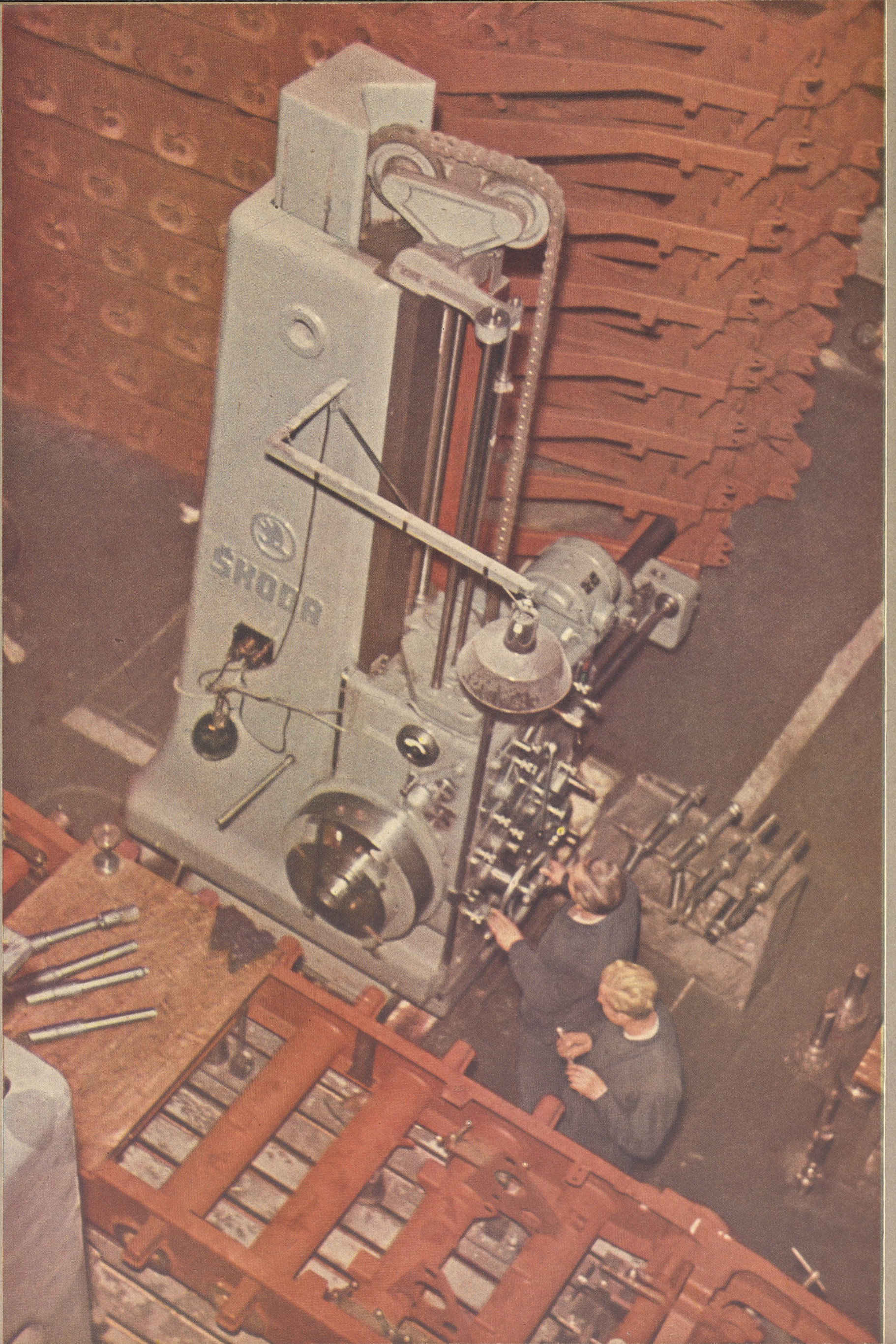
Fortsettes side 23

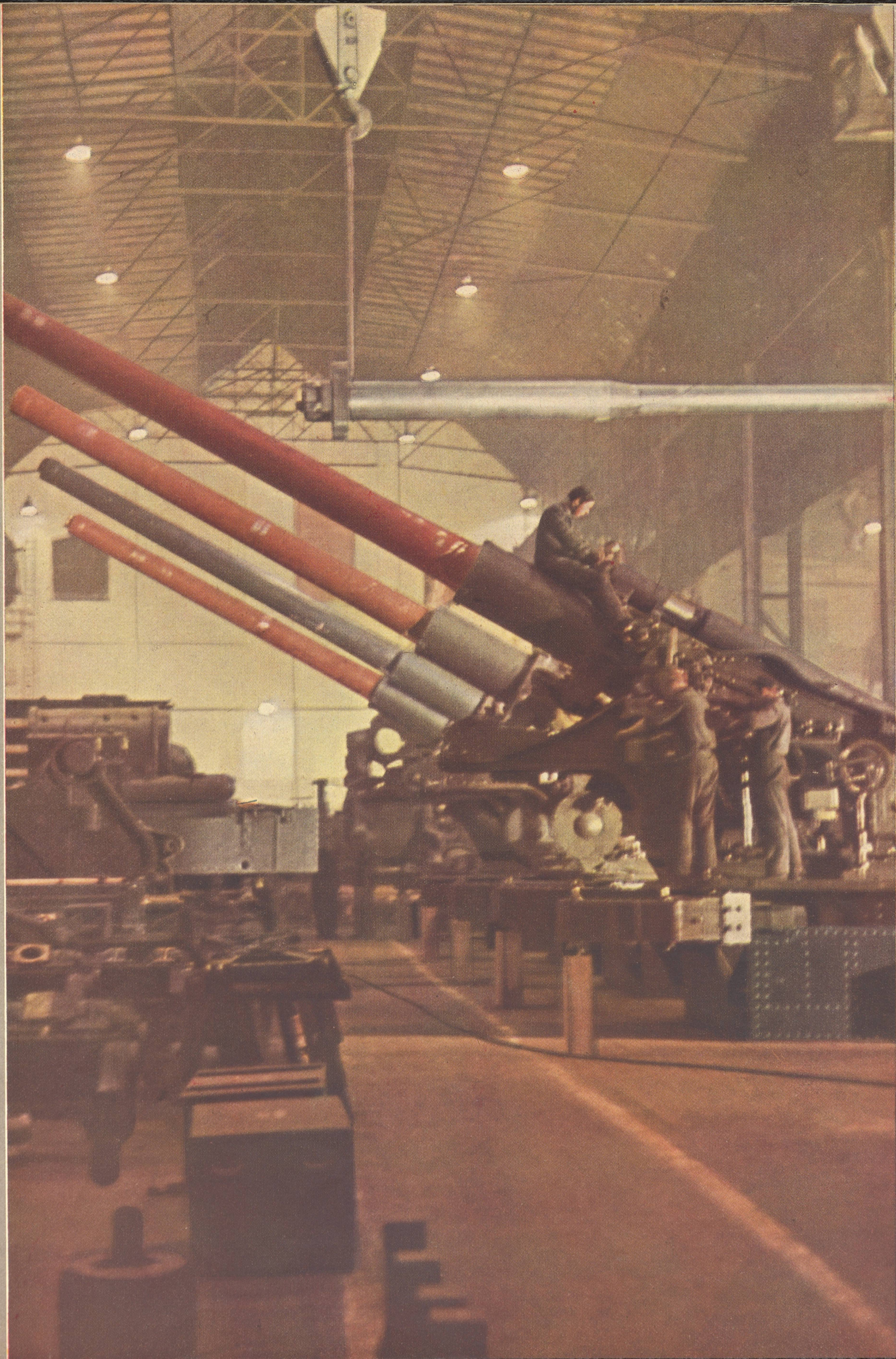
Til de følgende 4 fargebilder:

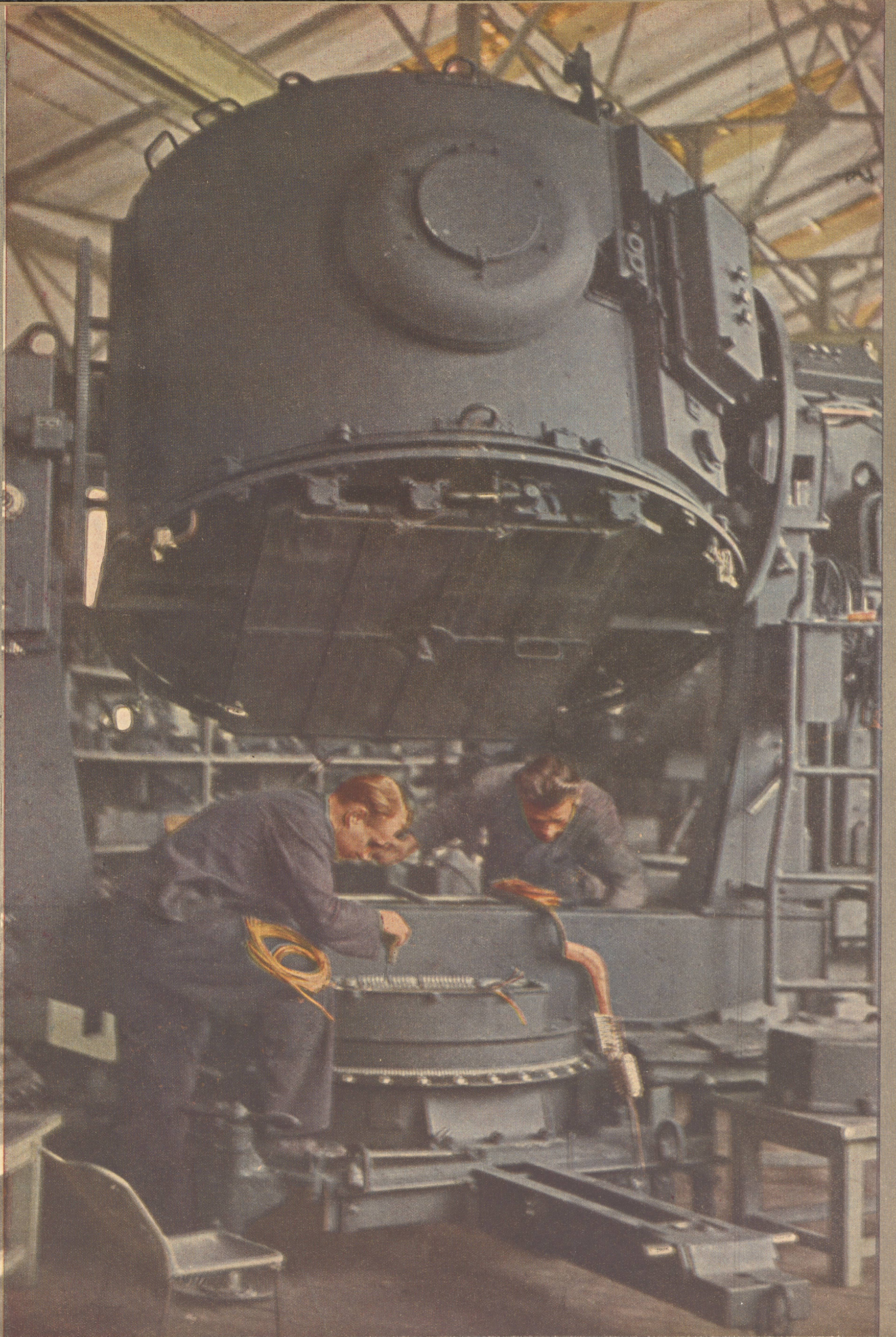
Fra en av de tyske våpensmier i protektoratet Bøhmen og Mähren: Bildet til høyre: Skipskanoner; på de to neste sider: understellrammer for traktorer ved et dobbelt-boreverk, og til høyre: tunge feltkanoner ved montasjen. Det fjerde fargefoto viser luftvern-lyskastere i elektromontasjen

PK-fotos: Krigskorrespondent Weidenbaum

Dette kjenner den tsjekkiske arbeider for det meste ikke noe til. Han kjenner heller ikke noe til de sosiale driftsforbedringer som ofte kunde gjennomføres i Tyskland som følge av rasjonaliseringen. Det tyske arbeidslivs realiteter, arbeidets forskjønnelse osv. hadde man aldri opplyst ham om.

Tyskerne vil som sagt ikke drive noen politisk agitasjon blant tsjekkerne, men de vil først og fremst gi den tsjekkiske arbeider anledning til å heve sitt arbeidsnivå og derved bedre sine livskår. Den tyske form for dette er ytelses-sosialismen og den tekniske side av denne form formidler man den tsjekkiske arbeiderstand. Om, og i hvilken grad den enkelte vil gjøre bruk av disse muligheter, blir hans sak.

No et par ord om den praktiske gjennomføring: også under det kapitalistiske system blir den flinkere arbeider bedre betalt. I det tidligere Tsjekkoslovakia hadde en handarbeider hittil ingen praktiske muligheter til ytterligere opplæring i sitt fag. (Handverksskolene nøyet seg for en stor del med teorier uten å fordype seg i enkeltheter.) Den tsjekkiske arbeiderstands forholdsvis høye nivå er et resultat av dens egen energi og arbeidsglede.

No har man etter tysk mønster innført arbeidsskoler. Disse skoler arbeidet hittil i 15 byer og har i det første år hatt over 21 000 deltakere. Det ble gjennomført 743 kurser. Man har for øye å skaffe videre opplæring i 50 forskjellige fag. I disse kurser kan deltakeren lære alt det han vil.

Å vite hva man vil, er imidlertid et av de vanskeligste punkter. Man gjør dette lettere for den tsjekkiske arbeider derved at man etter tysk mønster gir ham en beskrivelse av de forskjellige fag. Der utgis små hefter med en inngående omtale av hvert enkelt fag, i knappe slagord fortelles hvor lenge man må lære for å erverve seg bestemte kunnskaper, hvilke alminnelige, internasjonalt gyldige oppgaver vedkommende fag har, hvilke elementærkunnskaper man må ha og hvilke spesialkunnskaper er nødvendige for å slå seg fram i dette fag. I denne katalog streker arbeideren under de kunnskaper han ønsker å erverve seg og blir så utdannet med dette mål for øye.

Det er et bevis på den tsjekkiske arbeiderstands i grunnen gode kvalitet at disse kurser snart bar gode frukter i materiell henseende. Metallarbeidere f. eks. som hadde lært teknisk tegning, kunde rykke opp i andre og bedre betalte stillinger.

Disse kurser finner for det meste sted i leide skolelokaler. Undervisningsmaterialet, maskiner etc., blir stillt til rådighet av bedriftene på stedet.

Disse kurser har vært i gang et års tid, og større og dyperegående virkninger av dem vil først vise seg om noen år.

Usikkerheten i språket danner også en viss hindring. I de siste tyve år var jo de tsjekkiske arbeidere avsperrret fra alt tysk. I dag er tysk innført som fremmed språk i skolene igjen, men barna er enno ikke kommet så langt at de kan være lærere for foreldrene. Man benytter derfor arbeiderstandens fagpresse for til å begynne med å skaffe innpass for de nødven-

digste faguttrykk på tysk. Der avholdes bedriftskurser i tysk for bedrifter hvis folk stadig arbeider sammen med tyske myndigheter.

Den alminnelige lønnsutvikling kom i 1942 så godt i veg at der for industriarbeidernes vedkommende oppnåddes en noenlunde tilpasning til de tyske lønninger. Som et ytterligere tiltak ble der innført felles forpleining for industriarbeiderne. I den første tid hadde forsvarsmakten daglig utdelt en kraftig suppe gratis. Men det kunde naturligvis bare være en foranstaltning for overgangstiden. Den nåværende felles-bespisning byr på et riktig varmt middagsmåltid og blir betalt for. Bedriftene erholder ekstra tildelinger av næringsmidler til dette øyemed. Arbeideren har å avlevere følgende rasjoneringsmerker for en uke: 100 g kjøtt, 40 g fett, 200 g brød og 50 g andre næringsmidler.

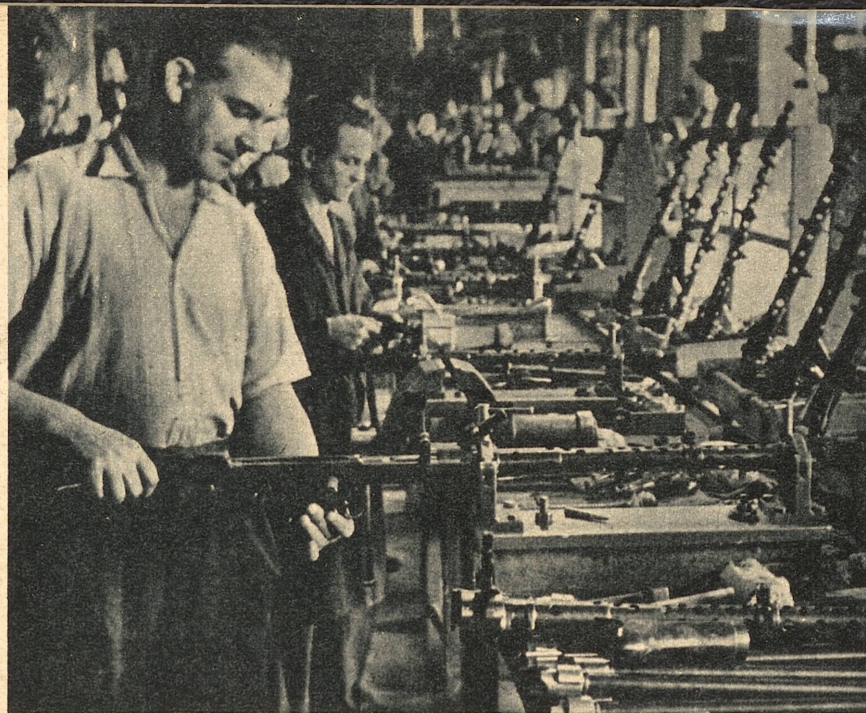
Den tsjekkiske arbeider er en meget god familiefar og således berøvet ingen arbeider gjerne sin familie for selv den ringe mengde av rasjoneringsmerker som han hver uke har å avlevere, skjønt det dreide seg om ekstramerker (slike, som tilkommer ham som tung- og tyngstarbeider) og det argument at han som den arbeidende del av familien måtte ha ekstra forpleining, syntes ham bare å være den rene teori. Først i praksis fikk han bevis for at det her dreide seg om et fornuftig tiltak. Ved det stadige lægetilsyn har man kunnet påvise en bedring av sunnhetstilstanden siden fellesforpleiningen ble innført.

Likewise viktig som den legemlige er den åndelige omsorg for arbeiderne. En organisasjon for fritidens utnyttelse gas det ikke. Også her måtte man gå meget forsiktig til verks, fordi man ikke under noen omstendigheter vilde røre ved det tsjekkiske folks kulturelle autonomi. Å ville overføre tyske innretninger som f. eks. „Kraft durch Freude“, var derfor noe som forbød seg selv. For å sette det arbeidende tsjekkiske folk i kontakt med dets egne kulturmuligheter skapte man en kulturell organisasjon under navnet „Glede og arbeid“. Denne begynte sitt arbeide den 1. januar 1942. Den unge organisasjon kan allerede påvise anseelige resultater. Bare i tiden fra mai til september 1942 ble der gratis utlevert 17 000 teaterbilletter, 110 000 kinobilletter og 76 000 billetter til tsjekkiske fotballkamper. Aksjonen omfatter alle tsjekkiske teatre.

Det tsjekkiske nasjonalteater i Prag har for øvrig også tyske verker i tsjekkisk oversettelse på sitt repertoar. Således blir f. eks. „Tryllefløten“ av Mozart sunget på det tsjekkiske språk. Særlig med henblikk på arbeiderne ble og blir der fortsatt foranstaltet såkalte folkekonsserter, hvis program omfatter tsjekkisk, tysk og italiensk musikk. Hittil er det blitt avholdt 61 folkekonsserter med et besøk av i alt 33 000 personer. I januar 1943 har man åpnet et antall arbeiderbiblioteker med i alt 90 000 bind.

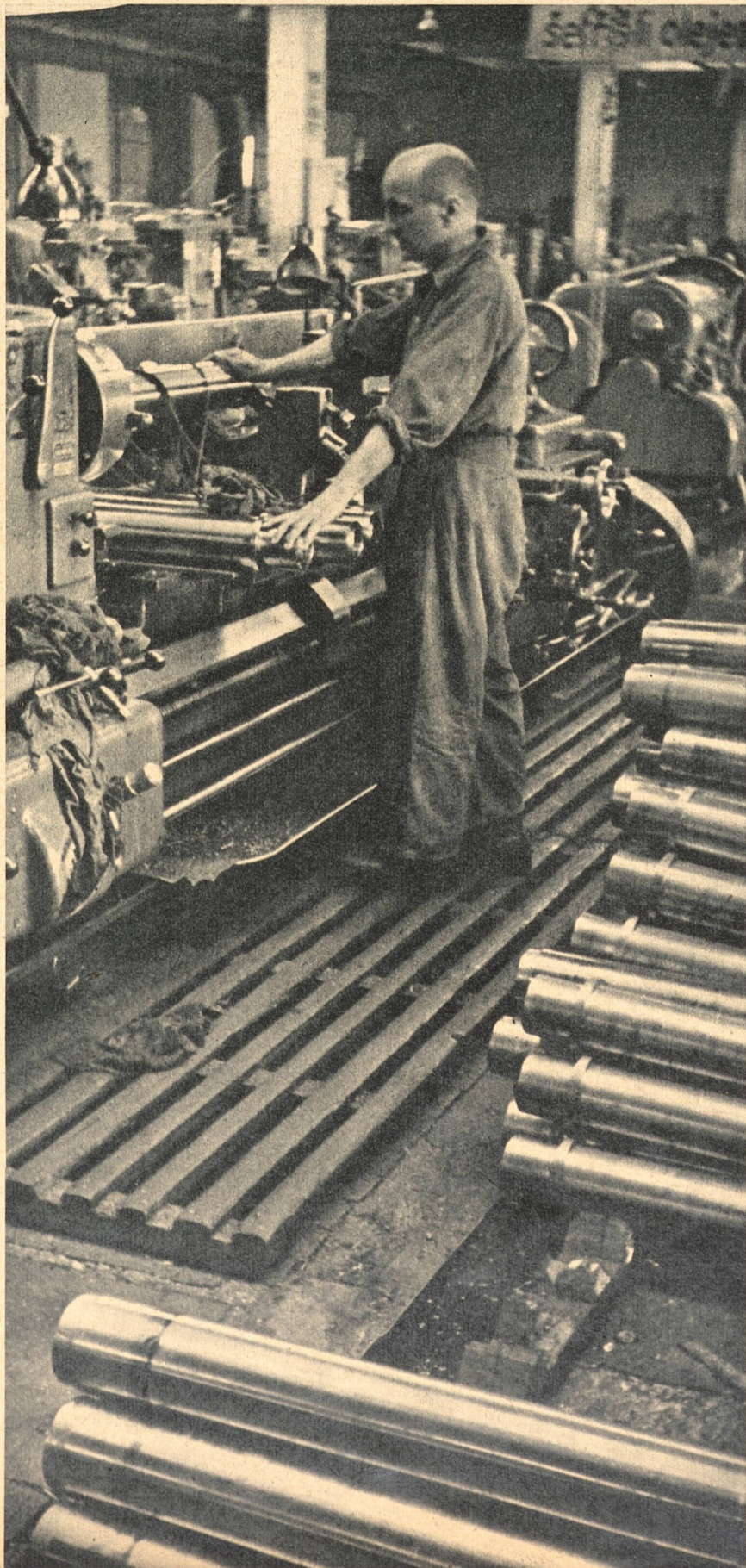
En nyhet og en behagelig overraskelse for de tsjekkiske arbeidere var innføringen av fabrikkpauser. Det dreier seg om et 70 minutters-program, en blanding av kabaret, konsert og akrobatikk, som kunstnerne, for det

Sluttes på side 24

Maskingevær-hylster med grep og kapperør med forbindelsessykke blir montert

Vannbombekaster. Kasternes rør blir dreid

meste naturligvis tsjekkerne, med regelmessige mellomrom oppfører i fabrikkhallene eller på åpne plasser i de større bedrifter. Hvis forholdene ikke tillater at der spilles i selve fabriken, marsjerer hele arbeidsstokken i middagspausen inn i en passende sal.

„Glede og arbeid“ organiserer også utflukter, kunstutstillinger og foredrag, og begynner no med innføringen av sport i bedriftene. Alt i alt har organisasjonen, bortsett fra de teatre og kinoer, som den forsørges med besøkende, i løpet av ti måneder gjennomført 538 egne foranstaltninger for i alt 286 000 personer.

Dette var en del om lønn, forpleining og kulturelle goder. Men hvordan foregår så det dynamiske spill om interessenes utjevning, i hvilken form trer arbeideren fram som virkende kraft i samfunnet, og hvordan kan han varetå sine interesser og rettigheter?

På dette punkt viser det seg best hvordan de spente tilstander har utjevnet seg i de siste tre år og at der åpner seg nye veier for det arbeidende folk. „Arbeidernes nasjonale fagforeningssentral“ har inndelt landet i de 15 forvaltningsdistrikter (etter den nye forvaltningsreform er det bare 7), som også statens forvaltning er inndelt i. For hvert av disse distrikter er det innsatt et arbeidsutvalg, som trer sammen etter behov. Disse distriktsarbeidsutvalg blir ledet, av tsjekkiske fagforeningsfunksjonærer. Ved siden av disse distriktsutvalg gis det også for de 11 hovedfag 11 fagarbeidsutvalg. Men selve hovedorganisasjonen er sentralkomiteen, som behandler alle saker der ikke kan ekspederes av distrikts- og fagutvalgene.

Utvalgene er et slags parlament, men et parlament uten demagogi. Her blir det bare utført saklig arbeid og ikke drevet partimessig politikk. Medlemmene av utvalgene er bare arbeidere, og de velges uten hensyn til parti- eller fagforeningsmedlemskap eller herkomst. Heller ikke arbeidsgiverens mening spiller noen rolle ved oppnevningen. Utvalgene har hittil avholdt 60 møter med i alt 1300 deltakere. Et nytt trekk ved disse møter er den verdi som tillegges protokollen. Utvalgene trer sammen for å utferdige en protokoll. Hvert medlem av utvalget fører fram de krav som er satt fram på hans arbeidsplass og fra hans faggruppe, og disse krav må nøyaktig føres inn i protokollen. Protokollføreren arbeider helt upartisk. Han sørger bare for at ønsker og krav settes fram i en klar form. Han kan ingen løfter gi, hverken til den ene eller annen side, der gis intet tilsagn hverken til arbeidere eller arbeidsgivere. Av art og omfang og framfor alt på grunn av den korte tid som går mellom kravet og dets oppfyllelse, kan den enkelte medarbeider i utvalgene tydeligst se hvorledes arbeiderstandens interesser ivaretas.

Systemet er nytt, men det har vokst seg fram av praksis og ikke av teoretiske overlegninger. Det tar hensyn til tyskeres og også tsjekkernes hensikt, ikke å ville utøve noen innflytelse på hverandre; da enhver politisk drøftelse er utelukket, er alt innstilt på praktisk arbeid under mottoet: Hvordan ivaretar man på beste måte rettighetene til de mennesker, som så intensivt arbeider med i den nasjonale vareproduksjonsprosess.

Systemet med arbeidsutvalgene er den første følge av den gjensidige beroligelse og tillit. Tyskerne vet at tsjekkerne kan arbeide, og no etter tre år vet tsjekkerne at tyskerne setter pris på arbeidet og framfor alt på arbeideren selv. Med slike perspektiver kan framtiden bare bli stadig skjønnere.

Rikets eldste universitet

Prag, søster av Bologna og Paris / De tyske høgskolers mor — det tyske skriftspråks amme

Helt til inn i det fjortende århundre gas det ikke noe tysk „universitas magistrorum et scholarium.“ i Paris, Bologna, Salerno, Padua, Oxford, Cambridge, Salamanca og Sevilla var de europeiske høgskoler opprettet. Karl IV, som ble påvirket fra Paris og Bologna, forordnet i 1348 ved en gyllen bulle „generalstudiet“ innen Prags murer. Elleve tusen skolarer kom sammen i Prag fra alle Europas kanter og var der, som det var bruk ved de store universiteter, sluttet sammen i „nasjoner.“ Den bayerske nasjon i Prag omfattet f. eks. Østerrike, Franken, Schwaben, Sveits, Rhinland, Westfalen og Nederlandene. Den saksiske nasjon omfattet også Norden: Danmark, Sverige, Finland og Livland

Om fem år fejrer Tyskland seks-hundreårs-jubileum for sitt eldste universitet. Den 7. april 1348 forordnet keiser Karl IV opprettelsen av „studium generale“ i Prag. Hermed var det første riksuniversitet skapt, ved siden av de store universiteter i Bologna og Paris det eldste i Europa, for de andre høgskoler hadde bare ett fakultet. Men i Prag ble det undervist i teologi, filosofi, jus og medisin.

Det lå i et trangt smug og var lett å overse. Bare det gotiske karnapp ved Karolinum minner om den gamle herlighet til de farende elever, tiggerstudentene og de rike biskoper, som tross sine grå hår satte seg på skolebenken enno en gang.

Utdannelsesforetagendet til denne siste tyske gotiske keiser var like så dristig og mektig som Veitsdomkirken på Hradschin, som han lot bygge av den unge Peter Parler fra Schwäbisch-Gmünd, etterat den første av hans byggmestre, den edle Mathias von Arras fra Frankrike allerede var død, nesten for han hadde fått lagt grunnmurene.

Keiseren, som selv var ung, hadde stor tillit til de skapende krefter i det tyske folk. Han fant Böhmen, som han vilde gjøre til en av Det tyske rikets hjørnesteiner, meget fattigslig: „Dette kongerike fant vi så forkomment at vi ikke traff på én eneste borg, som ikke var pantsatt med alle sine kroneiendommer, så at vi ikke kunde bo andre steder enn i husene i byene, som enhver annen borger. Men Pragerslottet lå siden kong Ottokars dager så forødt, ødelagt og i ruiner, at det var fullstendig som jevnet med jorden.“

Disse ruinene valgte no den unge fyrste til sin residens, og da den italienske dikterfyrste Petrarca seinere kom til Prag som keiserens gjest, ble han meget forbauset over, istedenfor den mest nødtørftige bolig i snø og is, som han hadde ventet å treffe på, å finne en gyllen by, hvor husene var kunstverk og hvor en stor steinbru svang seg over elva; denne bru var ikke en innbygd gate med husvegger som i Florens, men en fri, mektig overgang til borgen med de skinnende palasser og St. Veitsdomkirken, som allerede strakte sine spir høyt opp mot himlen.

Også universitetet var, da den berømte dikter kom til Prag, allerede i full virksomhet. Det var like så tysk som det Prag dikteren så, for med denne høgskole hadde keiseren en spesiell hensikt. Han vilde sikre den Rikets enighet, som han drømte om, ved en alminnelig utdanning av ungdommen.

Karl hadde fått en meget god oppdragelse i Frankrike. (Keiseren skrev

hele fem språk.) Hans universitet skulde ha den samme vitenskapelige betydning for Riket som Pariser „generalstudium“. Men dessuten skulde det framfor alt forsyne Det tyske rike med ensrettede intelligenser. Derfor anvendte fyrsten meget kraft på opprettelsen av et tysk skriftspråk, som først kunde antas av alle stammer, når det virkelig var blitt det beste tysk.

Det lyktes keiseren ikke bare å lokke de beste byggmestre og vitenskapsmenn, men også den største tyske språkkunstner, Johannes von Neumarkt, fra Schlesien til Prag og å gjøre ham til leder for sitt rikskanselli. Dette har i flere århundrer vist seg å være en velsignelse for hele verden.

Johannes von Neumarkt ryddet opp i byråkratenes språk og satte j dets sted et levende, plastisk tysk. For Rikets skriftveksel skapte han mønstrebrev, som han stadig lot studentene ved universitetet i Prag skrive av.

Språket er en sterk, formende og bindende kraft. Studentene i Prag var de første som lærte det nye tyske riksspråk; og når deres studieår i Prag var forbi, brakte de språket med tilbake til sitt heimsted, som sin umistelige, alltid voksende eiendom. Prager kansellispråket ble langsomt forbildet for de øvrige fyrstekansellier i Tyskland.

Kanselliet i Meissen, i det nærliggende Sachsen, var det første som antok Pragerspråket, og allerede hundre år etter blomstret det herligste resultat opp. Luther oversatte bibelen til det nye tyske språk. Han er selv et vitnesbyrd om hvor meget det meissenske, altså Prager kansellispråket har påvirket ham.

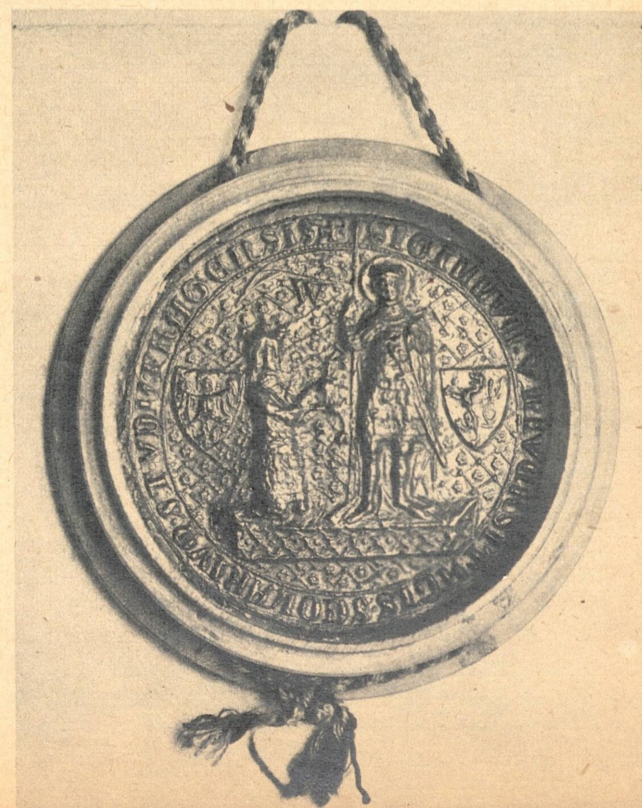
Den tyske bibeloversetterens verk ble til forbilde for de andre oversettere i Europa, og således er da noe av den flukt og kraft som ligger over det

Pragertyske språk, gått over i alle europeiske språk. De andre nasjoner har skjenket dikterne versemålet og den bundne tales former: ballade, heksameter og stanze; de kom alle fra andre nasjoner, men Luther har for første gang gjort musikk av hverdagspråket og prosaen, han har vist den frie tale, som allikevel er bundet i musikalitetens lov, han har avlokke tysken så megen glød og festlighet at dette eksempel er gått over på språkkunstnerne i alle nasjoner, han har vist filosofene at folkets språk godt kan være filosofiens språk, og derved har han ytet umåtelig meget for de europeiske nasjoners indre, åndelige befruktning

Johannes von Neumarkt var en stor musikanter. Universitetet og studentene i Prag var hans instrument. Så betydelige de menn enn var, som i løpet av seks hundre år ble utdannet i Prag, er det ikke Karlsuniversitetes høyeste fortjeneste å ha frambrakt noen tusen vitenskapsmenn av mer eller mindre høy rang; viktigere enn alt dette er universitetets fruktbare og tyske karakter. Det er mor til andre betydelige høgskoler i Tyskland. Krakau, Wien, Heidelberg og Köln var de første datterinstitutter, som fikk magistre fra Prag som lærere.

„Kunstenes mor“ het Prag i en studentsang fra begynnelsen av det 15. århundre. Med Karl IV's etterfølgere kom det stor ulykke over denne mor.

Dengang huset det gygne Prag over 5000 tyske studenter og magistre innen sine murer. Den böhmiske intelligens følte seg truet av denne majoritet og benyttet striden mellom kirken og kong Wenzel til å hisse opp mot tyskerne. Kongen vilde ha universitetet på sin side, det satte seg i mot, han kalte tyskerne utakknemmelige og truet med

Det eldste segl til den tyske Prager høgskole som Karl IV opprettet i 1348 som det tyskromerske rikets første universitet. Stående, med sverd og fane, den hellige Wenzel; foran ham kneler Karl IV. Til venstre for ham: skjoldet med riksrønnen. Innskriften lyder: Universitet Prags segl

å innskrenke deres rettigheter, hvis de ikke føyde seg etter ham. Tyskerne var standhaftige, kongen gjorde alvor av sin trusel, og i 1409 forlot så 5000 tyske studenter og professorer Prag til hest, til vogns og til føts og vandret i et langt tog til Leipzig, hvor de dannet det berømte universitet, hvor seinere også Goethe har studert.

Johannes Hus, som hadde igangsatt forfølgelsen av tyskerne, ble universitetets rektor. Men han måtte bøte sin triumf over kirken med døden på bålet. Som så mange tsjekkiske politikere etter ham, led også denne geniale taler og folkevenn av en sjelelig „øyensykdom“. Da Det tyske rikets representasjon befant seg i den böhmiske hovedstad, anså han Böhmen for verdens midtpunkt og tyskerne i Böhmen for hele Tyskland. I og med at disse tyskere dro ut fra Prag, trodde han å ha beseiret Tyskland og likeledes kirken og paven. Tyskerne i Böhmen var ikke Tyskland, men hele Tyskland sto bak dem, og ikke Tyskland, men paven straffet Hus for opprøret mot kirken. Først etter slaget ved Det hvite fjell dro mange tyske studenter tilbake til Prag.

I Klementinums gård, det berømte jesuittkollegium, står steinfiguren til Prager-studenten, en ung mann i tredveårskrigen drakt, som bærer både patroner og en bok i sitt belte.

Den tyske student i Prag — dette er Prager universitetets tredje særkjenne og fortjeneste — var i alle tider en kjemper for Riket. På sin framskutte bastion har han forsvart universitetsbyen mot alle angrep, helt fra svenskenes angrep i tredveårskrigen til den napoleonske tid. I dikt og sang er studenten i Prag blitt forherliget, for menneskene er han en tragisk figur, som doktor Faust, skjont de for det meste bare vet om studenten at han skal ha solgt sin skygge.

Det som er sant i denne historien, er vel bare at studenten i Prag for det meste var en fattig mann. Men hans tragikk hadde ikke noe å gjøre med djevelen, men med menneskene. Han var av sin nasjon stilt i tysk åndslivs brennpunkt, men blant fremmede. Allikevel har han forsvart disse menneskers heimland med sitt liv, og han gjorde det også når hans offer ble ringeaktet.

Av studentertilivets sus og dus fikk han bare en liten smak. Fattigslige studenterkneiper, som „Schipkasset“ — hvor det meget symbolsk med kull var malt en ørn i taket — måtte erstatte verdens prakt.

Slik har Karl Hans Strobl skildret det tyske studentertiliv ved århundreskiftet, og slik levde den tyske student stadig forfulgt av Prags hat, som heller ikke ga seg, da man forlengst hadde skilt det tyske fra det tsjekkiske universitet. I den verste tiden, ved begynnelsen av den tsjekkiske stats opprettelse, fant studenten i Prag i den tyske prest Nägle fra Rhinpfalz en rektor, som forsvarte det eldste tyske universitets verdighet og ære mot den formastelige tsjekkiske påstand om at den tyske keiser Karl hadde grunnlagt det som et böhmisk landsinstitutt. „Jernrektoren“ ble under studentenes jubel gjenvalgt tre ganger, og i dag bærer universitetet igjen sitt gamle navn: Det tyske Karlsuniversitet!

På smalsiden, i halv høyde, ligger vertshuset „Zum goldenen Brunnl“, skjult av husene. Over gårdsplassen i Landtagsgasse 23 kommer en i romantisk siksak fram til terrassen. Den er et yndet oppholdssted både i måneskinn og i solskinn. For panoramaet fra smalsiden med dens palasser og kirker ligger her åpent for ens blick

INNTRYKK FRA PRAG

Gjensyn med Prag

Min medreisende i jernbanekupéen på toget til Prag åpner sin handkoffert, og der faller ut tre par gamle støvler. Støvlenes Eiermann er først litt forlegen, men så blir han fortrolig og sier at han alltid tar med seg sine gamle støvler til Prag, for det er så utmerkede skomakere der som har nok svennehjelp. Man behøver knapt å vente på at støvlene skal bli ferdige, kort sagt, det er en fornøyelse å la sine gamle støvler forynges i Prag.

Hvor dumt at jeg ikke har tenkt på dette. Jeg har ikke vært i Prag på femten år og har helt glemt hvor berømte skredderne og skomakerne i denne byen er. Jeg hadde glemt det fordi Prag levde i min erindring bare som byen med de mest opphissede politikere, som byen med de evige de-

monstrasjoner og de fornærmede og humørløse mennesker.

Jeg vil aldri kunne glemme den motorsyklisten som nær hadde tatt livet av meg. Det var en klar sommerettermiddag, og jeg var meget forbløffet over å se en motorsyklist i smoking og lysegule sko. Jeg trodde snarere på et fantom da han også kjørte på den gale siden. Som fjetret stirret jeg på ham og sprang til side i siste øyeblikk, etterat jeg hadde forstått at det var dødsens virkelighet. Han skjente som pokkern på meg, idet han stinkende og tøffende raste forbi, og først seinere falt det meg inn at han sannsynligvis hadde skjent på meg med rette. Man måtte, tror jeg, dengang i Prag kjøre på venstre side, og bare jeg og alle andre fremmede fra Tyskland visste det ikke, fordi tsjekkerne ikke

for noen pris var til å bevege til å sette opp en plakat på tysk noe sted. Når man skjenner, er tsjekkisk et meget martialsk språk, og når man synger på tsjekkisk eller når en dame snakker, så er det et meget vakkert, men et uforståelig språk. Skrevet, er imidlertid tsjekkisk enno mer uforståelig enn baskisk.

Ofte vilde pariserne også heller ha bitt av seg tungen enn å snakke et tysk ord, men på Gare du nord kunde man i det minste i små bokstaver på tysk lese at dette er nordbanegården og at utgangen er der og der. For tsjekkerne vilde en slik knapp høflighet være et urimelig forlangende, de var for opphisset til å kunne vise en kjølig toleranse. For meg som nordtysker var alt dette forbausende fremmed, for jeg kunde ikke innse hvorfor tsjekkerne

krigen overhodet er brutt ut, — noe som Sven Hedin for kort tid siden på ny så overbevisende har påpekt, — bare deltar i den av „ideelle“ grunner. Heller ikke i så måte vet vi, om det er noen som er så naive å tro det.

Det gis altså en krig i krigen, og det er den massive erobringsskrig, som De forente stater allerede helt fra 1940 skritt for skritt fører mot det britiske imperium. Vi snakket for ikke lenge siden med en representant for en nøytral europeisk stat, som rår over mangeartede forbindelser med England og som kunde berette forskjellige ting derfra. Det meste var ikke noe særlig interessant; dessuten visste vi det fra før. Men én ting var allikevel en bemerkelsesverdig bekreftelse. Han fortalte nemlig at det ved de halvkalde kaminer på de bare halvveis bebodde engelske landeieendommer no bare gas ett eneste samtaletema om aftenen. Og det var spørsmålet: „Hvordan kan vi verge oss mot Nord-Amerika?“ Meningene, ja de hemmelige forslag og skrifter, som i dag framkommer fra toneangivende kretser blant Londons overklasse til dette englendernes livsspørsmål, skal neppe kunne overbys med hensyn til drastisk åpenhet.

Britannias annen front

Det har på år og dag ikke vært noen hemmelighet at den underjordiske krig, som De forente stater fører mot Det britiske rike står i den samlede verdenskrigs midtpunkt. Først ved det merkverdige skyggespill til marionettene (Darlan og de Gaulle, som opptrådte på den nordafrikanske scene etter denne vinteren, er også offentligheten i England blitt medvitende i den sorgens last, som tårner seg opp over de ansvarlige i Whitehall. Den underjordiske krig i krigen kom dermed for første gang åpent til syne. Mordet på Darlan har ikke endret noe ved dette. Det viser bare tilspissingen av motsetningene. Man vil no sannsynligvis bestrebe seg på å skjule enno engang den avgrunnen, som har åpnet seg mellom de angelsaksiske makter. Men det vil ikke være mulig. Da De forente stater ikke har noen virkelige krigsmål i Europa, da franskmennenes, grekernes, rumenernes og ungarernes skjebne er dem likeså likegyldig som tyskernes og italienernes, da på den annen side de nordamerikanske krigsmål i Øst-Asia er fullstendig uoppnålig på grunn av den voldsomme økning av den japanske makt, må nordamerikanernes eneste avgjørende krigsmål tre stadig tydeligere fram: tilegnelsen av de hittidige britiske makt- og innflytelsesfærer i Afrika og Mellom-Asia.

Voigt, som ikke våger å kalle tingene åpent ved deres rette navn, har i „Nineteenth Century“ uttrykt seg på følgende måte: „Man må alltid anta at enhver av de forbundne regjeringer først og fremst varetar sitt eget lands interesser — hvordan enn politikken eller handelens alminnelige prinsipper er, som er blitt forkynt. I virkeligheten er det enhver regjeringens plikt, den britiske innbefattet, overfor sitt eget folk. De allierte har én felles interesse: nemlig fiendens nederlag. Hva derimot fredsbedingungen, den politiske og økonomiske tilstand angår, som skal følge krigen, går nok ikke interessene den samme veg, og det vil bli meget viktig å være fullstendig klar over, hvor de

begynner å skilles...“ Det publikum, som dette eksklusive tidsskrift henvender seg til, vet vel hva som menes med disse ord. Det er advarselen om at englenderne i rett tid må tenke på sin annen front: på den nordamerikanske. Den rekker i dag allerede så langt som det finnes engelske besittelser i verden.

På Britannias annen front blir det ikke skutt. Det blir bare forhandlet og betalt, og resultatet er hver gang at britiske tropper, og på noen steder sågar britiske embetsmenn blir trukket tilbake, og nordamerikanerne følger da hver gang tett i hælene. Fortvilet ropte Garvin for ikke lenge siden: „Forente nasjoner, foren dere!“ Men det består ingen sjangse for det, selv om man hadde viljen til det i Washington og selv om Moskva oppga sin uovervinnelige mistro til de engelsk-nordamerikanske makter. Den underjordiske krig i krigen er uunngålig, fordi den eneste reelle mening med den nordamerikanske inngripen i dette vendensoppgjør overhodet bare kan ligge i den krigen. Denne veg er altså så forutbestemt at den slett ikke kunde forandres vesentlig på grunn av de enkelte personers vilje.

Den forestilling at først fredsslutningen eller en fredsavtale hitfører den nye tilstand som skal inntre etter denne krigen, stammer enno fra tiden for kabinettskrigen. Til en viss grad var den gyldig enno i den første verdenskrig. Men no da også den samlede asiatiske verden, som dengang bare delvis deltok, er trukket aktivt inn, er denne kamp så meget mer vidtomfattende at de viktigste og kanskje nettopp de blivende politiske resultater skilles ut allerede under krigen.

Den britiske verdensmakts fire elementer

Vil man kort sammenfatte denne tiltetgjørelsesprosess av den hittidige engelske maktstilling, behøver man bare å holde seg de vesentlige forutsetninger for øynene, hvorpå den britiske makt var bygd opp dels allerede i århundrer, dels i sin fullendelse siden det 19. århundre. Den berodde på fire elementer: for det første på den tradisjonelle likevektspolitikk i Europa, hvorved England alltid pleide å støtte den neststerkeste makt på Kontinentet mot den sterkeste, for på dette vis alltid å kunne spille dommerens rolle, uten derved å måtte opptre med store landhærer i Europa. Flåteoverlegenhet var forutsetningen. For det annet beherskelsen av det afrikanske kontinentets viktigste hjørnesteiner, nemlig strekene ved Gibraltar og Suez, det atlantiske Vest-Afrika og Kapp det gode håp med det omliggende land. For det tredje herredømmet over India som den sentrale rikdomskilde og dermed over det indiske forfelt mot vest til Middelhavets kyst. For det fjerde overherredømmet på det østasiatiske kontinent, underbygd ved den sterke festning Singapore, såvel som ved Hongkong som det viktigste punkt ved den sørkinesiske kyst, og til slutt ved det britiske innflytelsesområde i Shanghai.

Av disse fire elementer, som stort sett var fundamentet for den engelske makt, er det første og fjerde fullstendig gått tapt i åpen krig. Med slaget om Frankrike forsvant den tradisjonelle britiske likevektspolitikk i Europa. Samtidig tapte England med den tyske forsvarmakts besettelse av Nederland og

Belgia overherredømmet over Kanalen og det i alle europeiske kriger stadig benyttede springbrett til fastlandet. Selv utseendet av at England i denne krigen kjempet for rettighetene til de små og mellomstore folk i Europa, kunde ikke lenger opprettholdes. Høytidelig og offentlig lovet Britannia sovjetrukkerne hele Europa „til Rhinen“ som innflytelsesfære, hvorved det må være englenderne klart at den sovjetrussisk-asiatiske innflytelsesfære i et slikt tilfelle snart vilde strekke seg ut til Kanalen og Atlanterhavet, ja helt til Spania. De mindre folk i Mellom-, Øst- og Sør-Europa måtte politisk fullstendig prisgis sovjetrukkerne. Alle Europas folk vet siden da — eller burde være klar over det — at de ikke lenger kan regne med noen som helst beskyttelse fra Englands side.

I samme utstrekning gikk den britiske maktstilling i Øst-Asia tapt. Allerede før Hongkongs og Singapores fall var England ikke i stand til å stoppe den japanske utbredelse på fastlandet. Det hollandske kolonirike, som hadde stilt seg inn under britisk-amerikansk beskyttelse, kunde ikke forsvares. Siden besettelsen av Burma er England fullstendig fordrevet fra det fjernøstlige område og ser seg tvert imot truet så vel i India som i Australia.

Afrika som engelsk-nordamerikansk kampplass

Det blir altså bare igjen det annet og tredje element, herredømmet over Afrika og India, så vel som det indiske forfelt fram til Middelhavet. Her lyktes det britene først sågar å foreta enno en utvidelse av sin innflytelsesfære. Etter Frankrikes militære sammenbrudd falt Fransk Ekvatorial-Afrika, Kamerun og Belgisk Kongo ved hjelp av marionettfiguren de Gaulle i engelske hender. Men nettopp der — i Afrika, ble det på grunn av tapet av den britiske koalisjon i Europa og Øst-Asia åpnet for det innbruddet, hvor no den nye nordamerikanske imperialisme trengte inn i hurtige og heftige stot. Allerede tidligere hadde De forente stater tvunget britene til å gi opp mindre viktige randposisjoner, som de engelske kronbesittelser i Det karibiske hav. Når man tenker på at luftposten fra Nord-Amerika og Sør-Amerika og omvendt i krigens første år ble utsatt for engelsk sensur i Jamaica, og at nordamerikanerne no hersker alene overalt der — også i Trinidad, hvor 65 % av den olje, som umiddelbart utvinnes i Det britiske rike, blir transportert videre, kan en måle betydningen av dette tilbaketog fra de eldste britiske kronkolonier. Men dette var bare begynnelsen. Allerede i 1941 fikk nordamerikanerne fotfeste i Britisk-Vest-Afrika. Bathurst og Freetown ble — til å begynne med enno kamuflert ved hjelp av Panamerikanske Airways — praktisk talt til nordamerikanske baser. Nordamerikanernes framtrengen i Natal, Brasils lengst framspringende punkt mot øst, gikk hand i hand med dette. Enno dekket låne- og paktavtalene det imperialistiske angrep på den britiske makts afrikanske kjerneområder.

På samme tid følger Canadas og Australias orientering mot De forente stater. Canada ble vel stående i forbundet med imperiet, men rykket faktisk litt etter litt inn i rollen som en nordamerikansk forbundsstat. I Australia, som nettopp i det farligste øye-

blikk likeledes ser seg forlatt av England som hollenderne på sine indiske øyer, blir en nordamerikansk general øverstkommanderende og militærdiktator. Bare Sør-Amerika nøler enno, fordi general Smuts ønsker å bevare en uavhengig stilling mellom England og USA så lenge som mulig. Smuts er på det sterkeste forbundet med lederne for Det britiske verdensrike i London, men ser seg allikevel sommeren 1942 tvunget til å slippe nordamerikanerne inn i sitt land og ved Kappstaden å innromme dem en konsesjon av største strategiske betydning. Hans hemmelige ønske om å bli øverstkommanderende på den nordafrikanske front, for det foretagende i Fransk-Nord-Afrika som hadde vært planlagt siden sommeren 1942, går ikke i oppfyllelse. Roosevelt avslår dette bryskt.

Den hemmelige kamp om Afrika mellom England og De forente stater, som var planlagt allerede før USA.s inntreden i krigen, når med foretagendet Eisenhower sitt første høydepunkt. De millioner pund, som England etterhvert har plasert i det kostbare de Gaulle-A/S, viser seg å være gått tapt, da det egentlige store spill i Afrika begynner. Den samme Darlan, som England i hundrer av kringkastinger hadde skjelt ut som en slags satan med horn, (framfor alt på fransk,) syntes no plutselig å være Roosevelts og Hulls tilitsmann. Da man i London krevde innsjalling av de egne marionetter, opprettet Cordell Hull ganske enkelt et „ministerium for de besatte områder“, hvormed han vilde bringe til uttrykk at for framtiden har ingen andre enn nordamerikanerne noe å si i det hittidige franske Nord-Afrika. Dette forblir slik også etterat Darlan ble brakt av veggen av en gaullist, dvs. av England. Smuts hadde i oktober 1942 fått opptre i London under høytidelige former overfor både over- og underhus med et krigsmålsprogram, — et sjakktrekk ved den britiske front mot Nord-Amerika for å understreke at den største afrikanske stat enno stadig i første linje var medlem av imperiet — og no vender han tilbake til Sør-Afrika og finner der den nordamerikanske innflytelse allerede så forsterket at det kommer til alvorlige sammenstøt med de nordamerikanske generaler, som imidlertid slett ikke tenker på igjen å rømme de posisjoner de har erobret i mellomtiden.

Mens England på grunn av sin i lang tid forberedte materielle overlegenhet ved den egyptiske front oppnår et heldig resultat over Rommel i åpen krig, taper det altså samtidig i den underjordiske krig om Afrika de avgjørende nøkkelposisjoner. Liberia, som alltid hadde vært en nordamerikansk innfallsport til Afrika, blir no fullstendig besatt, så at den nordamerikanske overvekt også i Vest-Afrika gjør seg stadig sterkere gjeldende, ikke bare politisk, men også militært. Striden om Darlan og de Gaulle, som først gjorde offentligheten oppmerksom på denne konflikt, var bare en del av et langt større hele. De forente stater har i Øst-Asia mistet et kjempestort innflytelsesområde, som samtidig har vært hovedleverandør for tropiske produkter. I Afrika håper de å finne erstatning for dette: på Englands bekostning.

Den hemmelige kamp om orienten

Men dette er bare den ene side; for også det britiske verdensrikes tredje

EXTRA *leicht*

Hensoldt
DIALYT

**Prisme - kikkerter
til Reiser Sport Jakt.**

M. HENSOLDT & SOEHNE OPT. WERKE A-G · WETZLAR

P 475 D

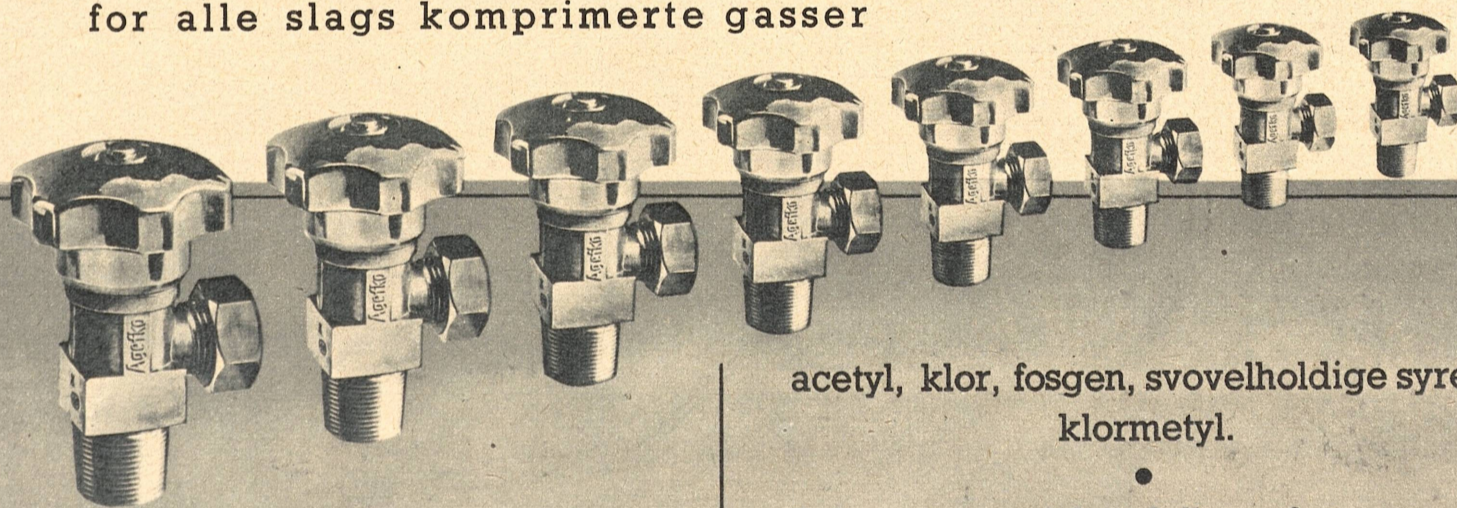
Over hele verden prøvet og kjent

Junghans
ur med stjernemerket

Stålflasker-Ventiler

Gjennomgangsventiler - Hjørneventiler

for alle slags komprimerte gasser

som kullsyre, surstoff, kvelstoff, edelgasser, pressluft, vannstoff, ammoniak,

acetyl, klor, fosgen, svovelholdige syrer, klormetyl.

Drivgass-spesialmodeller for største ystelser, med kokegass, generatorgass, **Methan, Propan, Butan.**

KOHLensäURE-INDUSTRIE

AKTIENGESELLSCHAFT

ABTEILUNG VENTIL-FABRIK · BERLIN W 62

50 års praksis Beste verkstedsarbeid og hensiktsmessigste konstruksjoner garanterer størst mulig sikkerhet og billighet i drift for et hvert formål.

fundamentale posisjon, den indisk-for-asiatiske, er i samme utstrekning allerede blitt skueplass for denne underjordiske krig i krigen. Nordamerikanernes forkastelse av de Gaulle er kommet fram i dagen allerede før besettelsen av Fransk-Nord-Afrika. I september 1942 dukket de Gaulle opp i Syria, men han kunde bare konstatere at den britisk-jødiske general Spears for lenge siden hadde måttet avstå det politiske overoppsyn til nordamerikanerne. Fra de Gaulles kretser er så nærmere opplysninger om en britisk-nordamerikansk hemmelig avtale kommet offentligheten for øre. Denne avtale var allerede i april 1942 blitt undertegnet av den nordamerikanske generalstabsjef Marshall, Harry Hopkins og Eden. Denne hemmelige avtale, som minner om den hemmelige politikk i orienten under den første verdenskrig, lover nordamerikanerne Iran, Irak, Syria-Libanon og Saudi-Arabia som innflytelsessone, mens bare Egypt ble reservert for England. Palestina, hvor dessuten den nordamerikanske generalkonsul allerede forlengst spilte en større rolle enn den britiske høye kommissær, ble — åpenbart etter påtrykk av jødene — i like høy grad forbeholdt begge parter.

For en sceneforandring! Ingen annen enn Churchill var det, som under den første verdenskrig alltid på ny har betont at kampprisen for England er Middle Eastern Empire, den så lenge ønskede forbindelse fra India til Middelhavet. Hele det orientalske spørsmål fra det 19. århundre, dvs. den orientpolitikk som er gjennomført av Castlereagh, Palmerston, Disraeli og Gladstone dreier seg om herredømmet

over dette område. Her utspiltes under den første verdenskrig den store underjordiske kamp med Frankrike, hvis siste bedrøvelige etterspill den bedratte de Gaulle no opplever i Syria. Her oppsto med oberst Lawrence verdenskrigens egentlige engelske heltesaga. Men også i de 25 år mellom krigenes kretset hele den britiske rikspolitikken om disse områder. Og no? Da Britannia no ikke lenger har makten til å utøve overherredømmet, vil det med den underjordiske krigs former igjen bli komplimentert ut av bakdøren til dette Middle Eastern Empire, som først ble fullendt i 1941 ved besettelsen av Iran og Syria.

Majoriteten i Iraq Petrol Company og i Anglo-Iranian Oil Company, hvis aksjemajoritet i det britiske admiralitets besittelse kunde betegnes som en av støttene i empire-politikken, går over på amerikanske hender. Wall street forlanger dette som kjøpesum for pakt- og låneforretningen. England kan ikke vegre seg. Det må til og med kvittere for støtet midt i hjertet av sin viktigste kapitalistiske maktstilling i den nære orient med et høflig smil. James Roosevelt, presidentens sønn, og seinere Willkie, opptre som testamentseksekutorer. De få menn i London, som enno hører til empire-politikerne av den gamle skole — er eldgamle og har ikke lenger noen alvorlig innflytelse på tingenes gang — og skjærer tenner. Men den underjordiske krigs lover er ikke mindre harde og brutale enn den åpne krigs. I Basra blir det landsatt nordamerikanske tropper. De opptre ikke der som velkomne forbundsfeller, men likesom

de nordamerikanske marinesoldater, der er landet på de vestindiske øyer, som foreløpige forvaltere av en arv. Selv Saudi-Arabia blir trukket inn i den nordamerikanske innflytelseskrets, som allerede tidligere de oljerike Bahrein-øyer i Persiabukta, som Standard Oil Company allerede i lang tid hadde lagt sine hender på. Den som har reist i den nære orient like før krigsutbruddet, vet at nordamerikanske agenter i lang tid har forberedt denne utvikling. Man visste både i Wall street og i Washington hva man vilde, og man nølte ikke med å spille ut sin makt på denne egentlige front, hvor De forente stater kjemper.

USA.-grep etter India

Men det er ikke nok med dette! Også India selv er forlengst trukket med inn i denne nesten fantastiske prosess om den stille uthuling av imperiet. Det begynte med at den britiske India-politikk allerede i lengre tid var blitt kritisert åpent og hardt i De forente stater, særlig siden krigsutbruddet. Vel vaktet man seg i Det hvite hus for å gi inderne konkrete løfter. Det er jo ikke indernes fordringer det dreier seg om for den nordamerikanske politikk, men innsjaltingen av den nordamerikanske kapital, som snart skal følges av den politiske innflytelse, og så til slutt av den militære. Allerede i 1941 måtte englenderne gi sitt samtykke til opprettelsen av en nordamerikansk ambassade i New Delhi, så lite kjærkomment dette enn var for dem. Våren 1942 ble så en teknisk misjon under ledelse av dr. Henry Grady sendt til India; på dens

foranledning ble så „Indian War Resources Committee“ grunnlagt — et utvalg, som skulde jevne vegen for den nordamerikanske kapital til utnyttning av India. Denne tekniske kommisjon ble fulgt av en av Roosevelts personlige tillitsmenn, oberst Johnson, som brysk sjaltet seg inn i Cripps' forhandlinger. Obersten sjenerte seg slett ikke for å lå det skinne igjennom, hva det dreide seg om ved denne misjon: „Vår reise til India“, sa han, „er et anliggende, som forklares ikke bare ut fra den militære stilling; Amerika er ikke desinteressert i India.“ Her skulde no det fortsettes, som var påbegynt særlig med Tsjang Kai sheks formidlingsforsøk, der var foretatt i den intimste forståelse med Det hvite hus. Til slutt har Roosevelt i desember 1942 sendt en av sine nærmeste personlige rådgivere, den tidligere ambassadør i Rom, William Phillips, til New Delhi som sin representant. Nordamerikanske tropper er allerede landsatt også i India til britenes „forsterkning“. Det store spill er her enno i gang. Men man ser alt hvordan kortene er blandet og hvem som har trumfene på handen.

Så er også den britiske rikspolitikks siste fundament — bortsett fra den indiske, iranske og arabiske befolkningens passive motstand og oppstander — blitt den underjordiske krigs slagfelt, på samme måte som i Afrika, om enn foreløpig utad mindre oversiktlig. Men dette er den siste basis, hvor England hittil så noenlunde kunde føle seg sikker. Da den samtidig blir truet i den åpne krig med Japan på østflanken, har ikke britene noe annet å gjøre enn i den underjordiske krig også her å rømme posisjon etter posisjon.

WINNIE
MARKUS

spiller i Wien-filmene

„Sommerliebe“

og

„Fahrt ins Abenteuer“

Hvem vilde enno våge å bestride at denne „krig bak krigen“ ikke bare for England, men for nesten alle folkeslag på jorden og især for alle europeere har en rekkevidde som neppe kan verdsettes. Enno er alt i gang, og nord-amerikanerne mener selv at de på langt nær er nådd slutten på denne nesten forhastede utvikling. Man må ikke glemme at den ledsages av en britisk utsolgteth uten like. Londoner tidskriftet „Time and Tide“ konstaterte for ikke lenge siden at de nordamerikanske leveranser som var foregått i henhold til låne- og paktavtalen, med 700 millioner dollar bare utgjør 10 % av den sum, som Det britiske rike hadde gitt ut kontant under den nuværende krig for nordamerikanske varer. „Vi har ganske enkelt ikke dollars for videre store utbetalinger“, heter det videre, og „I Washington gis det en innflytelsesrik retning, som begunstiger en politikk, hvormed vårt land skal berøves all sin utenlandske kapital, forat det etter krigen ikke skal være i stand til å vegre seg for å rette seg etter en fra Washington foreskrevet økonomipolitikk. President Roosevelt skal ha stilt seg imot denne holdning, men hans hender er ikke fullstendig fri. Formålet heller ikke midlet, og det er et dårlig tegn på samarbeid etter krigen, når et trofast samarbeid under krigen blir hemmet av en snever holdning, som ikke er på sin plass blant venner og allierte.“ Slik tenker altså England, og også i London må man ta seg ad notam at ved en Gallup-avstemning antok 82 % av de spurte nordamerikanere at Storbritannia etter krigen vilde måtte betale kontant alle de utgifter, som ble foretatt under låne- og paktloven!

Følgene av frafallet fra Europa

Oss europeere må denne brutale og grusomme prosess av oppløsning av alle britiske maktposisjoner og utsjaltingen av imperiets kjempelegeme synes som den naturlige følge av det forræderi som England har øvd i hele den europeiske kulturs skjebnekamp mot det bolsjevikiske despotis angrep. Alt i 1939 vilde England ha vært rede til å selge Europa til Stalin, hvis britene dengang hadde kunnet oppnå forbundet med bolsjevismen. Når man no i London dristig har erklært at sovjetrusserne ved Rhine (som altså bare kan bety ved Atlanterhavet) vilde være bedre for England enn tyskerne ved Volga, så må man der bære de konsekvenser, som følger av dette frafall fra Europa. England trodde å kunne redde seg, hvis det utleverte de europeiske folk til bolsjevismen. No faller det selv inn under overherredømmet av en ikke-europeisk makt. Ingen vil komme til, og ingen vil hjelpe dette land. Vi europeere har med godt resultat ført den skjebnekamp i øst mot den ikke-europeiske makt, som truet oss dødelig. Vi vil komme til å vinne vår krig. England har allerede tapt sin. Og De forente stater? Man vil komme til å se at de resultater, som de har tatt sikte på i den underjordiske krig mot imperiet, ikke på noen måte betyr at de vil komme til å oppnå det samme i den åpne krig mot tremaktpaktens stater. Alle de bevis som de hittil har levert, taler imot.

SLUTT

INNTRYKK FRA PRAG

Fortsatt fra side 25

heller vilde kjøre over meg enn å snakke mitt språk, bare fordi deres tidligere dødsfiende, habsburgerne, også hadde snakket tysk.

I erindringen om så meget dårlig humør hadde jeg altså glemt at skreddernes og skomakernes elskelige kunst blomstrer i denne by, og når mitt hjerte hang ved Prag, da tenkte jeg bare på bildet av Karlsbrua med dens tårn og helgener, silhuetten av St. Veit og de bøhmiske gjenters kurrende latter, en latter som kommer dypt nede fra strupen og forteller en hvorfor man kaller gjentene i øst „lille due“.

Når jeg no forteller om den veldige forandring som Prag har gjennomgått i de siste femten år, da vil jeg først si at disse tre ting ikke har forandret seg; gjentene ler like så kurrende som de alltid har gjort, og Karlsbrua og St. Veits-dømen står der i sin gamle prakt.

Opphisselsen er imidlertid forsvunnet. Men derfor er det ikke blitt stille i Prag. Musikantene spiller som før, og byen går seinere til ro enn andre byer i Europa. Restaurantene lukker først klokken ett om natten, og selv da fortsetter livet på gaten, og der er trengsel av mennesker omkring de rullende pølseboder. Tsjekkerne er store pølse-spisere, og de dyrker denne lidenskap, synes det, særlig om natten. Pølse-selgeren gir ut sine varer bare mot merke, for matvarer er rasjonerte også i Protektoratet, men tsjekkerne har allikevel merke til overs for steke-pølsene. Hva de gjør for å kunne unne seg denne nattlige luksus, vet jeg ikke, og i sin utgrunnelighet synes dette å være en av de virkelige hemmeligheter i denne verden.

Reisen til Prag 1942/43 er en reise inn i freden. Omringet av krig og fare og midt i en verdensbrann, er Protektoratet det eneste mellom-europeiske land som lever under fred. Dets ungdom står ikke ved krigsfrontene med våpen i hand; den arbeider derfor imidlertid mer enn tidligere heime og i byene i det øvrige riksområde, for å yte sitt bidrag til nutidens store kamp. De sårede soldater som man ser her og der på gaten, er tyske soldater, og de andre soldater i kakiuniform og flate luer tilhører Protektoratets regjeringstropp, hvis oppgaver likeledes ikke ligger ved krigsfrontene, men i heimlandet — utsøkte, unge tsjekkiske menn. Disse soldaters uniform er en blanding etter fransk og engelsk forbilde, og tsjekkerne egen tilsetning er de glade farger på tresene og det praktiske vadmestoff i deres frakker.

Fredelig er også gatetraffikkens rytme. Biler er der naturligvis færre av enn i fredstid, og på mange biler ser man tregassgeneratorer. Men til gjengjeld kjører sporvognene som i fredstid. Prag har ingen undergrunnsbane, og derfor er sporvognene hovedtraffikk-midlet. Om kvelden kjører de for det meste med to tilhengervogner og er så overfylte som om hele Prag skyndte seg til stevnemøte. Om kvelden kan den østlige lyst til også å henge seg utenpå vognen no og da få lov å rase ut. Om dagen tillater ikke konduktørene dette. Et krigs-fenomen på sporvognene i Prag er forøvrig de kvinnelige konduktører. Pene gjentene. De synes å lide av den angstforestilling at nesene deres glinser, og de pudrer seg derfor ofte, hurtig og stjålent. Konduktørene bærer om vinteren store lammeskinnsler som de har satt på seg på skjeve, hvilket får dem til å likne kosakker. Det er pessi-

mister som lever i en evig angst for at deres kollega trikkførerens muligens ikke kan høre deres klokkesignaler eller for at klokkeheimen kunde ryke. Derfor har de også små fløyter i munnen, hopper på de bedre holdeplasser av vognen og ledsager avfarten med et fløyt, hvorpå de atter med megen kraft og sjarm svinger seg opp på stiggrettet. Kanskje har de bare morro av dette. iallfall ser det hele meget gemyttlig ut.

Tidligere hadde ikke pragernes barnlige glede ved sporvognen vært meg så påfallende, fordi jeg hadde møye med å gjette hvor de enkelte linjer egentlig fører hen. Der var, som sagt, bare oppslag på tsjekkisk. No står alt på tysk og tsjekkisk, og dette er meget velgjørende, fordi det ikke bare er slik på sporvegen, men på jernbanegårdene, på forretningene og overhodet der hvor der bekjentgjøres noe, f. eks. på restaurantenes menyer. Kanskje har tsjekkerne tidligere holdt språket som et skjold foran seg eller båret det som en rustning, jeg vet det ikke, men det er meget behagelig for en fremmed å kunne sammenlikne sitt eget med det fremmede språk og på denne måte få kjennskap til dets egenart.

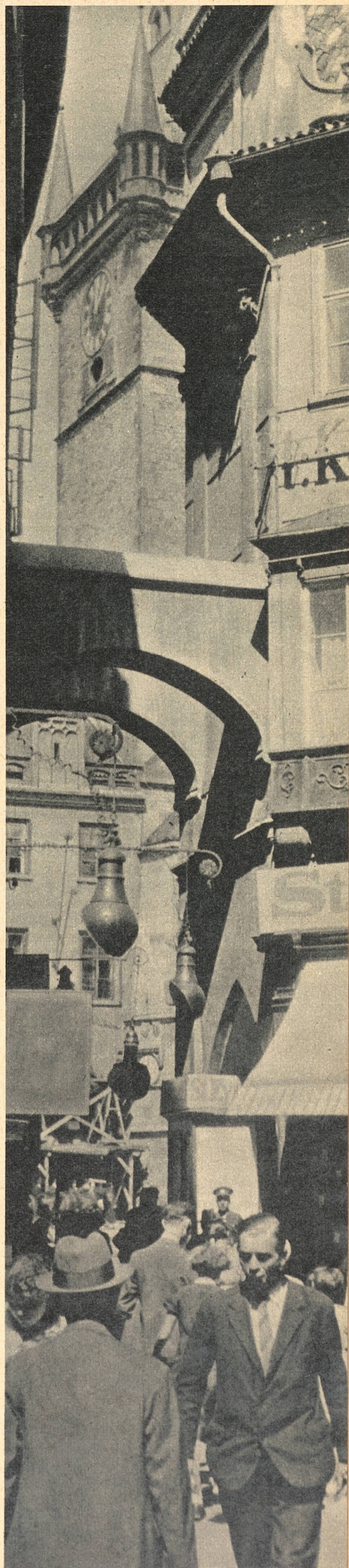
Det tyske språk synes forøvrig å by kvinnene større vanskeligheter enn mennene. Ialffall høres tysk mer fremmedartet ut i de kvinnelige konduktørers munn. De synger også mer på endevokalen, som på tysk nesten alle blir kort uttalt. Den eneste likhet mellom tsjekkisk og tysk er betoningen av begynnelsesstavelsen, hvilket kommer av at det var lærde av tysk avstamning som har gitt tsjekkisk de grammatikalske regler. Med betoningen av begynnelsesstavelsen har tysk sin mannlige klang, og kanskje faller det derfor de mannlige tsjekkerne lettere å snakke tysk riktig enn kvinnene.

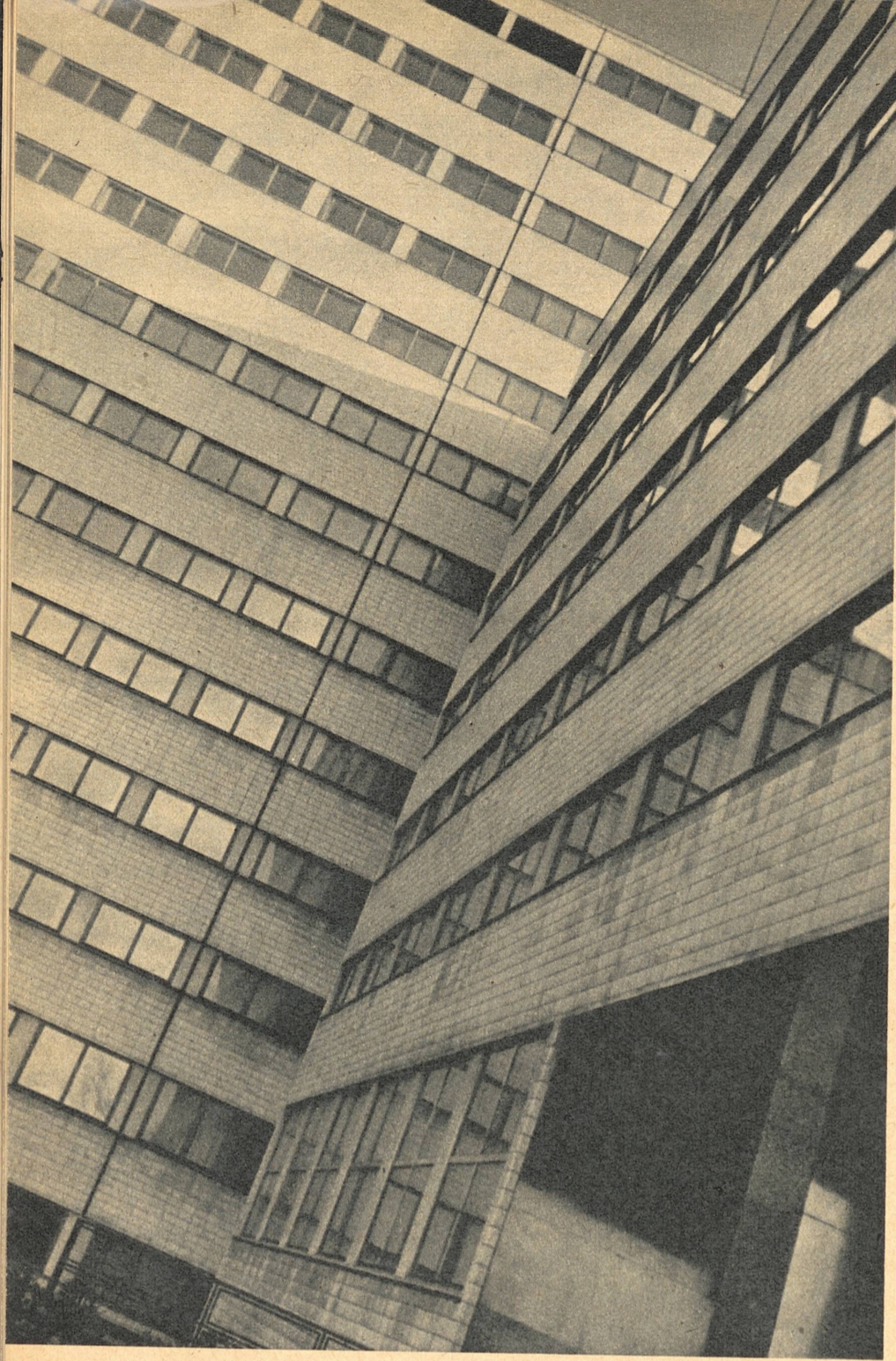
Tyskerens behagelige overraskelse over no endelig å kunne gjøre seg forståelig og finne seg til rette i Prag forklarer, hvorfor han liker seg bedre no enn før i Prag, men det forklarer på langt nær hvorfor pragerne ser mer tilfredse og ikke mer så opphissede ut som for femten år siden. Forklaringen hertil lar seg i virkeligheten også bare søke i statspresident Hachas opptreden, idet han, ved å gi sitt folks skjebne under Det tyske rikets beskyttelse, lettet menneskene for deres evige bekymring for sin eksistens og løste dem fra den unaturlige spenning som de stadig befant seg i. Pragerne ser no ut som folk, der endelig har løst seg fra elektriseringsmaskinen. Dertil kan vel også komme beroligelsen ved at der Führer uttrykkelig har forsikret deres statspresident, at han ikke ønsker at det tsjekkiske folk med våpen i hand deltar i tyskernes kamp.

Menneskene i Prag er ikke opphisset mer, men nok bygningene av igår. Menneskene kan man forløse fra deres krampaktighet, men steinene blir slik som de er. Øyensynlig er menneskene alltid politiske når de bygger, bare skade at politikens villfarelser er vanskeligere å fjerne fra gatene enn fra menneskenes ansikter. Møtet med de tsjekkiske mennesker av i dag er et behagelig eventyr som stemmer til ettertanke, men møtet med Prags byggverk fra de siste 30 år er ofte pinlig og avskrekkende.

Det klassiske Prag er blitt bygd av

Trange smug, her og der bare noen fot brede, med overhengende, forvitrede steinbuer, fører fram til Altstädterringen. Her er Prags hjerte, ikke langt fra rådhuset og Teynkirken. „gjennomgangshusene“s kvartal, hvor en kan gå seg vill, fordi en plutselig kommer inn i blindgate. Butikker som ligger i skygge, vinstuer og ølkneiper ligger der, som om ikke noe var blitt forandret i århundrer

„En eneste blomst så jeg bak disse svarte vinduene...“
Fronten av Pensjonskassen på Veitsberget

tyskere. Tsjekker, italienerne og franskmenn har hjulpet til. Det varte syv hundre år. I de siste femten år har tsjekkerne bygd alene uten å la oss få hjelpe dem engang, og det skulde de ikke ha gjort.

Det gamle Prag, den høytidelige, gylne stad, er den største skulpturelle opplevelse som det følsomme menneske overhodet kan nyte i en by. Der venter ikke vandreren i Prag gleden ved de stort svungne linjer og plassvirkninger som i Paris, men en likefram fysisk følelse av å svinge med i byggverkernes rytme. Den plastiske opplevelse kommer imidlertid ikke bare fra de mange skulpturer og husenes steingirlanderutsmykning, men av at hvert stort byggverk i Prag er en plastikk for seg. Byen vokser fra en dalgrøte oppover høydene. Det grønne i de urgamle hagene flyter som vann fra bergene ned i dalen. Byen igjen svinger seg over den store elv og stormer opp mot borgen som kroner berget.

Himmelen kommer her meget lavt ned til menneskene. Den hviler trykkende på dem. Den lar dem aldri i ro. Den skifter stadig utseende. De truende regnskyer spredes i neste øye-

blikk og flagrer bort og gir plass for lyse, blå farger, for messinggult og rosenrødt. Mot denne lave, tunge himmel har de tyske byggmestre reist Prags tårn. De gamle byggmestre har forvandlet steinenes syklopiske skikkelse snart i selsomt filigran og snart i trossig eleganse. Men selv det sirlige er alvorlig. Også rokokkoens pynt har her en kraftfull verdighet. Intet er bare fasade eller kulisser. Hver ting er et legeme som står for seg selv i rommet, og hvert av disse legemer som raker opp, korresponderer allikevel med de andre. Blikket svever fra tårn til tårn, fra skulptur til skulptur.

Det gamle Prag er dramatisk. Det moderne Prag er teatralisk. Man har her bygd ut fra et standpunkt med ryggen til Tyskland. Men det hadde heller ikke blikket mot øst. Man skjulte over skuldrene til Frankrike og Amerika. Da tsjekkerne heller ikke liker Skyskraper-Amerika, nettopp fordi det musikalske i deres sjel er imot det, ble deres blikk mot Amerika en kokettering med Sør-Amerika. Og dette er riktignok skrekkelig. Man forestille seg en bygning à la Courbusier, men kronet med en skulpturgruppe, som

man finner i de store brasilianske byer og som man leilighetsvis ser hos oss i Europa på utstillingspaviljonger.

Framhevingen av den vertikale linje, som er alminnelig i den tyske byggemåte, var en gru for de politikere, som har bygd i Prag i de siste femten år. Men høye skulde bygningene være. At borgen i Prag, Hradšjin, er tysk, det kunde der dessverre ikke endres noe ved. Den ligger i den nordlige del av byen. Altså setter man opp på det motsatte berg, i sør altså, et motstykke. Det er pensjonskassens bygning på Veitsberget.

I og for seg er det vanskelig for en pensjonskasse å konkurrere med en borg og en gotisk dóm. Konkurransen er nesten håpløs, men den vilde ha sluttet med anstand, dersom man hadde valgt vertikale byggelinjer. Men det måtte, som sagt, ikke skje, og derfor ble der bygd horisontalt. Man valgte en skinnende hvit kakkelstein, og oppnådde dermed en bygning uten avslutning i høyden, som nedenfra fra dalen tar seg ut som en stabel hvite skjortekartonger. Bak de mange hundre svarte vinduer i dette huset har jeg bare sett en eneste grønn plante, og den gjorde i sin ensomhet det hele enno trøstløse.

Pensjonskassen skal ha kostet eventyrlige summer, og kanskje har man derfor gitt avkall på å anbringe en skulpturgruppe på taket av den, men til gjengjeld finnes der nok av dem på de andre nybygg. På banktakene rir der store damer på løver og bærer framskrittets fakkell i handen, slanger og drager vrir seg avmektige, man vet ikke for hvem, og mellom alle dyrene leiker der barn. (Jeg kan ikke engang se barn leike ved åpent vindu.) De fleste barn på de nytsjekkiske skulpturverker flykter riktignok alltid, om det bare er for takmønene, vet man ikke, de flykter til mammaene sine, som allikevel ikke kan hjelpe dem, fordi de for sitt vedkommende rir på løvene eller gjør noe annet omstendelig.

Det flyktende eller overhodet det skremte barn synes forøvrig å være ett av yndlingsmotivene for de tsjekkiske kunstnere, og ikke bare for de moderne blant dem. Jeg har funnet dette motiv på mange, også på eldre høyst kunstneriske billedverk. Kan være at meget er ment bare rent allegorisk, men man må til tross herfor undre seg over hvorhen de tsjekkiske foreldre tar med seg sine åpenbart meget nervøse barn. Man møter dem ved kåringen av konger, under frierier ved pariserhoffet, ved kjetterbrenningen i Konstans og under hussiterstormene. Livet arter seg riktignok annerledes enn de tsjekkiske kunstnere framstiller det. Jeg har i de forløpne år sjelden truffet så mange meget tykke og fornøyde barn som i de siste fire ukene i Prag. De bråker og tumler omkring og klatrer ganske fortrolig oppad de voksne, også oppad de tyske soldater, som jeg er én av.

Jeg har vandret meget lenge omkring i Prag for å finne et anstendig, moderne byggverk, og jeg har sluttelig også funnet det. Det er krematoriet hvor likforbrenningen foregår. Her er

det lykkes noe for arkitekten som er lykkes for de færreste av hans kolleger. I de fleste andre europeiske byer. Han har på den mest vellykte måte unngått de fatale virkninger, som ellers hefter ved slike foretagender. Krematoriene ser oftest ut som tilmurte millionærvillaer eller som hedenske gudeborger. Dette her er et meget vakkert og imponerende anlegg, hvor også det hagemessige er lykkes meget godt, hva man ellers ikke kan si i det moderne Prag. Arkitektene foretrakk dessverre asfalter i parkene og elsket geometrisk regelmessighet, som er mot naturen. Pragkrematoriets hageanlegg er en lukket plass, bare åpen ut mot gaten, og hvor der bøyer seg sarte sørgepiler. Urnene befinner seg i gangene rundt plassen, lukket med marmorplater. På disse henger der evighetskranser. Den høye midtbygning inneholder en sal hvor begravelshøytideligheten finner sted. Den er en vellykket blanding av teater og kirke. Kisten står på et podium ved korveggen. Ingen prest eller sørgende betrer dette podium. Prekestolen står i parkett, like ved podiet. Når det tunge forheng går til side, ser man kisten på en høy katafalk. Denne høytidelige, opphøyde plasering er meget virkningsfull. I de fleste krematorier står kisten meget lavt, fordi den til slutt synker i jorden. I Prag har man utenkt seg en annen, meget sterkere effekt. Hele den bakre scenevegg er et stort bronserelieff med en steinskulptur over. Det hele framstiller den dødes avskjed med livet. Når sørgehøytideligheten er over, åpner bronserelieffet seg i midten, og forhenget går langsomt sammen. Fra bronserelieffets åpning bryter der fram et overjordisk, sterkt, hvitt lys, og kisten glir langsomt inn i dette skinnende lysvell. Det siste man ser av den er blomstene som gløder opp i det sterke lys som i en fortryllet hage. Alt dette er meget verdig, meget inderlig og virker sterkt, og dette sterke inntrykk blir ytterligere understreket av orgelbruset. Andre steder klager et harmonium, mens der her bruser en full og rik klang.

Skade at det ellers ikke lar seg si noe rosverdig om bygningskunsten i Prag, hvis man da ikke vilde fortelle om mange enkeltheter ved de andre bygninger, hvilke dog ikke kan skrives på arkitektens, men på den gode tsjekkiske handverkers og kunsthandverkers konto.

Den tsjekkiske bygningshandverker er så god som den tsjekkiske arbeider overhodet. Men dessverre har han i de tsjekkiske arkitekters teatraliskhet og intellektuelle ubestemthet mistet forbindelsen med de store tradisjoner. Han hviler ikke lenger trygt i tidligere tiders overleverte mål og i de gamle handverksmestres stilsikkerhet. Bare glassmestrene og glasssliperne har be-

Fortsettes side 33

→
Rundt Kleinseitner-tårnet ved Karlsbrua i Prag. I forgrunnen de siste av de helgenstatuer, som er stilt opp over brupilarene. Til venstre rager den barokke Nikolauskirke opp med sitt klokketårn og kuppeltårn. Til høyre, midt inne i den høytliggende Hradšchinsstadt, den store Veits-domkirke som ble bygd i det fjortende århundre av Peter von Gmünd
PK-fotos: Krigskorrespondent Weidenbaum

Det gamle uret

i den gylne by

Et gyllent nett av dikt: slik har Detlev von Liliencron kalt byen ved Moldau. Hver stein i dens gamle smuger historisk.

I tårnet på rådhusets sørside henger det astronomiske ur. Det ble bygd anno 1490 av en Prager mester Hanusch eller Hans. Oppe under taket, som kroner tårnet, er det synlig en figur med handverkerkappe fra Dürertiden. Legenden vet mer enn dette forlengst glemte navn og fører urets tilblivelse tilbake til keiser Karl IV.s dager.

I august 1355 dro han fra borgen i Nürnberg til Prag. Tømmerhoggere fortalte ham om en blind yngling, som bodde i granskogen. Karl gikk ut i skogen og hørte ham synge. Og no fortalte ynglingen om en eik ved fjellet Blanik, som var tørket inn og først vilde bli grønn igjen på det siste slags dag. Ut av fjellet, som åpnet seg, vilde da en skare riddere i rustninger storme fram — den edle Stillfrieds trofaste menn, som engang ble overvunnet av hunnerne. Keiseren skjønnte at ynglingen var synsk og tok ham med til Prag. Uret i Altstädter rådhuset skal være laget av ham.

En annen overlevering beretter at ynglingen skal ha vært en fremmed ridder. Han var blitt tatt til fange i krigen og hadde fått øynene stukket ut. Hele sitt liv skal han så ha arbeidet på det vidunderlige horologium. Det heter seg også at en urmaker fra Strassburg skal være byggmesteren. Da han hadde utført arbeidet, skulde herrerne i Prags magistrat ha tatt fra ham synet, forat han skulde miste evnen til i en eller annen by å bygge et liknende underverk. Han brygget på hevn og bad magistraten å føre ham enno en eneste gang opp i tårnet. Han vilde anbringe enno en sikring for urverket. Hans bønn ble oppfylt. Da han grep ned i verket, brakk han med hensikt en fjær.

Uret, som ble ombygd etter 1805 og seinere ble vakkeret forsiret av billedhoggere og malere, har to store skiver. Solen går gjennom dyrekretsens tolv tegn, rundt hvilke det er lagt en urskive med arabiske sifre. En måneviser følger månens løp. En omdreining om året gjør kalenderskiven, som henger nenedunder. I tolv månedsbilder, anskueliggjør det den bøhmiske bondes år. Fire figurer står på sidene av urskiven, den knoklede død, tyrken, gnierpinnen med pengesekken og den forfengelige med speilet. Før timeslaget snur døden sanduret og drar i en liten klokke. De bitte små vinduer ved siden av mesterbysten går opp, langsomt vandrer tolv apostler forbi. Igjen ringer døden og nikker til gnierpinnen. I en luke over mesteren sprer en hane vingene ut og galer. Det lille verdensteater er slutt.

PK-foto: Krigskorrespondent Weidenbaum

vart noe av den, og derfor er de detaljer de har tilført de moderne bygninger, meget glødelige. Jeg tenker — for bare å nevne et eksempel — på det kjempemessige vindu i en moderne ølrestaurant. Restauranten i seg selv er gyselig og virker som et kjemisk laboratorium hvor tilfeldigvis øl blir skjenket ut. Men glassvinduet er godt. Det er en symfoni i hvitt. Det er arbeidet i den gamle blyvinduteknikk i kirkene, men gir avkall på alle farger. I sjatteringene i hvitt, fra mørkegrått til snøhvitt, forteller det om bondens, ølbryggerens og svirebrorens gleder. Glassets magi kommer jo best til uttrykk i hvitt. Men de handverkere som har laget dette vinduet føyde til denne magi, den varmende hjertelighet og humor.

Enhver som bygger i dag, vil måtte beskjefte seg med vår tids materialer, med glass, betong og stål. Tsjekkerne har såvisst ikke veket unna her. Men de har ikke gått helt til bunns, de har ikke tenkt igjennom helt det nye, men har tatt det på seg frivillig. Mot de nye materialer hadde de jo kunnet sette opp et gammelt materiale, som den bøhmiske jord er uuttømmelig rik på, nemlig granitten. Det er forbausende at det granittrikeste land på jorden nesten aldri har benyttet granitt til sine bygninger, men heller kunststein. Der er bare en ting av granitt fra den tsjekkoslaviske republikks tid, det er obeliskene foran Veitsdømen på Hradsjin. Men hva den har å gjøre der oppe, vet ikke et menneske. De gamle egyptere anvendte obeliskene som urvisere. Men dømeplassen på Hradsjin er hverken så stor eller så beskinnet av solen, at den hadde bruk for noen urviser. Den lille plassen foran dømen hadde heller ikke bruk for å bli framhevd med henblikk på plassvirkningen slik som man har aksentuert den kjempemessige Place de la Concorde i Paris med obelisker. Det er en stor teknisk prestasjon å ha brakt de mange centner granitt opp på borgberget, og det har sikkert kostet megen svette. Men det er også alt. Den forstyrret ikke akkurat, men den tilfredsstillt heller ikke noen. Det er en prestasjon for prestasjonens egen skyld.

Har tsjekkerne bevist overfor verden at de meget vel er i stand til å skaffe en svær granittblokk opp på et berg, selvom det hele ikke har noen mening, så har de også ført bevis for at de meget godt er i stand til å gjøre en gammel by, som var et kunstverk, dobbelt så stor. Men hvilken verdi dette bevis skal ha når man ikke også fordobler kunstverket, det blir riktignok problematisk. Prag hadde 500.000 innbyggere da tsjekkerne gjorde den til sin republikks hovedstad, den har i dag nådd milliongrensen. Tsjekkerne har altså i løpet av femten år skaffet boliger, administrasjonsbygninger og kunstinstitusjoner for 500.000 mennesker. En imponerende energiprestasjon. Den har gjort all ære på dette lille

folks ville flid og kraft. Det blir bare et spørsmål om denne gigantiske utvikling, som maktet det på femten år, som det før var nødvendig åtte hundre år til, om denne utvikling er ekte og sunn eller om den var kunstig og overflødig. For å avvikle bankforretningene med London og Paris og for å administrere de arbeidsløse, som det i Tsjekkoslovakia bare ble sørget mangelfullt for, var det vel ikke nødvendig å trekke dit 500.000 mennesker. Enhver alvorlig drøftelse av dette spørsmål stopper overhodet opp. Byen er blitt drevet kunstig opp for å tilfredsstille den tsjekkiske intelligens' stormannstrang.

Det nye Prag i det hele er det samme som Pensjonskassen på Veitsberget. Det skulde være et motstykke, og denne gang et motstykke til Berlin.

Den stormannsgale tsjekkiske politikk vilde også i det ytre gjøre Prag til Europas sentrum. Den har skapt en samling av øde og sjelløse betongkasser, intet annet.

Dr. Benesj, som hadde bilt sitt folk inn at han drev enslags vitenskapelig utenrikspolitikk, lot det gamle, herlige Czernin-palé, en virkelig kongelig bygning, rive opp bakfra og bygde til dette, også i sine dimensjoner helt fyrstelige hus, enno tusen gyselige værelser. Den nye bygning ser ut som en glødelampefabrikk, og med det han drev på med i denne fabrikk klarte Benesj den ting at hans folk i løpet av ganske kort tid ble latt i stikken av alle sine forbundsfeller for sluttelig å måtte gi seg inn under beskyttelsen av den makt som denne vitenskapelige utenrikspolitikk var rettet mot, nemlig Tyskland.

Sloppet bort fra Habsburgerriket, som det betraktet som et unaturlig konglomerat av nasjoner, formådde Tsjekkoslavakias politikere ikke annet enn å opprette et nytt habsburgerrike en miniature. Dette nye rike manglet imidlertid det magnetiske midtpunkt, som det gamle hadde hatt selv under sitt hensyknende dynasti. Det av Guds nåde skapte, ble erstattet av vitenskapelig utenrikspolitikk, akkurat slik som den gamle keiserdøm skulde erstattes av en Pensjonskasse. Dersom politikken hadde vært vitenskapelig, hadde det kanskje gått, for vitenskapelig erkesegl er humaniteten. Det var imidlertid ikke noen vitenskap, men en anmasselse. Det var en ignorering av det som skjebnen har pålagt det tsjekkiske folk, nemlig fra øst mot vest å være plasert i et annet folk og å ta denne forutsetning ikke som en forbannelse, men som en mulighet til utvikling sammen med dette folk.

Pensjonskassen i Prag blir overgått av „Monumentet“ for den tsjekkiske legion, som ble så beryktet i den første verdenskrig. Det skulde være Pantheon for den stat som var grunnlagt på den vitenskapelige politikks prinsipper, en kjempemessig bygning,

Et av den tyske kunsts første individuelle og realistiske portretter: Bysten av luxemburgeren Karl IV, tysk konge og romersk keiser, i domkirken i Prag. Karl gjorde Prag til rikets hovedstad. Under denne bysten i koret finnes også bysten av domkirkens byggmester fra 1356-1385. Peter Parler fra Gmünd i Schwaben

fra først av tenkt som et bygg føyd sammen av terninger og buer og forsynt med merkelige primitive orientalske vindusmotiver, en kolossal opphopning av sement og stein som i dag ligger der død og fortapt. På rundbuen som avslutter monumentet mot sør, er den dobbelthaledede bøhmiske løve anbrakt i steinrelieff. Var det med hensikt eller er våpendyret under kunstnerens hand blitt annerledes enn han vilde? Løven ser ut som om den befinner seg i et stadig lengdeløp rundt buen og som om den no stopper opp et øyeblikk, forskrekket over det meningsløse i det den holder på med.

Blikket vandrer herfra over til en annen høyde hvor omrissene til store haller viser seg. Det er filmateljierne i Prag.

Smittet av sin regjerings byggefeber, bygde dengang en ung kapitalist det første av disse filmateljier. Man lo ham ut og holdt hans idé for usunn. Over denne drømmefabrikk hvilte der dog en synlig velsignelse. Forretningen med livets skygger viste seg å være sunnere enn regjeringens spekulasjoner. Filmen er også i dag en viktig faktor i den tsjekkiske utenriksbalanse. Ved hjelp av den kan dette folk by seg og sin sterke begavelse, sin musikalitet og de elskverdige sider av sitt vesen fram til de folk, som i dag og alltid er dets skjebne, Europas kjernefolk, men fram for alt Tyskland.

Idet jeg atter forlater Legionærhøyden for å stige ned i kveldskumringens Prag, musikantenes og de vakre gjenters by, kommer der meg i møte på de lange bergvegene en flokk barnevogner. Mødrene går luftetur her med småbarna sine i skumringen, fordi de elsker stillheten og avsondretheten på dette sted, som ligger langt fra enhver trafikk. På denne måte er legionærenes plass i det minste god for noe. Med denne forsonlige tanke går jeg aftenrøden, det himmelske tegn på ro, og den kommende bedre dag i møte.

SLUTT

Man kan heller ikke lenger framstille Lohse Uralt Lavendel uinnskrenket, men no som før får man det ekte og uforandret. Den som kan innrette seg litt, har det lenge, for det behøves jo bare et par dråper for et kvarters forfriskning. Og det skulde man gjøre! Man føler seg straks bedre, man arbeider også lettere i omgivelser som er fulle av frisk duft.

Overalt hvor man taler om lægemidler, kjemikalier og reagenser, nyter navnet E. MERCK spesiell tillit.

E. Merck

DARMSTADT · CHEMISCHE FABRIK · SIDEN 1827

Når

Pelican

KARBONPAPIRET

er brukt en tid legges det inn således at den tidligere overkant kommer ned. Typene treffer da på andre steder enn før. Pelican karbonpapiret varer derved enno lenger

GUNTHER WAGNER

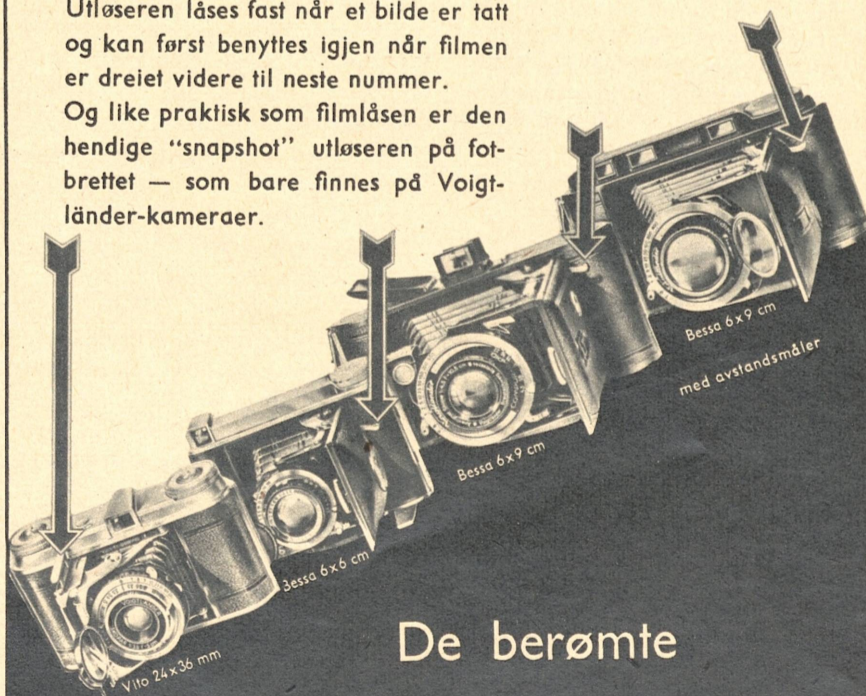

Dobbelt eksponering utelukket!

På Vito og Bessa 6×6 fra Voigtländer sitter nemlig en liten vaktpost som passer på at De ikke kan ta to bilder på samme film.

Utløseren låses fast når et bilde er tatt og kan først benyttes igjen når filmen er dreiet videre til neste nummer.

Og like praktisk som filmlåsen er den hendige "snapshot" utløseren på fotbrettet — som bare finnes på Voigtländer-kameraer.

De berømte

Voigtländer -
kameraer

HEMMELIGHETEN VED DETTE GODE ØL

Pilsner i hundre år

Kulmbacher, Münchener, Porter, Stout, Ale, alt dette er herlig øl. Et annet godt øl kommer fra Pilsen og heter „Pilsner Urquell“. Dette ølets venner forlangte det overalt, og der hvor det ikke kunde leveres, erklærte de skuffede at det iallfall for enhver pris måtte være Pilsner art.

Hvis det ikke var så, vilde man ikke jorden over forsøke å etterlikne Pilsnerølet. De tre bryggeriene i Pilsen var til å begynne med imot dette, og det kom til prosesser. De høye dommere avgjorde at Pilsnerøl ikke er betegnelsen på opprinnelsen, men på typen. Altså kan alle og enhver brygge Pilsnerøl, men en er tvunget til å nevne opprinnelsesstedet; det må derfor hete: Radeberger Pilsner, Berliner Pilsner osv.

Pilsnerøl forsøkes laget over hele jorden, og det særegne ved dette faktum er: man forsøker å lage noe, som ingen riktig vet hva er.

Det kan vel meddeles noen grunnkjensgjerninger om Pilsnerølet, men heller ikke mer, for pilsnerne vet ikke selv, hva Pilsner egentlig er. Øldrikkere verden over vet det imidlertid, men de vet det også bare, når de drikker det eller når en forsøker å selge dem falsk Pilsner som ekte; selv den beste etterlikning vil bare få ølkjenneren til å si: Det er et meget godt øl av Pilsnerøl-typen, men det er ikke noe ekte Pilsnerøl!

Pilsnerølet ble til for hundre år siden, nøyaktig sagt: for hundre og ett år siden, ved et tilfelle. Men det trengtes ganske visst megen vilje og forstand forat dette heldige — øldrikkere vil sågar si beste! — tilfelle i verden kunde bli til.

Pilsen, den gamle kongeby i Böhmen, brygget øl helt siden middelalderen, men det var slett ikke det beste ølet. I denne byens kronikker kan en stadig lese at ølet var så dårlig at kongen i sin vrede eller at borgermesteren har latt ølet helles ut, forat dette ikke skulde kunne angripe borgernes sunnhet. Dette hendte for siste gang i 1838, da 36 fat øl, som var blitt erkjent udrikkelig, ble helt ut ved Ringplatz i Pilsen i overvær av øvrigheten.

Dengang holdt en liten forening av glade øldrikkere hver aften til i vertshuset. „Zum goldnen Anker“ i Pilsen. De tok seg meget nær av denne formsmedelse, særlig da de ikke hadde noe mer å drikke. Verten i „Goldnen Anker“ var en ærbar mann med det kongelige fornavn Wenzel, hans tyske etternavn var Mirbach. Denne mann, som enno ikke har fått noe minnesmerke, trøstet sine bedrøvede gjester

og sa til dem at de ikke behøvde fortvile, hvis de bare var så sterke som sine forfedre. Borgerne i Pilsen, fortalte han, hadde alltid lagt stor vekt på et godt øl, og når bryggefolkene ikke alltid hadde tatt hensyn til borgernes vilje, og mange ganger hadde laget dårlig øl, behøvde borgerne bare å passe bedre på bryggerne. Wenzel Mirbach hadde til slutt hell med sine inntrengende forestillinger: det ble opprettet et bryggeriutvalg blant borgerne, og det krevde at byen skulde opprette og bygge et nytt bryggeri som offentlig eiendom, hvor man kunde lage øl etter „bayersk art“. Mot dette krav stemte bare de ølbryggere, som hittil hadde laget det dårligste ølet, og så ble da det nye bryggeri grunnlagt og bygd, og det ble hentet en brygger fra Tyskland, Josef Gross fra Vilshofen i Bayern. Denne mann skapte det verdensberømte Pilsner.

Den tilfeldighet, som oppsto ved dette produkt, var fargen. Josef Groll vilde egentlig lage „Münchner øl“, dvs. det skulde riktignok være et undergjæret øl, men være svart. I bryggeriets kronikk heter det: „Med spenning så offentligheten den nye drikk i møte. Beundringen var stor, da denne endelig presenterte seg med en gyllengul farge, med sin kraftige mussering, som ga et snøhvitt, tykt skum, og det ble alminnelig jubel, da kjennerne hadde overbevist seg om den „schneidige“, kostelige, aldri før kjente smak.“

Tilfeldigheten med fargen brakte imidlertid også tilfeldigheten med smaken, ølets fornemme bitterhet, som kronikøren kaller „schneidig“; dette uttrykk fra fektningen betyr noe friskt og kjekt, noe av elegant skarphet.

Hva er en tilfeldighet? Porselenet ble oppfunnet ved et tilfelle, likeledes rubinglasset. Men slike velsignede tilfeldigheter lykkes bare for betydelige menn. Hvor mange forutsetninger er ikke nødvendig, for å frambringe en gyllen tilfeldighet. Her var vertsholderen Wenzel Mirbachs overtalelseskunst, Pilsnerborgernes vågemot, det omhyggelige valg av bryggerimesteren, og endelig den mesterlige Josef Groll medvirkende. Men til alt dette kom også genius loci, den velsignelse, som naturen har lyst over dette stedet.

Pilsnerøl lages av vannet fra Angel, en liten elv, som kommer fra Svartesjøen i Böhmer-Wald. Det er ellers ikke noe annet besynderlig ved dette vannet enn at det er bløtt og lite saltholdig. Det gis liknende vann andre steder også, men det blir ikke noe Pilsnerøl av det. Det står da bare igjen

humlen, malten og gjæren. Pilsner-bryggeriet anvender riktignok gode produkter, men ikke de beste. Heller ikke ved fatene og ølets lagring er det noe ekstraordinært, alt gjøres bare så godt som mulig.

Josef Groll, den første bryggerimester var jo selv overrasket over de herlige resultater han oppnådde; men hans metoder var heller ingen hemmelighet, for hans etterfølgere brygget likeså godt øl som han. Det som altså er det avgjørende i Pilsen, er konserveringen av det første tilfellet. Gud vil at godt øl trives i Pilsen, og menneskene gjør også det som er nødvendig.

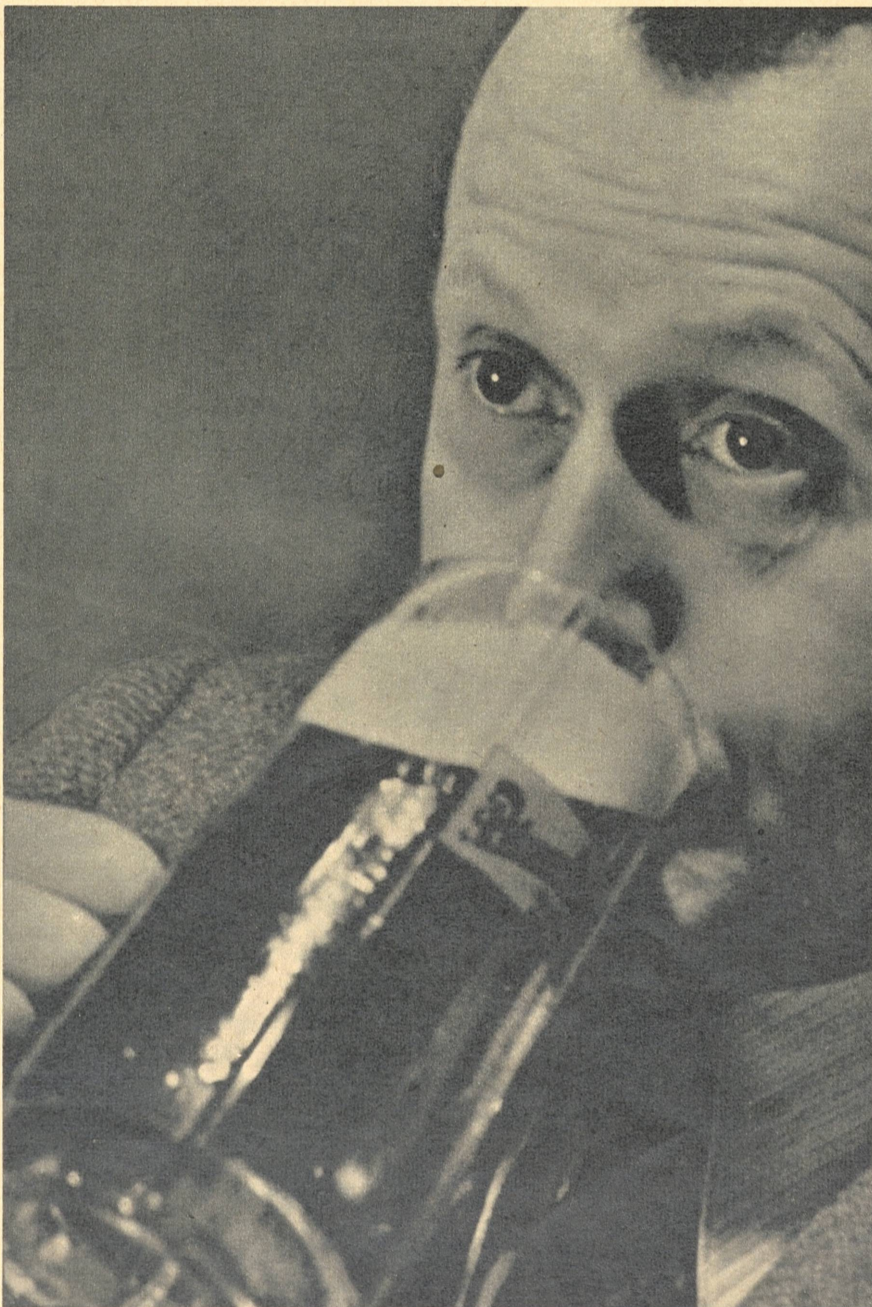
Enno i dag, hundre år etter den første tapning, forvalter bayerske, altså tyske bryggerimestere sitt „embete“ i Pilsen. Josef Groll foresto bryggeriet bare i tre år. Da hans kontrakt var utløpt, ble han ikke valgt på ny, enda han hadde vunnet seg stort ry. Grunnene kan en bare ane. I bryggeriets kronikk heter det: „Josef Groll var en enkel mann, uten belevne manerer. Hans egen far sa for spøk om ham at han var den groveste bairer i Bayern...“ Hvor forsiktig uttrykker ikke kronikøren seg, når han sier: „en enkel mann, uten belevne manerer...“ Men det var ikke bare grovheten. Josef Groll drev også for dyrt, mente Pilsnerbor-

gerne. I dag, hundre år etter, vet en at denne bebreidelse var urettferdig.

I Pilsen utartet den gjæren, som bruktes til ølbryggingen, hurtigere enn andre steder i verden. Også dette er en hemmelighet. Berliner næringsmiddelkjemikeren, professor Windisch, sier i en anbefaling av Pilsnerølet: „En må i Pilsen årlig gi ut summer til innkjøp av frisk gjær, som betydelig overskrider hele nettoinntekten for de fleste andre — også større — bryggerier.“

Det som altså Pilsnerborgerne holdt for ødselhet, var en naturlov, hvis enkeltheter en enno i dag ikke kjenner. Av uvitenhet om ukjente naturlover kan en heller ikke bebreide pilsnerne fra 1845 noe; men den kjensgjerning blir stående at man har gjort den gode, grove Josef Groll stor urett.

Den hellige Gambrinus, den gamle flanderske konge, som en kan takke for kjennskapet til ølbryggingen, har nok for lenge siden hentet den første bryggerimester i Pilsen opp i øldrikkernes himmel, og der vil han sitte med rynket panne, rede til enhver grovhet; det vil gjøres stor ære på ham, og når så en av de, som dengang ikke valgte ham igjen, skåler med ham, vil han løfte sitt glass og uttale det ønske som grove mennesker dessverre meget ofte uttaler, men som meget sjelden går i oppfyllelse.

En av millioner: når handen hever det kjølige glasset, når nesen bøyer seg over det hvite skummet og den første krydrete munnfull rinner over tungen, gis det bare én følelse: Pilsner

NAVNLØSE FILMHELTER

Tallet på de navnløse er i filmen for det meste større enn tallet på de skuespillerne, som navngis på lerredet. Til de navnløse hører framfor alt statistene. De gir skuespillernes spill de nødvendige rammer, og dei gode resultatet avhenger også vesentlig av deres kunstneriske prestasjoner

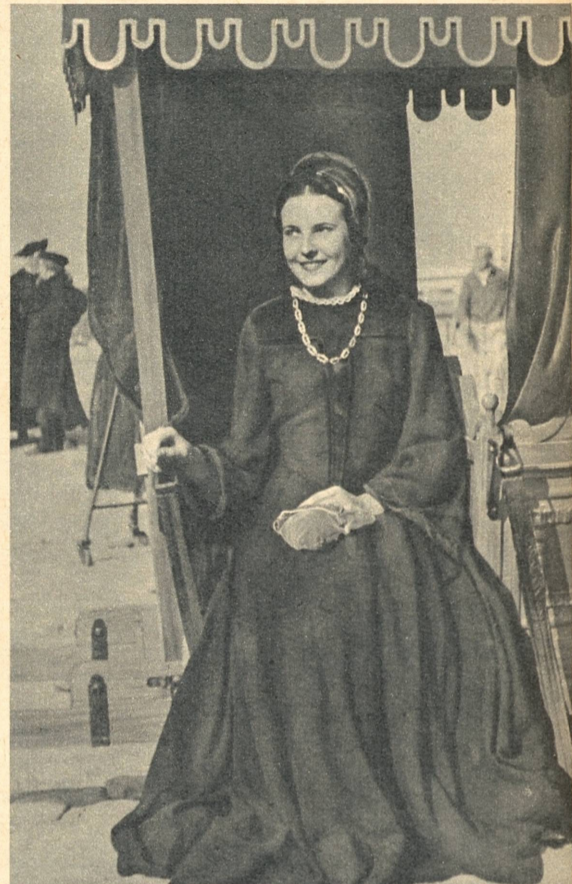
„Signal“ besøker statistene innen filmområdet Barrandfuls i Prag

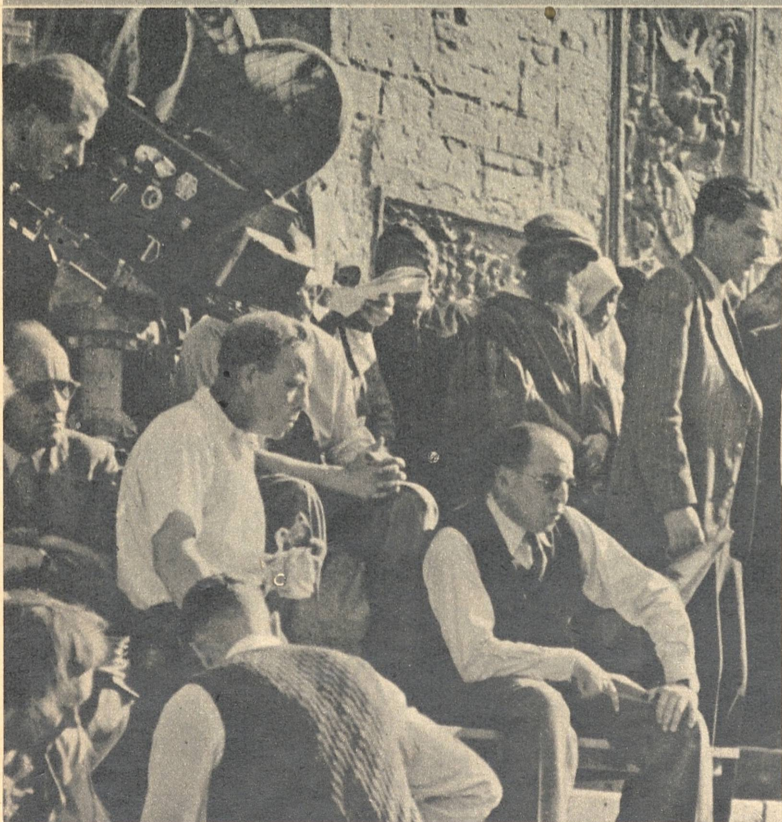
Moren med barna. Franziska Mikudcouz med sine barn Vera og Miroslav har no filmet sammeni to år. Tross det anstrengende atelierarbeid er hun en omsorgsfull husmor. Barna er enno skolepliktige. Filmingen morer de små svært, og de er stolte over at de allerede selv tjener penger

Engang en av de mest kjente skuespillere i Prag. Stephan Lachmann, som tidligere var direktør for det tsjekkiske Urania-teater i Prag, er i dag 76 år gammel. Den gamle mester, som har gjestet ved de betydeligste scener i verden, var premierløytnant i den østerrikske armé under verdenskrigen

Fra ballettsalen til filmatelieret. Den 17-årige danserinne Antonia Iroving, har stor suksess i operetteateret i Prag. Hennes ønske om å lære verden å kjenne, har ført henne til filmatelieret. Kanskje vil man engang få se navnet hennes på førsteplassen

Ved kameraet sitter de mennene, som har til oppgave å lede statistene slik at det felles arbeid kommer til full kunstnerisk virkning. I forgrunnen til høyre Bavaria-regissøren Pabst. Ved siden av noen tsjekkiske filmfirmaer arbeider framfor alt Bavaria og Prag-Film, til sine tider også Terra og Ufa, i atelierene i Prag

Et klosterbarn, sier pleiemoren om den 13-årige Jaroslava Lustrowa. Etter fødselen ga hennes riktige mor henne til et kloster og bekymret seg ikke mer om henne. Hun er meget ærgjerrig, vil gjerne besøke skuespillerskolen og bli berømt

I 108 filmer har Katharina Wawra hittil spilt med. Tidligere var hun ved teateret, og i dag har hun tross sine 71 år fullstendig vidd seg til filmen. Hun tilhører de teaterkunstnere, som ikke kan forestille seg et liv uten sminke og prosjektorlys

Statister bak skuespillerne. De spiller for det meste i bakgrunnen. Med massenes bevegelse, som overstråles av innehaverne av hovedrollene, og kunsten selv skaper hver enkelt av statistene den rette atmosfære for skuespillerne

For første gang ved filmen. Den 16årige Milly Javourek bodde syv år i Wien, studerte dans og var i fjor på turné i Italia. Hun tar undervisning i skuespillerkunst ved Nasjonalteatret i Prag. Det gjelder nå å ta avskjed med statisteriet og tilkjempe seg suksess alene

En skuespillerinne fra Alt-reich. Elsa Migeny fulgte med sin mann til Protektoratet, da han ble forflyttet til Prag, og har nå allerede i to år arbeidet innen filmområdet i Prag

Kunst i det små. Mange ganger må statistene underkaste seg timelange forberedelser med maske og sminke bare for å opptre noen få sekunder eller minutter. Og i store filmer var ofte de „små“s ytelser likeså uforglemmelig som de store skuespillerens

Fotos:
Bavaria
Borchert

Hvem gifter seg med hvem?

Valg av ektefelle, sett med vitenskapens øyne

Hva går egentlig menneskene etter når de søker en partner for hele livet? En kjenner i folkemunne kjærlighets- og pengegiftermålet, en kjenner også til motsetningene, som skal tiltrekke hverandre, kjærlighet ved første blikk, tilfellet som fører parene sammen; men alt dette er ikke tilstrekkelig til å forklare den siktning, som helt fra gamle dager av finner sted ved ekteskapets evige utvelgingsprosess.

Hvilke særmerker hos den enkelte virker som en magnet, der trekker mannen til kvinnen slik som sommerfuglhunnen på kilometers avstand kan lokke til seg sin han på en hemmelighetstull måte? Hvis vi venter oss et grunnleggende svar, måtte vi stille spørsmålet ut fra vitenskapens standpunkt; den alene kan finne midlene og vegene til å komme fram til urokkelige resultater.

Imidlertid har no dr. W. Trin fra universitetet i Frankfurt a. M. undersøkt valget av ektefelle i noen hessiske landsbyer, som i århundrer har hatt en gammel bondebefolkning. De særmerker, som ble tatt med i betraktningen, var yrke, hårfarge, øyefarge, legemstørrelse og legemsbygning.

Hvordan forholder det seg no med elskovsparenes hårfarge? Den måtte da være et viktig særtegn ved valget av ektefelle. Hvor det bør mørkhårede unge piker, som i det sørlige Europa, kan f. eks. en blondine virke forvirrende blant mennene. Dr. Trin hadde innenfor sitt undersøkelsesområde tillagt hårfargen en slik verdi, som — hvis den skulde ha beviskraft — ikke måtte synke under tre. Han kom ved beregningen bare til 0.15.

Og øynene? Dem ser man jo først på, når en vil gifte seg. En elskende, som ikke kjenner sin partners øyefarge, er utenkelig. Øyefargen spiller no en større rolle enn hårfargen, som dr. Trins beregninger viser. Ekteskap, hvor partnerne har lik eller liknende øyefarge, synes å være litt hyppigere enn ekteskap, hvor lyse og mørke øyne fant hverandre; men en kan heller ikke her snakke om en virkelig siktning.

Men legemstørrelsen måtte da også egentlig være avgjørende! For en stor mann viser seg ugjerne med en meget liten dame, men enno mindre en liten mann med en større dame. Det har allerede vittighetsbladene sørget for. Imidlertid viste den matematiske beregning av undersøkelsestallene at det her åpenbart overhodet ikke fantes noe utvalg. Det så

riktignok ut som om partnere med sterkt avvikende legemstørrelse fant hverandre sjeldnere, men det ble ikke bevist.

Ved utnyttelsen av legemsbygningen ble menneskene i det Trinske undersøkelsesfelt delt inn i tre grupper: sianke, undersetsige og atletiske typer. Her kunde en helt tydelig iaktta en positiv siktning: personer av samme legemsbygning gifter seg helst med hverandre. Lik og lik hører gjerne sammen, og motsetninger tiltrekker ikke hverandre. Denne utvalgsvirking av den samme legemsbygning blir langt overtruffet av et særtegn, som synes å ligge helt utenfor de magneter, hvormed de elskende innbiller seg å tiltrekke hverandre. En gifter seg fortrinsvis innen den samme yrkesgruppe. Ved en inndeling i fem yrkesgrupper (odelsbonde, småbonde, handverker og handelsmann, arbeider, embetsmann) kunde en uten videre iaktta en fastholden innen det egne livsområde. Det holdt seg like stort fra 1860—1930, kanskje litt sterkere mellom 1860 og 1880 enn i dag, for standbevisstheten var annerledes preget og valget av ektefelle var også kanskje enno påvirket av skikk og bruk, som i dag ikke gjelder lenger.

Den samme iakttagelse kan en også gjøre i andre kretser. Av gifte kvinnelige medisinerere hadde sytti prosent giftet seg med læger, av gifte kvinnelige filologer hadde nesten halvdelen giftet seg med lektorer eller universitetsprofessorer. Ikke noe legemlig særtegn kan måle seg med yrket.

Men tilhører ektefellene forskjellige yrker, kan en også få øye på en regel. I tiden fra 1881 til 1910 valgte mennene sine hustruer fra en lavere sosial krets. I 1911—1930 snur bladet seg. Mennene velger sine hustruer i de bedre kretser.

For en konstatering: magneten penger eller eiendom synes å overskygge de legemlige særtegn ved en så viktig avgjørelse som valg av ektefelle. Men arvebiologien, som vet at framfor alt et folks arvebiologiske renhet hjelper til med å sikre dets beståen, kan berolige seg med at det Trinske resultat stammer fra et tidsrom, som ligger før oppbruddet i et nytt Europa. I Europa av i morgen, som vil skape rom og lykke for alle, vil det også gis muligheter for å ta større hensyn til de biologiske særtegn ved valget av ektefelle enn den økonomiske tetthet i Tyskland av 1939 i alminnelighet tillot.

kl. 8 om kvelden ...

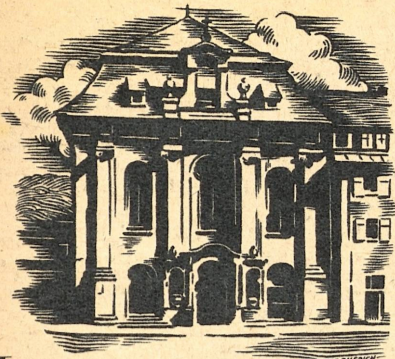

... kl. 10 om kvelden ...

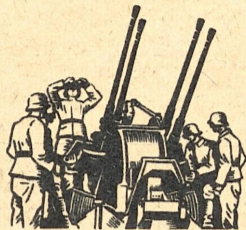
... midnattsklokken slår

Den spennende roman

I denne klosterbygning fra den siste del av det 18. århundre lå helt siden 1811 den Kongelig Württembergske Geværfabrikk i Oberndorf ved Neckar. Her arbeidet også Franz Andreas Mauser — far til de seinere så berømte brødre Wilhelm og Paul Mauser — som bøsse-maker. Det første store resultat, som har gjort navnet Mauser kjent i verden, var innføring av deres geværkonstruksjon, infanterigeværet M/71, som enhetlig bevæpning for Det tyske rikets armé i 1871. Denne geværmodell, som ble forbedret og ombygd til magasingevær av de rastløse og virksomme oppfinnere, ble i 1884 den tyske soldats våpen. Sin fullendelse oppnådde utviklingen av Mauser-geværene med det verdensberømte gevær 98, som inntil i dag — etter mer enn

40 år — er forblitt uovertruffet. Når Mauser-geværet 98 også i dag — som i den første verdenskrig — er den tyske infanterists trofaste ledsager på vegen til seieren, så er det dog en selvfølge at Mauser-fabrikkene ikke er blitt stående ved sine resultater. Årelange erfaringer i våpenbygging og seig flid skapte i konstruksjonskontorene — understøttet av en moderne våpenforskningsanstalt — våpen i den mest moderne byggeart. Resultatet av denne videre utvikling er maskinvåpen, som med sine jord-, fly- og luftvern våpen, i hærens, marinens og luftvåpnets innsats i kampen om Europas framtid på ny beviser Mauservåpnens høye kvalitet.

MAUSER-WERKE AG.
OBERNDORF - NECKAR

Jr. Schleissner

ADOX

FOTO

*Verdens
eldste fotokjemiske
fabrikk*

Dorndorf

Det
veikjente
kvalitetsmerke
for prima
tysk
skofabrikat

150542

DORNDORF-SCHUH-FABRIK · ZWEIBRÜCKEN

Over alle syv verdenshav

til ville, enno lite utforskete øyer i Sydhavet og Ildlandet fører de muntre reisebøker av den verdensreisende Hakon Mielche Dem:

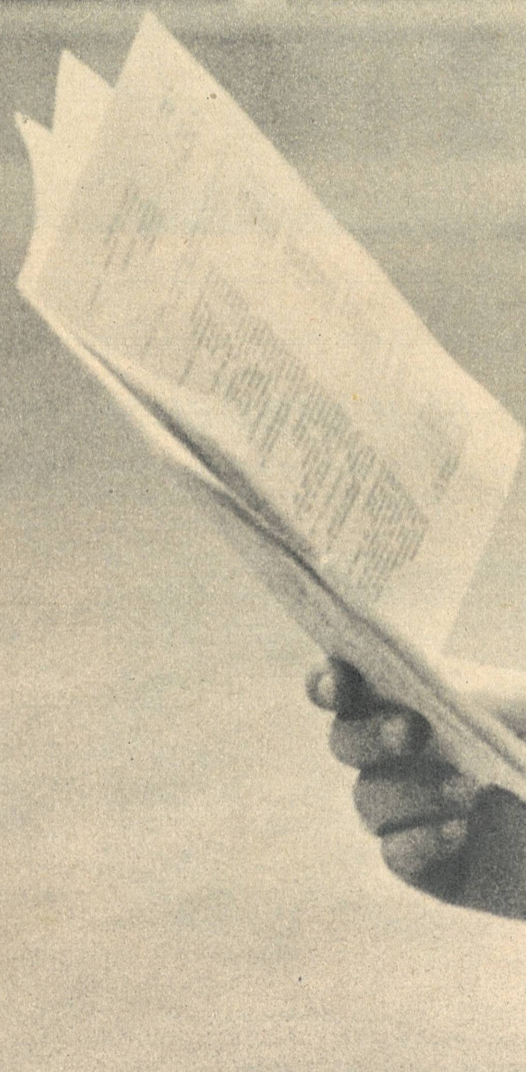

Wollen mal sehen, ob die Erde rund ist
Reise ans Ende der Welt
Im Reiche des Kondors

Alle 3 bind - tilsammen 922 sider med 170 fotos og tallrike muntre pennetegninger fra forfatterens hand — koster bare **RM 22.50**
Fås mot månedsrater på RM 5. —, uten pristillegg og med rett til tilbakelevering innen 14 dager, hvis kjøperen er utilfreds. Serien kan bare selges samlet. Levering og utveksling av enkelte bind er ikke mulig. Bøkene utkommer bare på tysk. I tilfelle det ved levering til bestillerens land er tillatt å beregne en eksportrabatt på 25%, blir prisen **RM 16.90**
Tollfri innførsel og lette betalingsmuligheter. (Postsparekasse- og bankkonti i 12 land.) Serien er bare bestemt for eksport. Betaling kan derfor kun foregå i utenlandsk mynt eller over clearing. Omregning etter den på innbetalingsdagen gyldige clearingkurs. Dagskurs = clearingkurs.

FACKELVERLAG STUTTGART - M 502 (Tyskland)
Abteilung Exportbuchhandlung

Signal

**Foran feltgrå
kunstneres verk**
Heimen ser på en ambu-
levende utstilling „Krig og
kunst“ arbeider av de
forbundne nasjoners
soldater

P.-K.-foto:
Krigskorrespondent Hubmann